

Soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse olukord Ida-Virumaal

Projekt "Soolist võrdõiguslikkust ja võrdsete võimaluste edendamist toetava koolitus-, nõustamis- ja tugisüsteemi loomine ja rakendamine Ida-Virumaal"

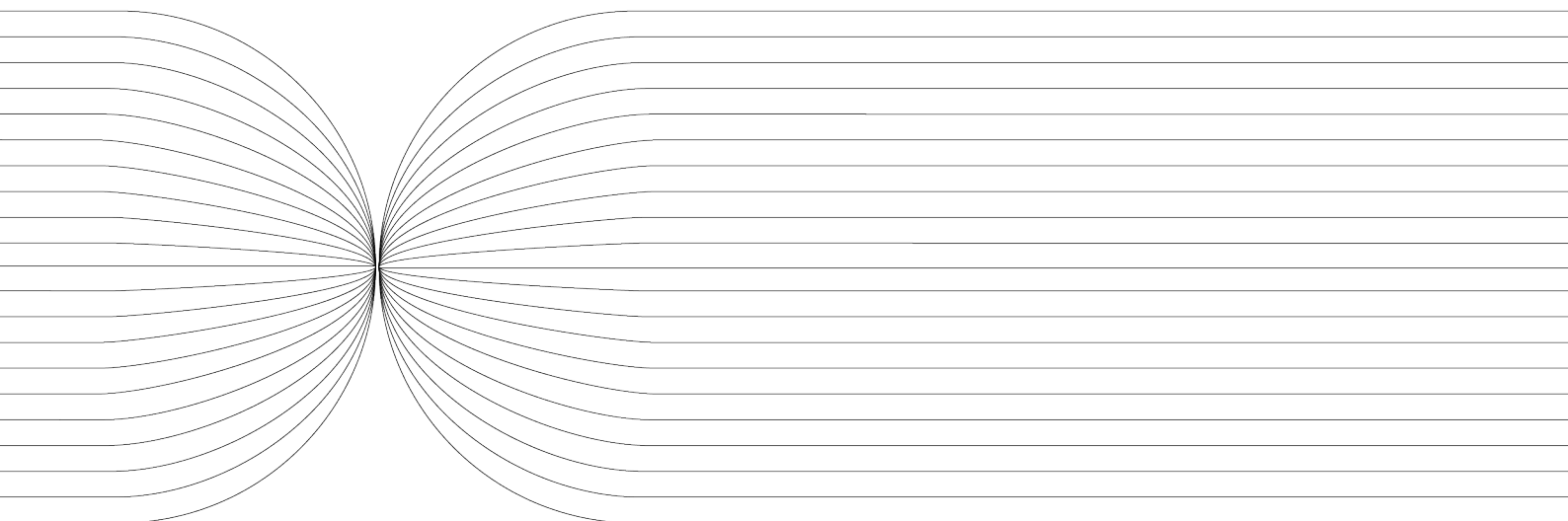
2025

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

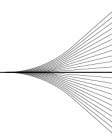

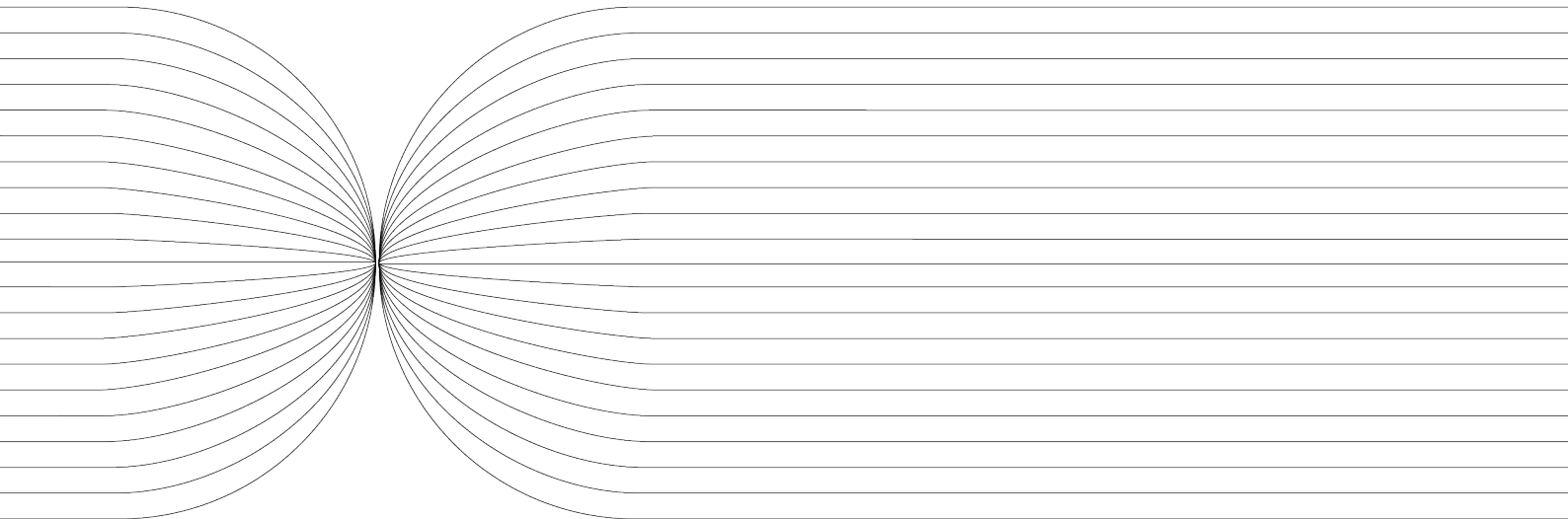
Eesti
tuleviku heaks

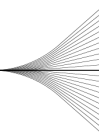
SISUKORD

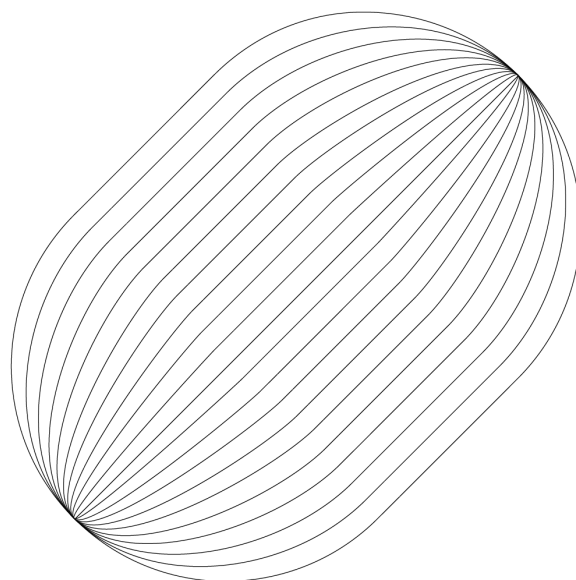
Sissejuhatus.....	4
1. Ida-Virumaa hetkeolukorra ülevaade	6
1.1. Rahvastik	6
1.2. Haridus	11
1.3. Tööturg	17
1.4. Sissetulek, vaesus ja tajutav ilmajäetus	27
1.5. Sotsiaalne kaitse.....	30
1.6. Tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeteenused ning turvalisus.....	32
1.7. Hoiakud ja kogemused seoses soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavusega	35
2. Intervjuu-uuring	38
2.1. Haavatavad elanikkonnarühmad	38
2.2. Sooline. Võrdsus, võrdsed võimalused ja ligipääsetavus Ida-Virumaal.....	41
3. KOV töötajate küsitlusuuring.....	44
3.1. Küsitlusuuringu meetodika.....	44
3.1.1. Vastajate profiil	45
3.2. Sooline võrdsus, võrdne kohtlemine ja ligipääsetavus kohalikes omavalistustes ...	47
3.3. Soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavusega seotud kogemused ja hoiakud	54

3.3.1.	Kokkupuude soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamise ning ligipääsetavuse tagamisega vastajate igapäevatoos	54
3.3.2.	KOV roll soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse edendamisel	57
3.4.	Teadmised soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse valdkonnas.	60
3.5.	Koostöö teiste omavalitsuste ja organisatsioonidega	Error! Bookmark not defined.
4.	Lühikokkuvõte	Error! Bookmark not defined.
5.	Lisad	65
	Lisa 1. Demograafiline tööturuseindeks Eestis ja valitud maakondades, 2017–2024	65
	Lisa 2. Ülalpeetavate määr Eestis ja valitus maakondades, 2017–2024	65
	Lisa 3. Sisserändesaldo, 2023	66
	Lisa 4. Loomulik iive, 2023	67
	Lisa 5. Erinevate rahvuste osakaal Eestis elavatest rahvustest Ida-Virumaal kohalike omavalitsuste lõikes (%), 31.12.2021	68
	Lisa 6. Intervjuudel osalenute nimekiri	69
	Lisa 7. Intervjuukava: KOV juhid ja spetsialistid	72
	Lisa 8. Intervjuukava: kogukonnad	75
	Lisa 9. Intervjuukava: eksperdid	78
	Lisa 10. Küsitlusankeet	80

Analüüsi teostas Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu tellimusel Civitta Eesti AS projekti „Soolist võrdõiguslikkust ja võrdsete võimaluste edendamist toetava koolitus-, nõustamis- ja tugisüsteemi loomine ja rakendamine Ida-Virumaal“ käigus.

Projekti tegevusi viiakse ellu ÖÜF meetme „Ühiskondlikku muutust toetavate sotsiaal- ja tervishoiuteenuste arendamine Ida-Virumaal“ raames.

Põhimõisted

Sooline võrdsus (ka sooline võrdõiguslikkus) tähendab, et kõigil inimestel olenemata nende soost on võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Inimese sugu ei tohi piirata tema valikuid ega kaasatust. Sooline võrdsus on põhiõigus.

Võrdsed võimalused on inimese grupikuuluvusega (nt rahvuse, rassi, emakeele, usulise kuuluvuse, seksuaalse sättumuse vmt) seotud ning neist tulenevatest ühiskondlikest hoiakutest ja eelarvamustest tingitud takistuste puudumine vähemusrühma kuuluvatele isikutele teistega võrdselt oma õiguste teostamiseks, eneseteostuseks ja osalemiseks kõigis ühiskonnaelu valdkondades.

Võrdne kohtlemine tähendab, et kõik inimesed on oma õigustelt võrdsed ning kedagi ei tohi ebavõrdselt kohelda mingi tunnuse või grupikuuluvuse (nt sugu, rass, rahvus, vanus, puue, seksuaalne sättumus, nahavärv, usutunnistus või veendumus) alusel. Kõigil inimestel on võrdsed õigused ja kaitse seaduse ees.

Ligipääsetavus tähendab, et kõigil inimestel sõltumata vanusest, tervisest või erivajadusest on võrdsed võimalused olla kaasatud elu- ja infokeskkond, st kasutada füüsilist keskkonda, transporti, teenuseid ja kommunikatsioonitehnoloogiat, ning osaleda ühiskonnaelus.

Sissejuhatus

Käesolev aruanne on valminud projekti “Soolist võrdõiguslikkust ja võrdsete võimaluste edendamist toetava koolitus-, nõustamis- ja tugisüsteemi loomine ja rakendamine Ida-Virumaal” esimese etapi tulemusena. Projekti eesmärk on tõsta Ida-Virumaal kohaliku tasandi otsustajate ja poliitikakujundajate teadlikkust soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamise vajalikkusest ja viisidest ning pakkuda neile oskuseid, teadmisi, töövahendeid ja tuge võrdsuse lõimimiseks tehtavatesse ostustes.

Eesmärkide saavutamiseks luuakse soolist võrdsust, võrdseid võimalusi ja ligipääsetavust käsitlev koolituspakett ning viiakse läbi koolitused Ida-Virumaa omavalitsuste juhtidele ja teenistujatele, pakutakse kohalikele omavalitsustele (KOV) ekspertnõustamist ning luuakse võrdsusloimet toetav juhendmaterjal ja võrdsusloime tugisüsteem kogemuste ja teadmiste vahetamiseks ja koostöö edendamiseks.

Plaanitud mahuka koolitus-, nõustamis- ja võrgustiku loomise tegevuse edukuse eelduseks on hetkeolukorra põhjalik kaardistamine ehk olukorra eelanalüüs. See võimaldab mõista sihtrühma võimalusi, vajadusi ja valmisolekut, samuti võtta arvesse Ida-Virumaa omavalitsuste peamisi soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavusega seotud murekohti ja arendusvajadusi.

Eelanalüüsi käigus koguti olulist informatsiooni kõigi projekti järgnevate etappide tarvis, st:

- koolitustegevuste planeerimiseks, sh koolituse sisu, fookuse ja vormi täpsustamiseks;
- nõustamistegevuste vajaduste kaardistamiseks;
- tugisüsteemi loomiseks vajalike võimaluste, huvi ja ressursside kaardistamiseks.

Lisaks info kogumisele andis eelanalüüsi teostamine võimaluse ka sidusrühmade kaasamiseks ning projekti õnnestumise ja kestlikkuse tagamiseks vajaliku Ida-Virumaa kogukondade kaasamiseks. Eelanalüüsi hõlmati kõik Ida-Virumaa kohalikud omavalitsused

Eelanalüüs koosnes neljast etapist:

1. Kirjanduse ja statistika ülevaade, st ülevaatlik kokkuvõte Ida-Virumaa soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse olukorda puudutavatest näitajatest.
2. Intervjuu-uuring ekspertide, Ida-Virumaa omavalitsuste juhtide ja töötajate ning kogukondade esindajatega.
3. Ida-Viru omavalitsuste töötajate ankeetküsitlus.
4. Kaasav valideerimisseminar, mis toimus 27.05.2025 Jõhvis.

1. Ida-Virumaa hetkeolukorra ülevaade

Ida-Virumaa asub Eesti kirdeosas, kuhu kuulub kaheksa kohalikku omavalitsust – neli linna ja neli valda. Piirkonna linnad on Narva, Kohtla-Järve, Sillamäe ja Narva-Jõesuu. Analüüsi hetkel asus maakonnas neli valda: Jõhvi, Lüganuse, Alutaguse ja Toila. 18. detsembril 2024 kiitsid Jõhvi ja Toila vald heaks vadade ühinemise uueks, Jõhvi vallaks. Ühinemine toimub peale 2025. aasta oktoobris toimuvaid kohalike omavalitsuste volikogude valimisi¹. Selle ühinemise tulemusel jääb Ida-Virumaale kolm valda.

Ülevaate koostamisel kasutati andmeallikatena Statistikaameti (SA), SA 2021. aasta rahva- ja eluruumide loenduse (rahvaloenduse), Eesti hariduse infosüsteemi (EHIS), Tervisekassa, Tervise Arengu Instituudi (TAI), Maksu- ja Tolliameti (MTA), Sotsiaalkindlustusameti (SKA), Eesti Töötukassa, Sotsiaalministeeriumi (SOM), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM), minuomavalitus.ee ja haridussilm.ee avalikke andmeid ning erinevate uuringute tulemusi.

Andmete analüüsil kajastati võimalusel võrdlust Eesti keskmisega, teiste maakondadega või maakonnasisest võrdlust kohalike omavalitsuste lõikes, samuti erisusi soo, vanuse, rahvuse ja keele lõikes.

1.1. Rahvastik

Ida-Virumaa rahvastik on viimastel aastakümnetel läbi teinud olulisi muutusi, mida on kujundanud nii demograafilised trendid kui ka majanduslikud ja sotsiaalsed tegurid. Järgnev statistiline ülevaade keskendub Ida-Virumaa rahvastiku peamistele näitajatele nagu rahvastiku vanuseline, sooline ja rahvuslik koosseis.

Rahvastiku koosseis

Ida-Virumaa on kahaneva rahvastikuga maakond, kus **rahvaarv on viimasel kümnendil pidevalt vähenenud** (joonis 1). Kui 2015. aastal elas maakonnas 144 941 inimest, siis 2024. aastaks oli SA andmetel elanike arv kahanenud 8,7% (12 655 inimese võrra 132 286 elanikuni). Perioodil 2015–2021 kahanes maakonna elanikkond igal aastal umbes 2000 elaniku võrra. Kahel järjestikusel aastal toimus elanikkonna kasv, kuid 2024. aastal hakkas see uuesti langema. Eestis tervikuna samal ajaperioodil elanike arv kasvas 4,5% (59 817 inimese võrra 1,375 miljoni elanikuni).

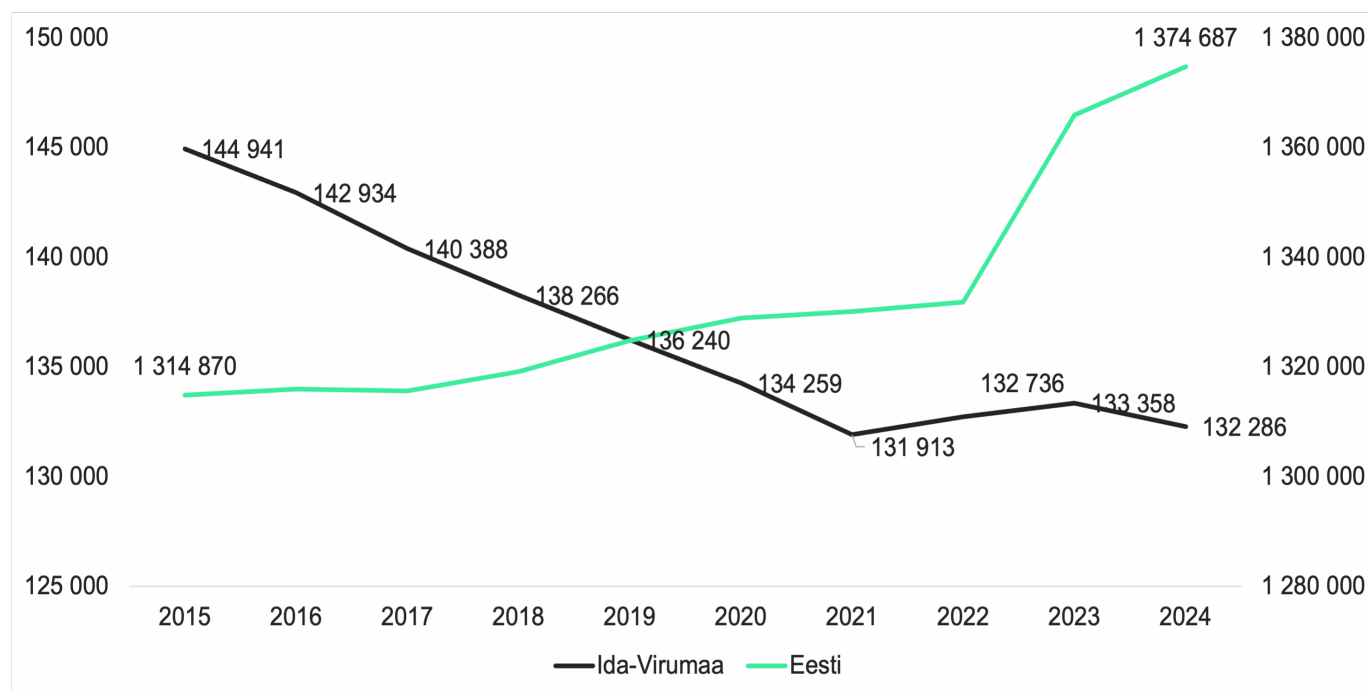
Maakonna rahvastik vananeb, noorte osakaal väheneb ning eakate osakaal suureneb. See trend on sarnane Eesti demograafiliste suundumustega, kuid Ida-Virumaal on see eriti märgatav. See tähendab, et Ida-Virumaa elanikkond vananeb võrreldes Eesti teiste piirkondadega kõige kiiremini. Viimase kolme rahvaloenduse võrdluses (aastatel 2000, 2011 ja 2021) kasvab Ida-Virumaal naiste keskmine vanus kiiremini, kui meeste keskmine vanus ehk maakonna rahvastikus suureneb vanemaealiste naiste osakaal. Lisaks oli Ida-Virumaa elanike keskmine vanus kõrgem kui Eestis tervikuna. Kui 2021. aasta rahvaloenduse andmetel oli Ida-Virumaa meeste keskmine

¹Jõhvi ja Toila vald ühinevad. 18. detsember 2024. <https://www.postimees.ee/8157385/johvi-ja-toila-vald-uhinevad>

vanus 42,6 aastat (2000. aastal 36,4 aastat) ja naiste keskmine vanus 49,8 aastat (2000. aastal 41,9 aastat), siis Eestis tervikuna oli meeste keskmine vanus 39,4 aastat (2000. aastal 35,4 aastat) ja naiste keskmine vanus 44,8 aastat (2000. aastal 40,7 aastat).

Ida-Virumaa suurima vanuserühma moodustavad 60–74-aastased inimesed, keda on kokku veerand (24,8%) maakonna elanikkonnast (joonis 2). Eestis tervikuna moodustasid sama vanuserühma esindajad 17,4% elanikkonnast. Lapsi ja noori (so kuni 19-aastased) on Ida-Virumaa elanike hulgas 17,8%, terve riigi rahvastikust aga 21,6% rahvastikust.

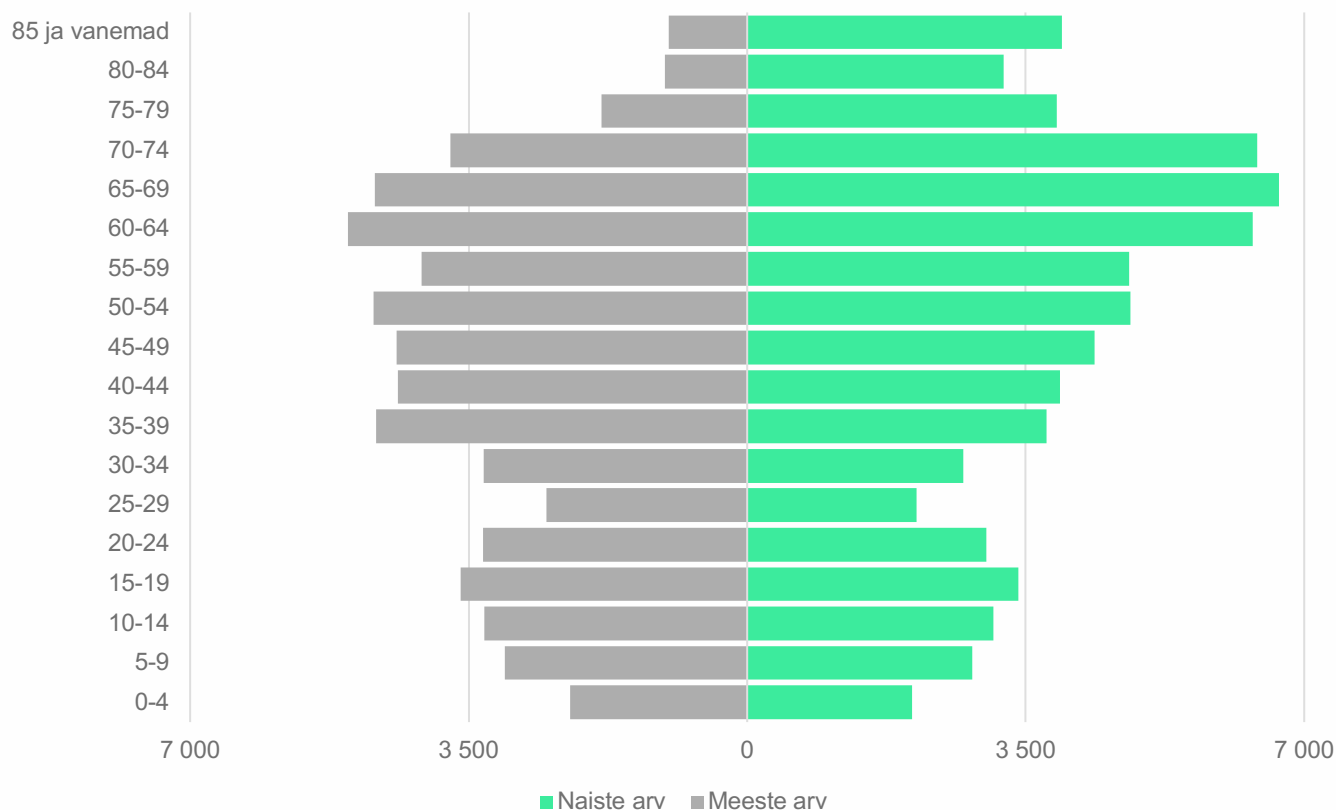
Joonis 1. Rahvaarv Ida-Virumaal ja Eestis, 2015-2024

Allikas: SA.

Nagu kogu riigis, elab ka Ida-Virumaal naised rohkem kui mehi, kuid vahe meeste ja naiste osakaaludest on riigi keskmisest suurem – 2024. aastal moodustasid mehed 46,0% ja naised 54,0% Ida-Virumaa elanikkonnast, Eestis tervikuna oli mehi 47,5% ja naised 52,6%. Ida-Virumaal domineerisid mehed arvukselt kuni 45–49-aastaste vanuserühmani, kuid alates vanuserühmast 50–54-aastased olid ülekaalus naised. Alates 75–79-aastaste vanuserühmast elas piirkonnas naised kaks korda rohkem kui mehi.

Joonis 2. Ida-Virumaa rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis, 2024

Allikas: SA.

Ida-Virumaa elanike oodatav eluiga² on Eesti keskmisest madalam. Kui 2023. aastal oli Ida-Virumaa meeste oodatav eluiga 70,4 eluaastat (Eesti meeste keskmine 74,5 eluaastat), naistel 80,9 eluaastat (Eesti naiste keskmine 83,1 eluaastat).

Rahvastiku koostise oluliseks näitajaks on demograafilise tööturusurve indeks³, mis näitab kui palju inimesi on tööturule sisenenud või sisenemas võrreldes tööturult lahkujatega. Ida-Virumaa demograafilise tööturusurve indeks on viimasel kümnel aastal olnud Eesti üks madalaim ja jäänu vahemikku 0,55–0,61. Teisisõnu on Ida-Virumaal 55-64 aastaseid inimesi enam, kui 5-14 aastaseid ning see viitab, et **Ida-Virumaal võib tekkida töøjõupuudus**. Ida-Viru näitaja on sarnane Hiiumaa tööturusurve indeksi väärtusele (0,54–0,55), kuid jääb tugevalt alla Eesti keskmisele näitajale, kus indeksi väärtus on vahemikus 0,83–0,90 (lisa 1).

Ida-Virumaal püsib riigi kõrgeimate hulka kuuluv ülalpeetavate määr⁴, mis on vahemikus 57,3–66,8 ning see kasvab. See tähendab, et üle poole elanikest on (potentsiaalselt) ülalpeetavad

² Oodatav eluiga on inimese sünnihetkel keskmiselt elada jäänud aastate arv, kui suremus ei muutu. Näitaja arvutatakse vastava aasta suremusnäitajate põhjal ja kehtib ainult siis, kui need ei muutu. SA (RV045, RV0452).

³ Demograafiline tööturusurve indeks iseloomustab analüüsitava töøjõuturu tulevikutrendi *ceteris paribus* tingimustel ning seda arvutatakse 5–14-aastaste ja 55–64-aastaste vanuserühmade suhtena.

⁴ Mittetöealiste (0–14-aastaste ja üle 65-aastaste elanike) arv saja tööealise (15–64-aastase) elaniku kohta.

ning ülalpeetavate osatähtsus elanikkonnas kasvab Eesti keskmisega võrreldes kiiremini. Ida-Virumaa ülalpeetavate määra suurus ja kasvutrend on sarnane Läänemaale (57,1–67,2) kuid ületab oluliselt Eesti keskmist näitajat, mis jääb vahemikku 55,2–57,5 (lisa 2).

Maakonna rahvastiku vananemise põhjuseid on mitu. Üheks põhjuseks on Eesti keskmisest madalam sündimus. 2021. aasta rahvaloenduse andmetel⁵ oli Ida-Virumaal sündinud laste arv naise kohta 1,53, mis jääb pisut alla Eesti keskmisele näitajale (1,55). Naise esimese lapse sündimise iga oli Ida-Virumaal samuti madalam kui Eestis keskmiselt. Ida-Virumaal sündis 16,1% naistest esimese lapse enne 20. eluaastat, Eestis keskmiselt sündis oma esimese lapse enne 20. eluaastat 14,5% naistest. Piirkonna loomulik iive on negatiivne ning Eesti madalaim (2023. aastal -1448, lisa 4).

Lisaks toetab rahvastiku vananemist asjaolu, et vanem Ida-Virumaa rahvastik on paikne ning noorte väljaränne suur. 2021. aasta rahvaloenduse andmetel oli rahvastik kõige vähem muutunud just Ida-Virumaal⁶. 83% elanikest elasid samas maakonnas ka kümme aastat tagasi eelmise rahvaloenduse ajal. See tähendab, et uusi inimesi lisandub nii sisserände kui ka sündide arvelt vähe. Ida-Virumaal iseloomustab Eesti suurim negatiivne sisserändesaldo (2023. aastal -685, lisa 3). See tähendab, et piirkonnast rändab välja rohkem inimesi kui sinna lisandub. Sisserände tõttu kaotatakse elanikke peamiselt Harjumaale.

Rahvus, emakeel, kodakondsus

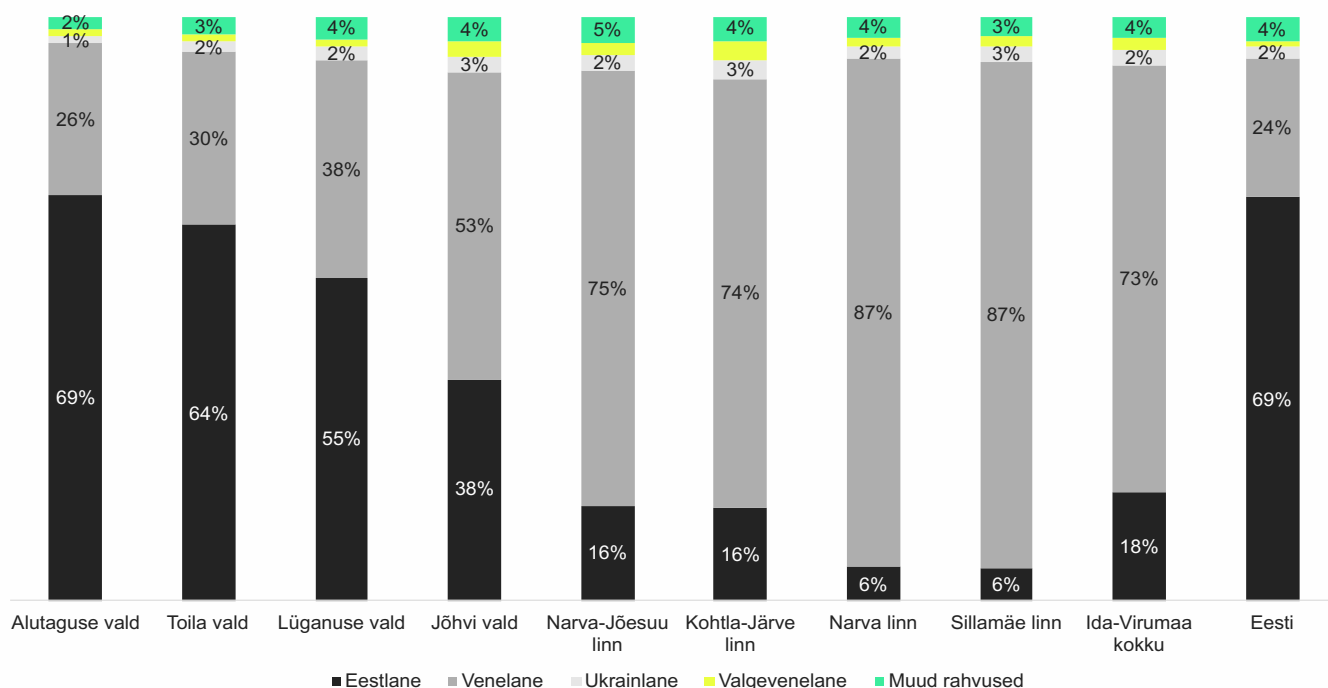
Ida-Virumaa on ainus Eesti maakond, kus eestlased moodustavad vähemuse. Kui 2021. aasta rahvaloenduse andmetel moodustasid eestlased Eesti rahvastikust 69,1%, siis Ida-Virumaa elanikkonnast moodustasid eestlased 18,4% (joonis 3). Oluliselt vähem elas eestlasi Ida-Virumaa linnades, kus nende osakaal oli 10,7% (sh Sillamäe linnas 5,5% ja Narva linnas 5,8%). Maakonna valdades oli eestlaste osakaal keskmiselt 54,9%, kuid oluliselt vähem oli eestlasi (37,8%) Jõhvi vallas.

Maakonnas tervikuna moodustasid suurima rahvusrühma venelased, keda on 73,2% Ida-Virumaa elanikkonnast. Muudest rahvustest olid enim esindatud ka ukrainlased (2,5%) valgevenelased (2,0%) ja soomlased (0,8%). Ülejäänud rahvuste esindajad moodustasid kogu Ida-Virumaa elanikkonnas väiksema osakaalu. Tervikuna on Ida-Virumaa väga rikas erinevate rahvusgruppide poolest. Viimase rahvaloenduse andmetel elas Ida-Virumaal lisaks eelnevalt loetletud rahvustele tatarlased (22,3% kõigist Eestis elavatest tatarlastest), poolakad (18,3% kõigist Eestis elavatest poolakatest), sakslased (12,8% kõigist Eestis elavatest sakslastest), leedulased (12,5% kõigist Eestis elavatest leedulastest) jt (lisa 5).

⁵ Ida-Viru maakond rahva ja eluruumide loenduse andmetel 31.12.2021.

⁶ Rahvaloendus. Kõige vähem on rahvastik muutunud Ida-Virumaal, kõige rohkem Läänemaal. Postitatud 23.11.2022. <https://rahvaloendus.ee/et/uudised>

Joonis 3. Rahvuslik koosseis Ida-Virumaal kohalike omavalitsuste lõikes ja Eestis, 31.12.2021

Allikas: SA.

Viimastel aastatel on piirkonna rahvusliku koosseisu mõjutanud uussisserändajad. Ukraina sõjapõgenike saabumine Eestisse suurenes alates 2022. aasta veebruarist, kui Venemaa alustas agressioonisõda Ukraina vastu. 2025. aastata veebruari algusel oli SKA andmetel oma elukohaks registreerinud Ida-Virumaa 2609 Ukraina sõjapõgenikku. Nad moodustasid 8,0% kõikidest Ukraina sõjapõgenikest Eestis. Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste lõikes oli neid arvuliselt kõige enam Kohtla-Järvel, Narvas ja Jõhvi vallas. Jõhvi vallas moodustasid Ukraina sõjapõgenikud 4,9% kohalikest elanikest, mis oli tervikuna Eestis sellel hetkel kõige kõrgem näitaja.

2021. aasta rahvaloenduse andmetel oli Ida-Virumaa elanike domineeriv emakeel vene keel, mida rääkis emakeelena 83,2% elanikest. Eesti keelt rääkis emakeelena 14,6% elanikest. Eestis tervikuna rääkis eesti keelt emakeelena 67,7% ja vene keelt 28,6% elanikkonnast.

Statistikaameti andmetel moodustasid 2024. aastal Ida-Virumaa elanikest 56,0% Eesti kodanikud, 29,8% Venemaa kodanikud ning 13,1% määratlemata või teiste Euroopa Liidu riikide kodakondsusega isikud.

Kokkuvõtlikult

Ida-Virumaa on kahaneva rahvastikuga maakond. Viimase kümne aastaga kahanes elanike arv 8,7% 132 286 elanikuni. Ida-Virumaa elanikkond vananeb, kuid võrreldes Eesti teiste piirkondadega kõige kiiremini. Ida-Virumaa suurima vanuserühma moodustasid 60–74-aastased, moodustades 24,8% maakonna elanikkonnast. Lapsed ja noored (kuni 19-aastased) moodustasid maakonna rahvastikust vaid 17,8%. Maakonnas elab naisi rohkem kui mehi. 2024. aastal moodustasid mehed 46,0% ja naised 54,0% Ida-Virumaa elanikkonnast. Ida-Virumaa on ainus

Eesti maakond, kus eestlased moodustavad vähemuse. Piirkonna suurim rahvusrühm on venelased, kes moodustasid Ida-Virumaa elanikkonnast 73,2%.

1.2. Haridus

Ida-Virumaa haridusmaastik on viimastel aastatel läbi teinud märkimisväärseid muutusi, mida on mõjutanud nii piirkonna demograafilised arengud kui riiklik hariduspoliitika.

Alusharidus

Viimase kümne õppeaasta jooksul on Ida-Virumaal nii lasteaiaaeglaste kui ka lasteaegade arv kahanenud. Kui 2014/15. õppeaastal käis 58 lasteaiaas 6346 last, siis 2023/24. õppeaastal on 41 lasteaiaas 4953 last. Kümne aastaga kahanes Ida-Virumaal lasteaialaste arv 21,9%. Eestis tervikuna on samade õppeaastate võrdluses lasteaialaste arv püsinud suhteliselt muutumatuna (kahanemine 0,8%). Samal perioodil moodustasid Ida-Virumaa lasteaedades lasteaialastest 51,3%–52,8% poisid, mis oluliselt ei erine Eesti keskmisest (51,4%–51,8% moodustasid poisid).

Ida-Virumaal tegutsesid kuni eestikeelsele õppele üleminekule 2024/25. õppeaastal eesti, eesti keelekümbuse ja vene õppekeelega lasteaiarühmad. 2017/18–2024/25 õppeaastatel on kasvanud nende lasteaialaste osakaal, kes õppisid eesti õppekeelega rühmades (kasv 19%-lt 98%-le).

Üldharidus

Viimase kümne õppeaasta jooksul on Ida-Virumaa üldhariduskoolide kõikides kooliastmetes⁷ õpilaste arv kahanenud. Kui 2014/15. õppeaastal õppis Ida-Virumaa üldhariduskoolides 13 789 õpilast, siis 2023/24. õppeaastal 12 755 õpilast (õpilaste arvu kahanemine 7,5%). Eestis tervikuna on samade õppeaastate võrdluses aga üldhariduse õppurite arv kasvanud (kasv 19,2%). Samal perioodil moodustasid Ida-Virumaa üldhariduskoolide õpilastest 49,9%–50,4% poisid (Eestis keskmiselt 50,1%–50,4%).

Kümne õppeaasta jooksul on Ida-Virumaal tegutsevate üldhariduskoolide üldarv püsinud suhteliselt stabiilsena, kuid kasvanud on põhikoolide ja kahanenud gümnaasiumide osakaal. Viimast on mõjutanud haridusreform, mis on muuhulgas tähendanud haridusvõrgu korrastamist ning riigigümnaasiumite rajamist. 2023. aastal olid 18 kooli eesti õppekeelega ning 20 põhikooli ja gümnaasiumi olid kakskeelsed.

Kutse- ja kõrgharidus

2024/25. õppeaastal oli Ida-Virumaal kutsehariduse õppureid 2475, kellest mehed moodustasid 55,5%. Eestis keskmiselt moodustasid mehed 53,2% kutseõppuritest. Kõigist Ida-Virumaa kutseõppuritest moodustasid kuni 19-aastased õppijad 58,3%, 20–24-aastased 10,0% ning 24-aastased ja vanemad 31,7%. 2024/25. õppeaastal õppis piirkonna kõrgkoolides 1480 üliõpilast, kellest mehed moodustasid 35,5%. Eestis keskmiselt moodustasid mehed 40,1% üliõpilastest.

⁷ St 1. kooliastmes, 2. kooliastmes, 3. kooliastmes ja gümnaasiumis kokku.

Ida-Virumaa üliõpilaste vanuse lõikes kuni 19-aastased moodustasid 11,9%, 20–24-aastased 30,6% ning 24-aastased ja vanemad 57,5% üliõpilastest.

Ida-Virumaal saab kutseharidust omandada Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses ning kõrgharidust Tartu Ülikooi, TalTechi, Tallinna Tervishoiukõrgkooli ja Tartu Tervishoiukõrgkooli Ida-Virumaa filiaalides.

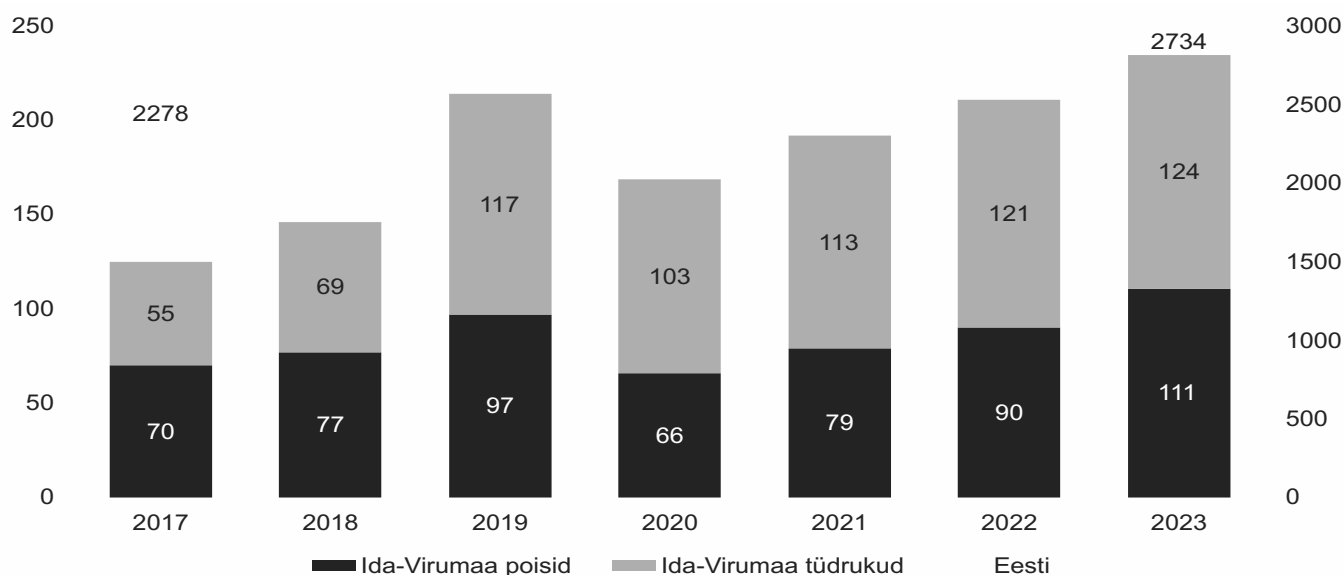
Üldhariduse katkestajad

Sarnaselt kogu Eestile on ka Ida-Virumaal aasta-aastalt üldhariduse katkestajate arv kasvanud (joonis 7). Kui 2017. aastal oli Ida-Virumaal üldhariduse katkestajaid 125, siis 2023. aastal juba 235 (kasv 88,0%), samal perioodil langes üldhariduses õppijate arv maakonnas 928 võrra (kahanemine 6,8%).

Põhihariduse katkestajate osatähtsus moodustas 2023. aastal üldhariduse õpilaste hulgas 0,1%, mis on teiste maakondadega võrreldes madalam – nt Lääne, Järva ja Lääne-Viru maakonnas ulatus see 0,6%-ni. Suurem osa katkestajatest jätsid pooleli üldkeskhariduse omandamise. 2023. aastal moodustas Ida-Virumaal üldkeskhariduse katkestajate osatähtsus üldhariduse õpilaste hulgas 6,3%, mis teiste maakondade võrdluses oli suhteliselt kõrge näitaja.

Euroopa riikides on haridustee katkestajate seas enim noormehi.⁸ SA andmetel domineerisid aastatel 2017–2018 ka Ida-Virumaal üldhariduse katkestajate seas poisid, kuid alates 2019. aastast on katkestajate seas tüdrukuid rohkem (joonis 7). Eestis tervikuna oli üldhariduse katkestajate seas võrdselt poisse ja tüdrukuid, kuid alates 2022. aastast on hakanud kasvama tüdrukute osakaal.

Joonis 4. Üldhariduse katkestajate arv soo lõikes Ida-Virumaal ja Eestis, 2017–2023

Allikas: EHIS, SA.

⁸ Euroopa Liidu struktuurvahendite kasutajatele ja poliitikakujundajatele mõeldud statistikaveebi täiendamine. Civitta Eesti. Detsember 2024. Lk 70.

Statistikaameti andmetel oli 2023. aastal põhihariduse katkestajate seas enim vene emakeelega noormehi, kes jätsid (enamasti 7-9. klassis) pooleli vene õppekeelega kooli. Gümnaasiumihariduse omandamise jätsid pooleli ennekõike vene emakeelega tüdrukud, kes õppisid eesti õppekeelega gümnaasiumites⁹. Siinkohal on aga oluline silmas pidada, et kui vene emakeelega poiste arv, kes õppisid eesti õppekeelega gümnaasiumis, püsis sel perioodil enam-vähem sama (aastate lõikes 766-976 õppurit), siis tüdrukute arv on sel perioodil kahekordistunud (1065 õpilaselst 2289 õpilaseni).

NEET-noored

SA andmetel oli kuueaastases vaates Ida-Virumaal ja Eestis tervikuna NEET-noorte¹⁰ arv langustrendis, kuid 2024. aastal tõusis see hüppeliselt. 2024. aasta lõpus oli Ida-Virumaal NEET-noori 3300, ehk 800 võrra rohkem kui 2018. aastal (joonis 8). 2024. aastal oli Ida-Virumaal NEET-noori 15–29-aastaste vanuserühmas 17,5%, ehk enam, kui Eestis tervikuna (11,0%). Eestis tervikuna on NEET-noorte määr kõrgem meeste (2024. aastal NEET-noorte osatähtsus vastavas isikute rühmas oli 12,1%) ning madalam naiste hulgas (9,9%). Ida-Virumaa NEET noorte sooline jaotus ei ole teada, kuid kõige suuremaks NEET-noorte rühma sattumise riskiks on maakonnas see, kui noore emakeel ei ole eesti keel¹¹.

NEET-noortega töötavate spetsialistide kogemustele tuginedes on noorte töö- ja hariduselust väljalangemise põhjused koduse toe puudumine, noorte isikuomadustest tulenevad takistused, puudulik toetuste ja teenuste süsteem riigis, tugivõrgustiku puudumine, ebasoodne keskkond ja heidutavad kogemused, negatiivne suhtumine õppimisse, motivatsioonipuudus, valed valikud ning liiga hiline abivajaduse märkamine või abita jäämine¹². Ida-Virumaa õiglase ülemineku arvamuskorje tulemuste¹³ alusel tuntakse Ida-Virumaal kõige enam puudust lisaks headele ja hästi tasustatud töövõimalustele (73% vastajate hinnangul) just noortele suunatud võimalustest (46%).

⁹ 2017. aastal oli katkestajate seas poisse rohkem, 2018. aastal poiste ja tüdrukute arvud ühtlustusid ning alates 2019. aastast on katkestajate seas oluliselt enam tüdrukuid.

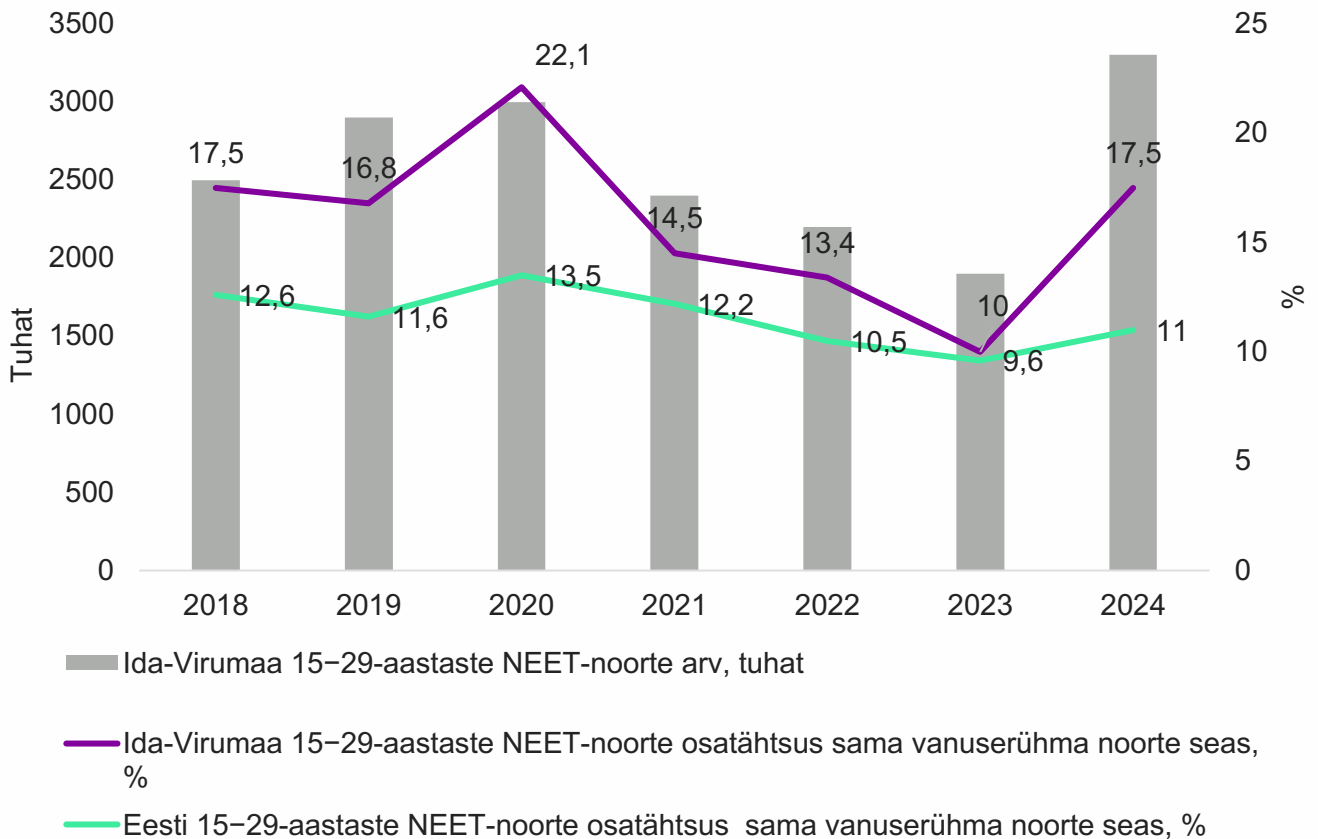
¹⁰ 15–29-aastased noored, kes ei tööta, õpi ega osale ka väljaõppes või koolitusel.

¹¹ Sõstra, K. (2023). Mis mõjutab noorte NEET-staatusesse langemist? Analüüsi aruanne. Tallinn: Haridus- ja Noorteamet.

¹² NEET-staatuses noored teenuste ja programmide võrgusilmas: kuidas paremini toetada mitteõppivaid ja -töötavaid noori? Avaldatud 06.10.2022. <https://tai.ee/et/sotsiaaltoe/neet-staatuses-noored-teenuste-ja-programmide-vorgusilmas-kuidas-paremini-toetada>

¹³ Arvamuskorje viidi läbi ajavahemikul 03.08.2020–14.09.2020. Vastas 1573 inimest.

Joonis 5. NEET-noored Ida-Virumaal ja Eestis, 2017–2023

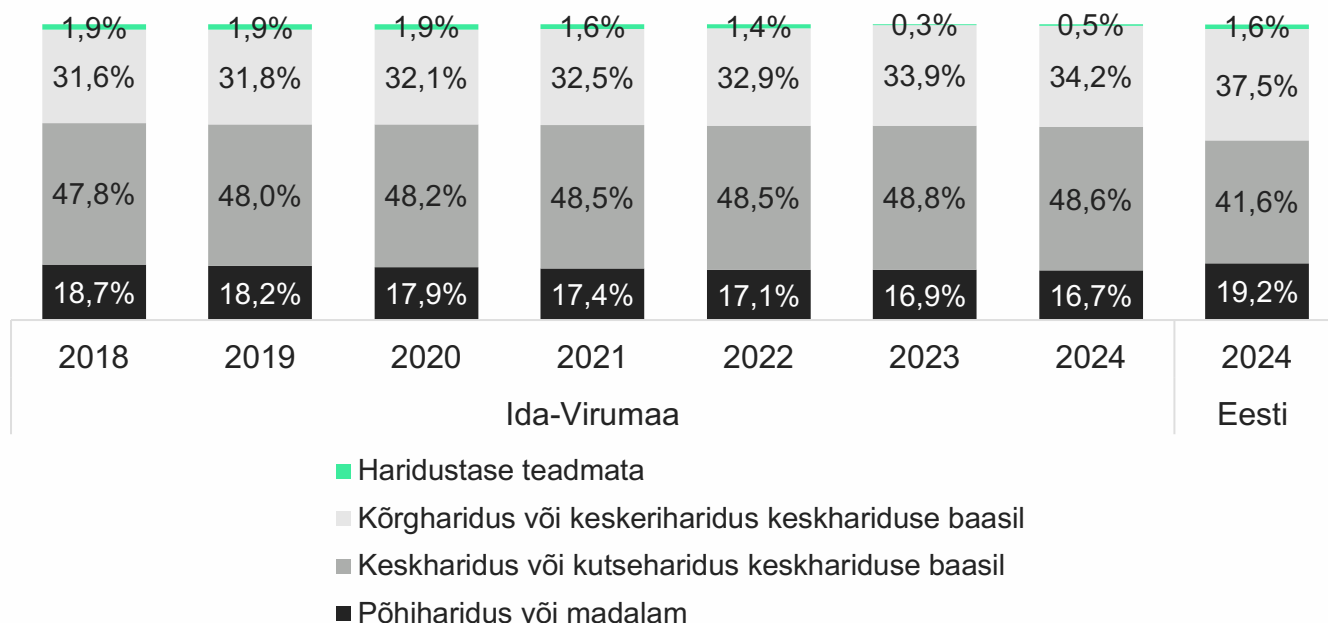

Allikas: SA.

Elanike üldine haridustase

Aastatel 2008–2024 domineeris Ida-Virumaal keskhariduse või kutseharidusega elanikkond (joonis 9). 2024. aastal moodustasid kesk- ja kutseharidusega inimesed kõigest vähemalt 15-aastastest maakonna elanikest 48,6% ning see osakaal on viimase seitsme aasta jooksul mõõdukalt kasvanud. Samuti on kasvanud kõrgharidusega või keskhariduse baasil kutsekeskharidusega elanikkonna osakaal, kes moodustasid elanikkonnast 34,2%. Kahanenud on põhi- või madalama haridusega ja teadmata haridusega elanikkonna osakaal.

Joonis 6. Vähemalt 15-aastased elanikud haridustaseme järgi Ida-Virumaal ja Eestis, 2018–2024

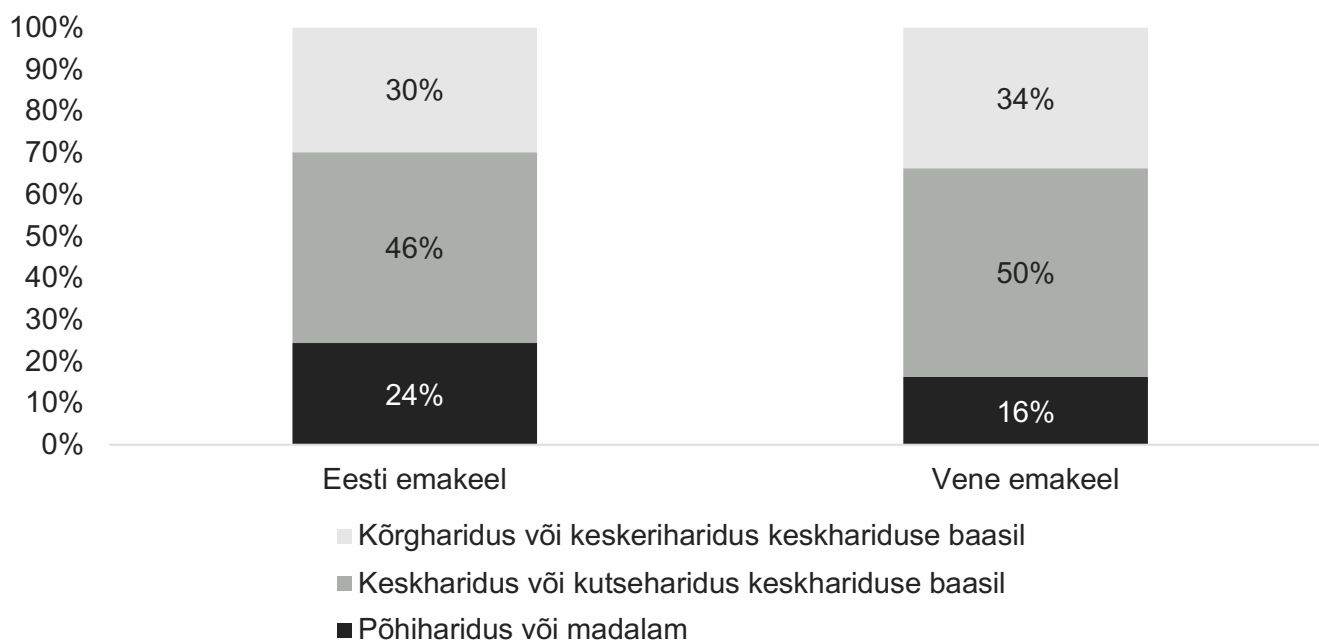

Allikas: EHIS, SA.

Nii nagu Eestis tervikuna, on ka Ida-Virumaa naised meestest kõrgemalt haritud. 53% Ida-Virumaa meestest oli 2023. aastal keskharidus või kutseharidus keskhariduse baasil (Eestis keskmiselt 46%), 27% kõrgharidus või keskeriharidus (Eestis keskmiselt 30%) ning ülejäänutel põhiharidus. Naistest omas keskharidust või kutseharidust keskhariduse baasil 45% (Eestis keskmiselt 39%), kõrgharidust 40% (Eestis 44%) ja põhiharidust 15% (Eestis keskmiselt 15%) naistest.

Ka emakeele lõikes esinevad vähemalt 15-aastaste Ida-Virumaa elanike seas hariduslikud erinevused. Viimase rahvaloenduse andmetel olid Ida-Virumaal vene emakeelega elanikud kõrgema haridustasemega kui eesti emakeelega elanikud (joonis 10).

Joonis 7. Joonis 10. Vähemalt 15-aastaste haridustasemed emakeele alusel Ida-Virumaal, 2021

Allikas: Ida-Viru maakond rahva ja eluruumide loenduse andmetel 31.12.2021.

Hoiakud soolisest võrdsusest hariduses ja kasvatuses

2021. aasta soolise võrdõiguslikkuse monitooringu¹⁴ kohaselt on muust rahvusest elanikud laste oskuste ja omaduste arendamise osas konservatiivsemad kui eestlased. Poistele peavad nad võrreldes eestlastega vähem oluliseks eneseväljendus- ja suhtlemisostkust (36% vs 50%), käitumisostkust ja etiketti (33% vs 45%) ning välimuse eest hoolitsemist (5% vs 10%); poistele olulisemaks peavad nad tehnikaga ümberkäimist (37% vs 22%), autojuhtimisoskust (23% vs 16%), enesekehtestamise oskust (13% vs 9%) ning läbilöögivõimet (9% vs 5%). Tüdrukute puhul väärtustavad muust rahvusest inimesed võrreldes eestlastega vähem eneseväljendus- ja suhtlemisostkust (40% vs 52%) ning ettevõtlikkust (10% vs 15%) ning enam söögitegemise oskust (37% vs 25%).

Kokkuvõtvalt

Viimase kümne õppeaasta jooksul on Ida-Virumaal toimunud märgatavad muutused haridusvaldkonnas. Lasteaialaste arv on kahanenud 21,9%, ulatudes 4953 lapseni. Samuti on vähenenud õpilaste arv kõikides üldhariduskooli astmetes – kokku 7,5%, jõudes 12 755 õpilaseni. Sarnaselt kogu Eestiga on Ida-Virumaal aasta-aastalt kasvanud üldhariduse katkestajate arv. Seitsmeaastases võrdluses on katkestajate arv suurenenud koguni 88%, ulatudes 235 nooreni. Enamik katkestajaid jätsid pooleli üldkeskhariduse omandamise. 2023. aastal moodustas üldkeskhariduse katkestajate osatähtsus Ida-Virumaal 6,3% üldhariduse õpilastest, mis on teiste maakondadega võrreldes suhteliselt kõrge näitaja.

¹⁴ Kantar (2022). Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2021. Lõpparuanne. Uuring viidi läbi Sotsiaalministeeriumi tellimusel. Lk 29.

Piirkonnas on NEET-noorte (noored, kes ei õpi ega tööta) arv olnud pikalt languses, kuid hiljuti pöördunud taas kasvule. Nende osakaal 2024. aastal 15–29-aastaste seas oli 17,5%, ületades Eesti keskmise (11,0%).

Ida-Virumaa elanikkonnast moodustasid suurima osa kesk- või kutseharidusega inimesed, kes moodustasid 48,6% vähemalt 15-aastastest elanikest. Soolise jaotuse järgi olid naised haritumad kui mehed. Samuti olid vene emakeelega elanikud Ida-Virumaal keskmiselt kõrgema haridustasemega kui eesti emakeelega elanikud.

1.3. Tööturg

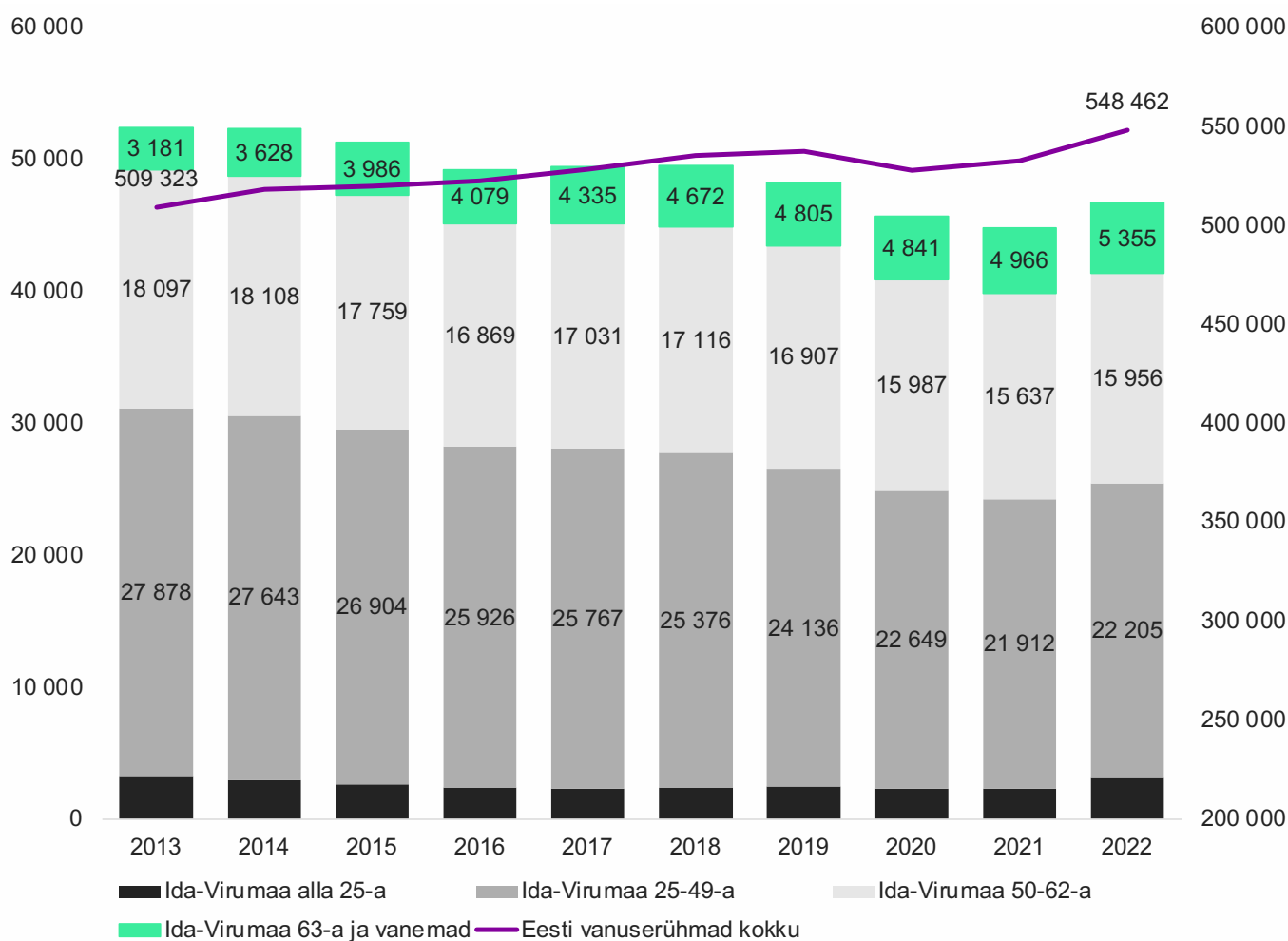
Ida-Virumaa tööturg on viimastel aastatel olnud suurte muutuste keskpunktis. Piirkonda iseloomustab traditsiooniliselt tugev seos tööstussektoriga, eelkõige põlevkivitööstusega, kuid majanduse ja energiasektori ümberkujundamine on toonud kaasa olulisi nihkeid tööhõives. Demograafilised muutused, sealhulgas elanikkonna vähenemine ja vananemine, on samuti mõjutanud tööturu dünaamikat.

Brutotulu saajad ehk palgatöötajad

Aasta-aastalt on Ida-Virumaal brutotulu saajaid ehk palgatöötajaid¹⁵ järjest vähemaks jäänud (joonis 11). Kui 2013. aastal oli palgatöötajaid 52 412, siis 2022. aastal vaid 46 727 (kahanemine 10,8%). Vanuserühmade lõikes oli palgatöötajate arv langustrendis 25–62-aastaste hulgas (2013. aastal 45 975-lt 2022. aastal 38 161-le, kahanemine 17,0%), kuid kasvanud 63-aastaste ja vanemate seas (2013. aastal 3181-lt 2022. aastal 5355-le, kasv 68,3%). See tähendab, et **palgatöötajate seas väheneb nn tööealise elanikkonna arv ning kasvab töist tulu teenivate pensioniealiste elanike osakaal**. Samal perioodil Eestis tervikuna kasvas brutotulusaajate arv 39 139 võrra (kasv 7,7%). 2022. aastal moodustasid Ida-Virumaal brutotulu saajatest 52% naised, mis on sama kogu Eestis.

¹⁵ Brutotulu saaja ehk palgatöötaja kuukeskmine brutotulu ja tulusaajate arv arvestatakse maksu- ja tolliameti andmete alusel, kus arvesse on võetud kõik isikud, kellele on tehtud väljamakse, olenemata sellest, kas väljamakse on isikule tehtud täistööaja või osalise tööaja eest.

Joonis 8. Brutotulu saajate arv Ida-Virumaal vanuserühmade lõikes ja Eestis, 2013–2022

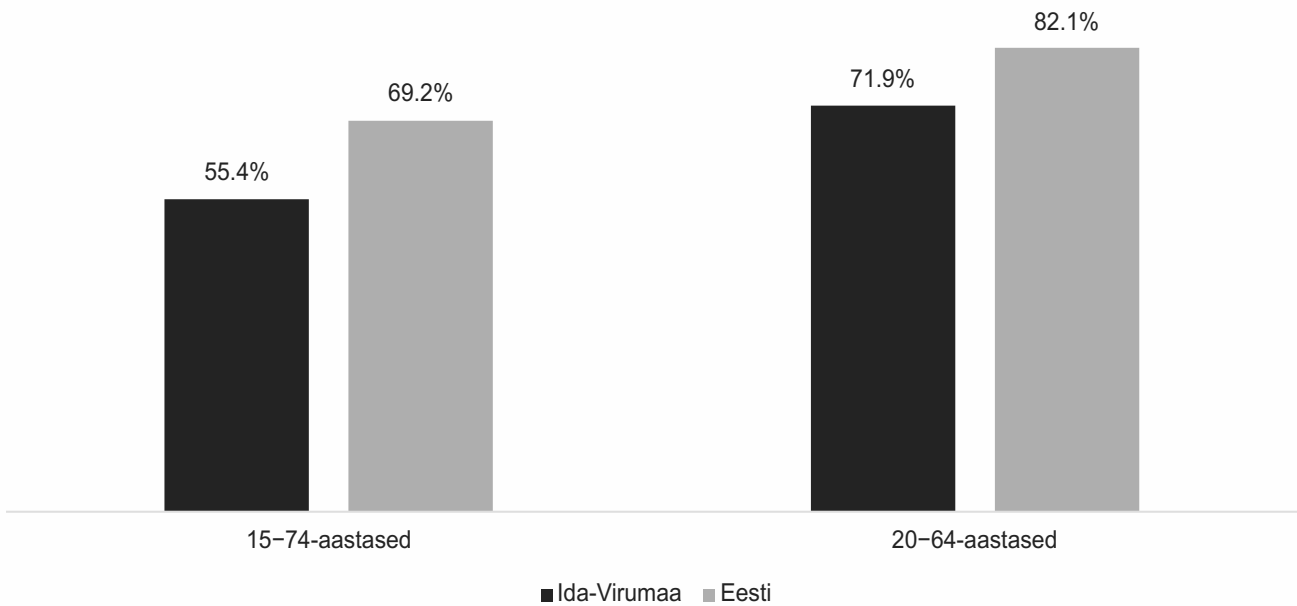

Allikas: MTA, SA.

Tööhõive määr

Ida-Virumaal on tööhõive määr igas vanusegrupis Eesti keskmisest madalam (joonis 12). 2023. aastal oli kõigist 15–74-aastastest elanikest Ida-Virumaal hõivatud 55,4%, Eestis keskmiselt aga 69,2% elanikkonnast. 20-64-aastastest inimestest (st välja on jäetud koolilapsed ja pensioniealised), töötas Ida-Virumaal 71,9% ning Eestis keskmiselt 82,1%. Tööhõive määr oli kogu Eestis madalam just muust rahvusest inimeste hulgas. 2023. aastal oli Ida-Virumaal elavate meeste ja naiste tööhõive määr praktiliselt sama – meestel 55,7% ja naistel 55,2%.

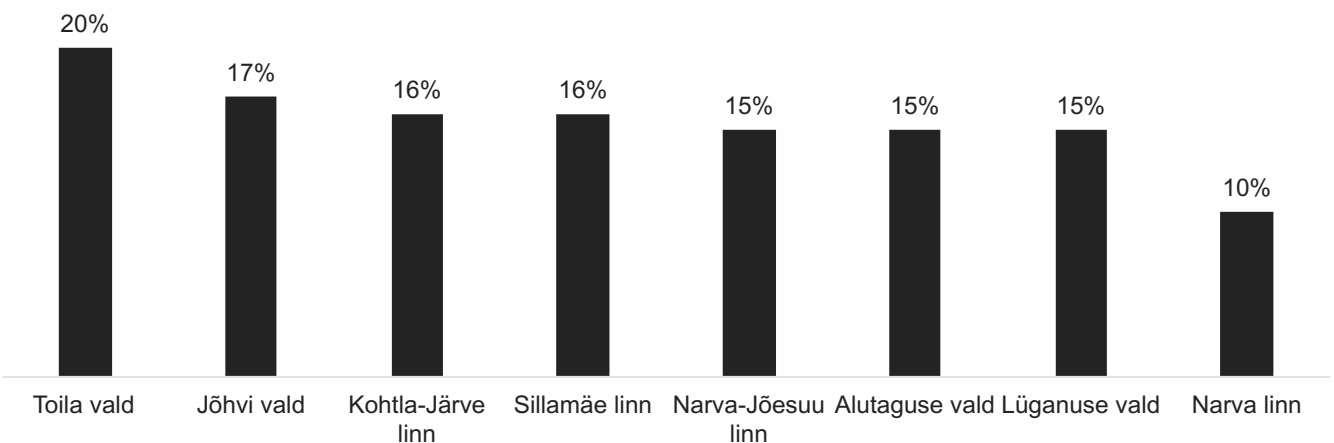
Joonis 9. Töehõive määr vanusegrupiti Ida-Virumaal ja Eestis, 2023

Allikas: SA.

Töötavate pensionäride arv ja roll ühiskonnas on viimastel aastatel üha enam tähelepanu pälvinud, kuna rahvastiku vananemine ja tööjõuturu muutused on suurendanud eakate osalust tööturul. Paljud pensionärid jätkavad töötamist nii majanduslikel põhjustel kui ka aktiivse eluviisi ja eneseteostuse soovist. SKA andmetel oli 2024. aastal Ida-Virumaal töötavaid pensionäre 5678, mis moodustab 9,9% maakonna pensionäridest. Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste lõikes oli töötavate pensionäride osakaal madalaim Narva linnas (töötas 10% pensionäridest) ja kõrgeim Toila vallas (töötas 20% pensionäridest). Eestis tervikuna moodustasid töötavad pensionärid 19% kõikidest pensionäridest.

Joonis 10. Töötavate pensionäride osakaal pensionäridest Ida-Virumaa kohalikes omavalitsustes seisuga detsember 2024, %

Allikas: SKA.

Sooline palgalõhe

MKM andmetel oli 2023. aastal Ida-Virumaal meeste keskmine brutotunnitasu 9,4 eurot (Eestis keskmiselt 11,8 eurot) ja naiste keskmine tunnitasu 8,8 eurot (Eestis keskmiselt 10,3 eurot, tabel 1). Seega oli Ida-Virumaal 2023. aastal sooline palgalõhe 6,4%, mis on Eesti keskmisest soolisest palgalõhest (13,1%) madalam.

Tegevusalade¹⁶ lõikes on Ida-Virumaal suurim sooline palgalõhe hariduse valdkonnas (30,9%). Siinjuures on tähelepanuväärne see, et hariduse valdkonnas töötas Ida-Virumaal 20,3% naistest. Samas neljal tegevusalal oli aga meeste keskmine brutotunnitasu naiste keskmisest brutotunnitasust väiksem. Need tegevusalad olid hulgi- ja jaekaubandus (sooline palgalõhe -43,7%), ehitus (-27,8%), veevarustus, kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus (-2,6%) ning avalik haldus (-0,7%).

Tabel 1. Sooline palgalõhe Ida-Virumaal EMTAK jagude lõikes ja Eestis, 2023

EMTAK tegevusala	töötajate arv	Mees-töötajate arv	Nais-töötajate arv	Meeste keskmine brutotunnitasu, eurot	Naiste keskmine brutotunnitasu, eurot	Palgalõhe, %
A Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	..	..	..	..	..	..
B Mäetööstus	517	475	42	10,77	7,98	25,96
C Töötlev tööstus	13 566	9 230	4 336	9,46	6,90	27,06
D Elektrienergia vms varustamine	2 215	1 858	357	11,63	8,91	23,35
E Veevarustus, kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	368	275	93	10,35	10,62	-2,62
F Ehitus	1 737	1 562	175	6,57	8,40	-27,84
G Hulgi- ja jaekaubandus	1 975	668	1 308	5,51	7,92	-43,70
H Veondus ja laondus	1 481	1 124	357	7,83	7,41	5,31
I Majutus ja toitlustus	540	71	469	7,00	6,13	12,47
J Kirjastamine, ringhääling	..	..	..	..	..	..

¹⁶ Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori (EMTAK) alusel.

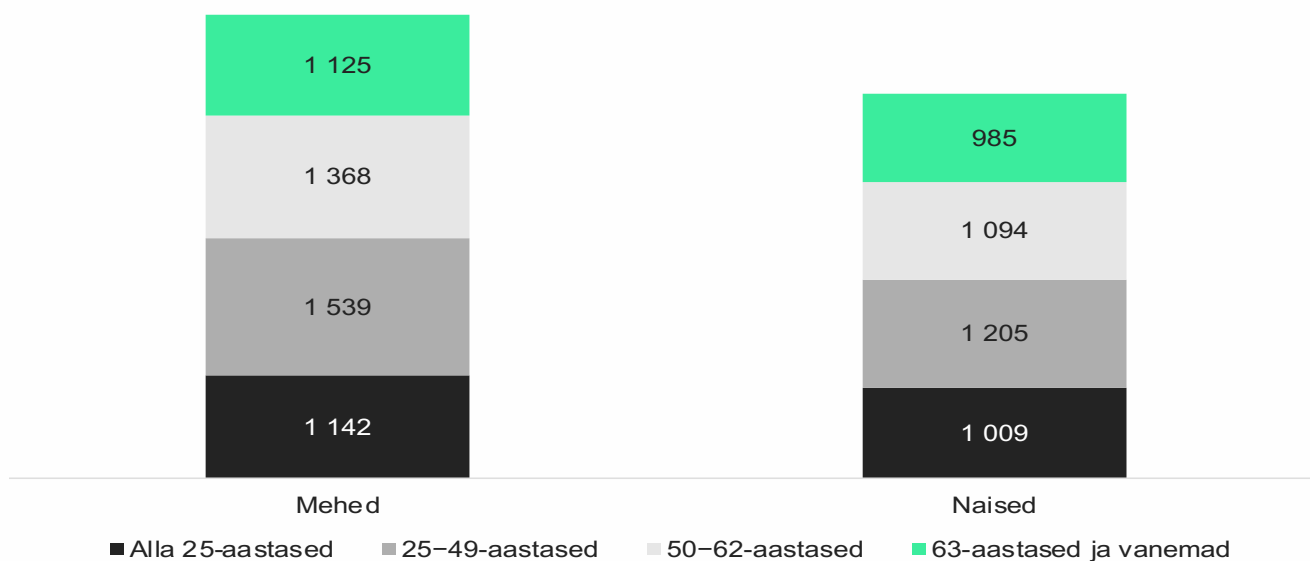
EMTAK tegevusala	töötajate arv	Mees-töötajate arv	Nais-töötajate arv	Meeste keskmine brutotunnitasu, eurot	Naiste keskmine brutotunnitasu, eurot	Palgalõhe, %
L Finants- ja kindlustustegevus	202	22	180	5,90	4,33	26,64
M Kinnisvaraala tegevus	496	170	326	11,46	8,93	22,12
N Kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus	551	485	66	6,97	5,48	21,42
O Haldus- ja abitegevused	1 584	413	1 171	12,79	10,69	16,44
P Avalik haldus	4 829	667	4 162	9,99	10,06	-0,73
Q Haridus	4 048	629	3 419	14,73	10,17	30,98
R Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	413	116	297	7,96	6,08	23,63
S Kunst, sport ja vaba aeg	..	..	..	..	..	..
Ida-Virumaa	34 992	18 141	16 852	9,4	8,8	6,4
Eesti	578 038	265 881	312 157	11,8	10,3	13,1

*.. Andmete avalamist ei võimalda andmekaitse põhimõte.

Allikas: MKM

Vanuserühmiti esinesid 2022. aastal Ida-Virumaal töötasudes soolised erinevused ennekõike 25–49-aastaste ja 50–62-aastaste seas ehk sisuliselt kogu aktiivse tööelu jooksul (joonis 14). 25–49-aastaste naiste brutotulu oli sama vanusegrupi meeste brutotulust 28% ja 50–62-aastaste naiste brutotulu oli sama vanusegrupi meeste brutotulust 25% väiksem.

Joonis 11. Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu Ida-Virumaal soo ja vanuse lõikes (eurot), 2022

Allikas: SA.

Viimase soolise võrdõiguslikkuse monitooringu¹⁷ kohaselt peab soolist palgalõhet probleemiks 71% naistest ning vaid 35% meestest. Kõige enam peavad seda probleemiks muust rahvusest naised (74%) ning eesti naised (69%). Vähem tajuvad soolist palgalõhet probleemina muust rahvusest mehed (38%) ning eesti mehed (34%). Suureks probleemiks peavad seda sagedamini 25–44-aastased (58%) ning vähem 75-aastased ja vanemad elanikud (47%).

Töötuse määr

Töötus on oluline sotsiaalmajanduslik näitaja, mis kajastab tööturul toimuvaid muutusi ja majanduse üldist seisukorda. Veel kümme aastat tagasi töötas energeetika ja kaevanduse valdkonnas iga 15. maakonna hõivatu¹⁸. Tulenevalt energiatootmise senisest kontsentreeritusest Ida-Virumaale võib lühiajalisest vaadates toimuda üleminek hajusale energiatootmisele Ida-Virumaa majanduse ja tööhõive arvelt¹⁹.

¹⁷ Kantar (2022). Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2021. Lõpparuanne. Uuring viidi läbi Sotsiaalministeeriumi tellimusel. Lk 74.

¹⁸ Sõmer, K., Rosenblad, Y., SA Kutsekoda. (2017). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: energeetika ja kaevandamine Uuringu terviktekst.

¹⁹ Arenguseire Keskus (2019). Eesti regionaalse majanduse stsenaariumid 2035.

Joonis 12. Registreeritud töötute profiil Ida-Eestis (N=7 246) ja Eestis tervikuna (N=49 196) 2024. aasta detsembri seisuga, %

Allikas: Eesti Töötukassa.

Registreeritud töötute arv²⁰ Ida-Virumaal on kasvamas. Kui 2019. aasta jaanuaris oli registreeritud töötuid 5821, siis 2025. aasta veebruaris juba 7526 (kasv 29,3%). Ida-Virumaa paistab silma ühe kõrgeima töötute arvuga Harjumaa järel (Harjumaa oli 2025. aasta veebruaris 24 107 registreeritud töötut). Samuti iseloomustab Ida-Virumaa tööturгу kõrge töötuse määr, mis ületab oluliselt Eesti keskmist. Eesti Töötukassa andmetel oli Ida-Virumaal seisuga 19.05.2025 registreeritud töötuse määr 11,0%, samas kui Harjumaa keskmine töötuse määr oli 6,2% ja Eesti keskmine 6,5%.

Registreeritud töötute profiil Ida-Virumaal on sarnane kogu riigi töötute profiilile. Ida-Virumaal oli 2024. aasta lõpus töötute seas võrdselt mehi ja naisi (joonis 15). Suurema osa töötutest moodustasid 25–54-aastased (60%) ja 2. taseme²¹ haridusega (57%) elanikud. 24% töötutest olid enne töötuks jäämist lihttöölised ning 21% klienditeenindajad või müügitöötajad. 5% töötutest olid eelneva töökogemusega. Suurem osa registreeritud töötutest olid töötustaatuses olnud kuni viis kuud. Tervisest tuleneva takistusega töötute osakaal oli Ida-Virumaal 18,5%, mis ei erine Eesti keskmisest (18,7%). 2023. aastal oli 15–74-aastaste seas töötuse määr kõrgem eesti keelest erineva emakeelega naiste (10,2%) ja meeste (8,2%) seas.

Ida-Virumaal on töötsijaid rohkem kui üheski teises Eesti piirkonnas, samal ajal seisavad paljud ettevõtted silmitsi raskustega sobiva tööjõu leidmisel²². See viitab oskuste ja tööturu nõudluse vahelisele lõhele. SA andmetel oli Eestis oma oskuste ja teadmiste arendamiseks võimalusi, so koolitusi jmt, kasutanud keskmiselt 60% töötajatest, kuid Ida-Virumaal oli see näitaja vaid 40%. Samas perioodil mai 2017–detsember 2021 kasutasid Eesti Töötukassa töötust ennetavaid teenuseid (koolitusi vms) kõige enam Ida-Virumaa elanikud. Näiteks 2021. aastal kasutas ennetavaid teenuseid 3% tööealistest hõivatutest.²³

Põlevkivisektorist väljuvatele inimestele pakutakse õiglase ülemineku fondi ja Eesti Töötukassa meetme kaudu täiendus- ja ümberõpet^{24,25}. Tasemeõppes osalemise toetust makstakse töötule või töötavale inimesele²⁶ kutse-, rakenduskõrghariduse- või bakalaureuseõppe tasemele õppima asumiseks tasuta õppekohal Töötukassa toetatud õppekava alusel²⁷. Majandus- ja

²⁰ Töötute osakaal 16-aastastest kuni pensioniealisest elanikkonnast.

²¹ 3. taseme haridus: keskeriharidus keskhariduse baasil, kõrgharidus. 2. taseme haridus: üldkeskharidus, kutsekeskharidus, kutseõpe keskhariduse baasil. 1. taseme haridus: põhiharidus või alla selle, kutseharidus põhiharidusega ja selle baasil.

²² <https://kestlikuarengukeskus.ut.ee/et/sisu/ida-virumaa-toojouturu-tulevikukindlus-sunnib-tooandjate-koolitajate-ja-tootajate-tihedas>

²³ Eesti Töötukassa. (2022). Töötust ennetavad teenused. Teenuste kasutamine ja mõju käekäigule tööturul, Oktoober 2022.

²⁴ <https://idavirufond.ee/>

²⁵ <https://www.tootukassa.ee/et/teenused/karjaar-ja-koolitamine/tasemeoppes-osalemise-toetus>

²⁶ Töötaval inimesel on õigus toetusele, kui ta vanus jääb 16 eluaasta ja vanaduspensioniea vahele, tal on sõlmitud tööleping, võlaõigusleping või töötab avalikus teenistuses, on olemas töötuskindlustusstaazi vähemalt 12 kuud viimase 36 kuu jooksul (v.a kinnipeetavate töötajate puhul). Toetust ei maksta neile, kes on taotluse esitamisele eelnenud 12 kuu vältel katkestanud kutsehariduse-, rakenduskõrghariduse- või bakalaureuseõppe tasuta õppekohal.

²⁷ Toetatavate õppekavade nimekiri on leitav Töötukassa kodulehel <https://cdn.tootukassa.ee/oppekavad/tasemeoppetoetus/oppekavad.html>

kommunikatsiooniministeriumi info²⁸ kohaselt sisenes toetuse abil tasemeõppesse 2024. aastal 30 inimest, seejuures suurenes tasemeõppes osalemiste arv oluliselt II poolaastal (27) võrreldes I poolaastaga, kuna sügisel algas õppetöö paljudel erialadel. Lisaks on 18 taotlejat 2024. aastast tasemeõppetoetuse otsuse ootel, kuna nad ei ole oma valikut õppima asumiseks veel teinud..

Huvi uue eriala omandamise vastu on olnud eeskätt töötavatel isikutel. Õppima asunud põlevkivisektori töötajatest 26% puudub eri- või kutsealane haridus ning 37% on vananenud haridusega, 11% õppima asunutel on lisaks ka terviseprobleem. Ülekaalukas enamus uue eriala omandajaist on mehed (92,6%).

Enamasti asutakse õppima kutseharidusse (24), bakalaureuse taseme õppesse asujaid on kaks ning rakenduskõrghariduse valis üks inimene. Õppesuundadest valiti enim, so 2/3 juhtudest, tehnikaalad ning arhitektuur ja ehitus.

Ida-Virumaal keeruline tööd leida ka seetõttu, et maakonnas on vähe vabu ametikohti. SA andmetel oli 2024. aasta III kvartalis Ida-Virumaal vabade ametikohtade määr 1,2% (Eestis keskmiselt 1,6%). Ida-Virumaa vabad töökohad moodustasid 2,1% Eesti kõikidest vabadest töökohtades.

Selleks, et kvalifitseeritud tööjõudu Ida-Virumaale meelitada, on maakonnas töötavatele riigiametnikele varem rakendatud piirkondlikke palgaerinevusi²⁹. Näiteks Viru Vangla vanglaametnikele kehtestati Tallinna Vangla ametnikega võrreldes keskmisest 25% kõrgem palgatase. Samuti maksti Ida-Viru ja Harju maakonna päästeteenistujatele sama töö eest kuni 10% suuremat põhipalka kui mujal Eestis töötavatele päästeteenistujatele.

Vähenenud töövõimega inimesed

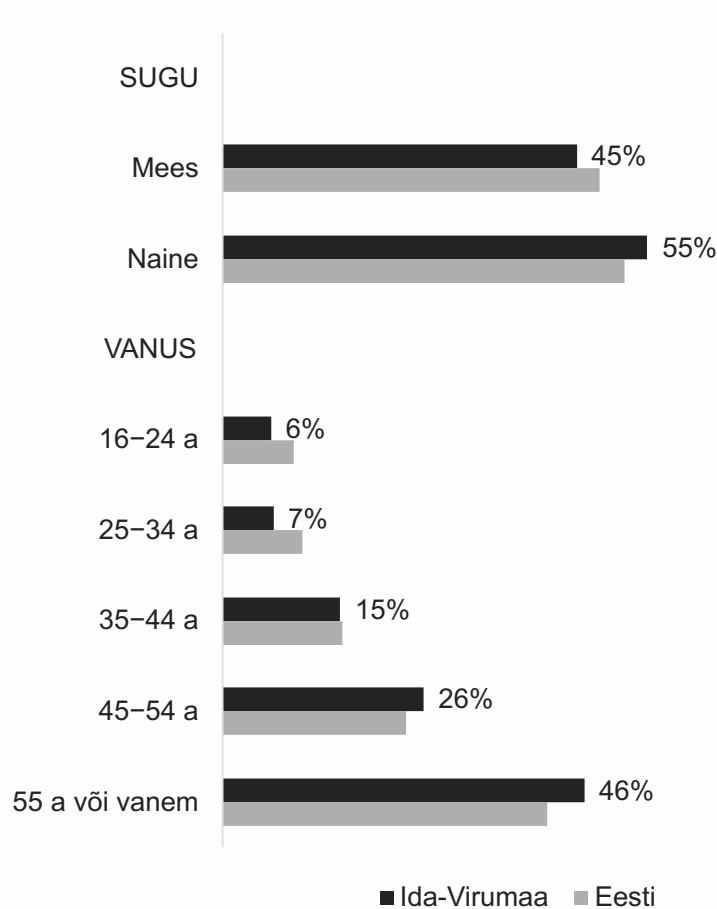
Eesti Töötukassa andmetel oli Ida-Virumaal 2024. aasta novembri seisuga vähenenud töövõimega inimesi 12 134, mis moodustab 13,5% kõigist Eesti vähenenud töövõimega inimestest. 2024. aasta novembris moodustasid suurema osa Ida-Virumaa vähenenud töövõimega inimestest naised (55%) ning 55-aastased ja vanemad inimesed (46%, joonis 16). Seejuures on Ida-Virumaa vähenenud töövõimega inimestest 64% osalise töövõimega ja 36% puuduva töövõimega.

2025. aasta jaanuaris oli Ida-Virumaal keskmine puuduva töövõimega inimeste töövõimetustoetus 629,1 eurot (Eestis keskmiselt 603,7 eurot).

²⁸ Isiklik kommunikatsioon MKM töövaldkonna esindajaga.

²⁹ <https://www.oiguskantsler.ee/ylevaade2018/vordne-kohtlemine>

Joonis 13. Vähenenud töövõimega inimeste profiil Ida-Eestis (N=12 134) ja Eestis (N=91 976) seisuga november 2024, %

Allikas: Eesti Töötukassa.

Kokkuvõtvalt

Viimase kümne aasta jooksul on piirkonnas järjepidevalt vähenenud palgatöötajate arv – kümneaastases võrdluses on see kahanenud 10,8%. Töehõive määr on Ida-Virumaal madalam kui Eesti keskmine kõigis vanusegruppides. 15–74-aastastest osaleb hõives vaid 55,4%, mis viitab tööealise elanikkonna piiratud kaasatusele tööturul. Märkimisväärseid soolisi erisusi töehõive määras ei ole, meeste näitaja on vaid 0,5pp kõrgem, kui naistel.

Kuigi Ida-Virumaa sooline palgalõhe (6,4%) on madalam kui Eesti keskmine (13,1%), ei vähenda see piirkonna tööturu üldist haavatavust. Registreeritud töötute arv näitab selget kasvatrendi ja on viimase seitsme aasta jooksul suurenenud 29,3%, ulatudes 7526 inimeseni. Töötuse määr piirkonnas on kõrge (11,0%) ja ületab märgatavalt Eesti keskmist näitajat (6,5%).

Ida-Virumaa tööturgu iseloomustab ka suur vähenenud töövõimega inimeste osakaal. 2023. aasta seisuga elas piirkonnas 12 134 vähenenud töövõimega inimest, mis moodustab 13,5% kõigist Eesti vähenenud töövõimega inimestest.

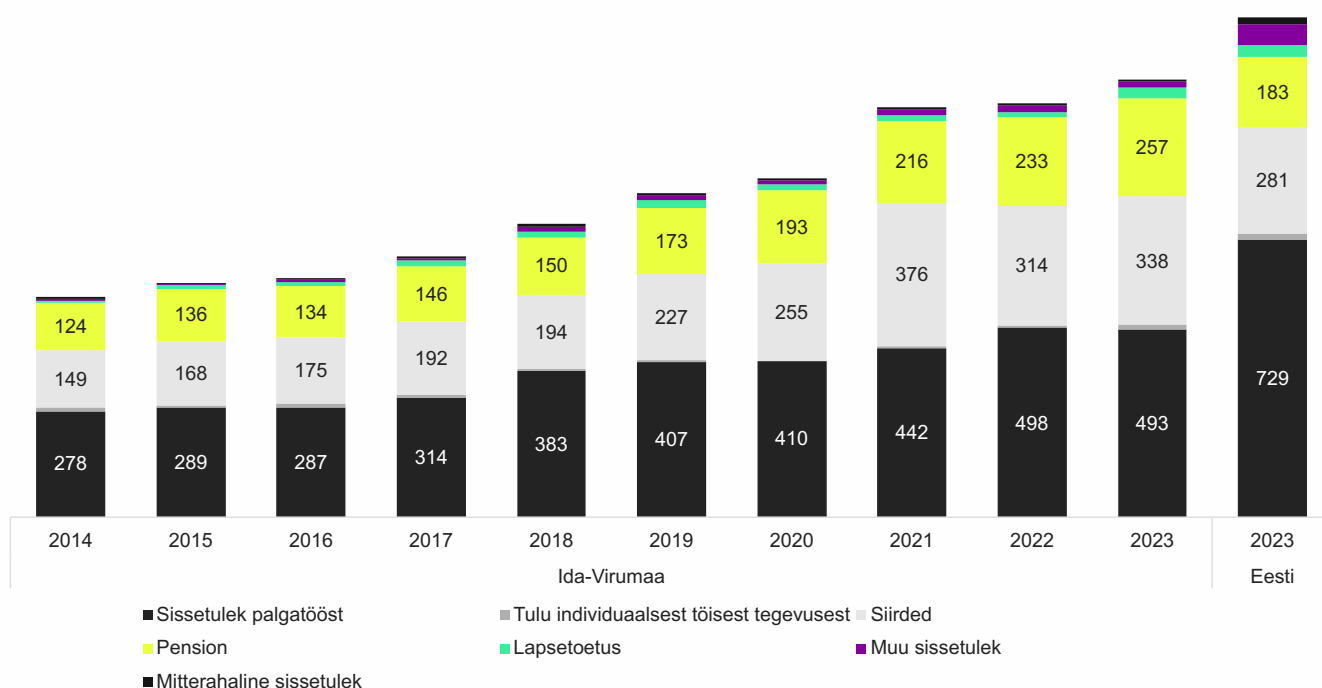
1.4. Sissetulek, vaesus ja tajutav ilmajätetus

Ida-Virumaa majandus ja elanikkond on viimastel aastakümnetel olnud pidevas muutuste keerises. Nõukogude perioodil oli Ida-Virumaa heal järjel tööstuspiirkond. Alates 1990. aastatest tänaseni on aga Ida-Virumaa majandus pidevas muutumises, mis on endaga kaasa toonud teatud sektorites töökohtade kadumise ja majanduslikud raskused. Olukorra muudab keeruliseks elanikkonna sotsiaalne eraldatus, sealhulgas keelebarjäär ja piiratud ligipääs töövõimalustele. Järgnevalt kirjeldatakse Ida-Virumaa elanike sissetuleku suurust, suhtelist vaesust ja tajutavat ilmajätetust.

Keskmine sissetulek

Ida-Virumaa elanike keskmine sissetulek on Eestis madalaimate hulgas. 2024. aasta III kvartalis oli keskmine³⁰ brutokuupalk Ida-Virumaa 1537 eurot (Eesti keskmine 1959 eurot). Ida-Virumaa keskmisest brutokuupalgast oli madalam Lääne-Viru, Saare, Lääne ja kolme Kagu-Eesti maakonna keskmine brutokuupalk. Mediaanbrutokuupalga võrdluses on olukord mõnevõrra halvem - 2024. aasta III kvartalis oli see Ida-Virumaal 1272 eurot, edestas vaid Valga ja Võru näitajat (vastavalt 1271 eurot ja 1252 eurot) ning jäi oluliselt alla Eesti keskmisele (1620 eurot).

Joonis 14. Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek kuus (eurot) Ida-Virumaal ja Eestis, 2014–2023

Allikas: SA.

³⁰ Aritmeetiline keskmine

Ka keskmine sissetulek leibkonnaliikme kohta kuus on Ida-Virumaal Eesti keskmisest väiksem, 2023. aastal oli see riigis keskmiselt oli 1018,0 eurot kuus ühe leibkonnaliikme kohta, Ida-Virumaal 863,1 eurot.

Aasta-aastalt on Ida-Virumaal siirete³¹ osa kuu netosissetulekus kasvanud, samal ajal kui sissetulek palgatööst on vähenenud (vt ka joonis 17). Perioodil 2017–2025 on Ida-Virumaa riikliku pensioni saajate keskmine kuupension olnud Eesti keskmisega võrreldes madalam. Näiteks 2025. aasta algusel oli keskmine kuupension Eestis 791 eurot ja Ida-Virumaal keskmiselt 744 eurot (tabel 2).

Tabel 2. Pensionäride arv, keskmine vanus, üksi elavate pensionäride osakaal (%) ning keskmine pension (eurot) Ida-Virumaa kohalikes omavalitsustes ja Eestis seisuga jaanuar 2025. a

KOV	Pensionäride arv	Pensionäride vanus, aastat	Üksi elavate pensionäride osakaal, %	Keskmine pension, eurot
Alutaguse vald	1 383	72	29,8%	776
Jõhvi vald	3 489	73	33,2%	790
Kohtla-Järve linn	10 396	72	37,4%	748
Lüganuse vald	2 729	73	36,8%	759
Narva linn	16 420	73	34,0%	722
Narva-Jõesuu linn	1 494	72	27,8%	764
Sillamäe linn	4 407	71	34,3%	738
Toila vald	1 292	72	26,6%	814
Ida-Virumaa	41 610	72	34,4%	744
Eesti	308 911	73	29,1%	791

Allikas: SKA.

Suhteline vaesus

2023. aastal elas Ida-Virumaal suhtelises vaesuses³² 35% elanikkonnast. See oli Eesti kõrgeim näitaja ning võrreldes näiteks üle kahe korra suurem, kui Harjumaal (15,5%). Kõnekas on ka see,

³¹ Siirete hulka kuuluvad erinevad pensionid (vanadus-, töövõimetus- ja toitjakaotuspension), sotsiaaltoetused, (lapsetoetus, lasterikka pere toetus, toimetulekutoetus, töötutoetus, puudetoetus vms) ja muud sotsiaaltoetused (küttepuude toetus vms).

³² Suhteline vaesus tähendab, et inimese tulu jääb allapoole suhtelise vaesuse piiri. Suhtelise vaesuse piir arvutatakse ekvivalentnetosissetuleku alusel, mis võtab arvesse leibkonna koosseisu (esimese täiskasvanud liikme kaal 1, iga järgmise vähemalt 14-aastase liikme kaal 0,5 ja kõigi alla 14-aastaste kaal 0,3) ehk leibkonna kogusissetulek on jagatud leibkonnaliikmete tarbimiskaalude summaga. Suhtelise vaesuse piir on 60% leibkonnaliikmete aasta ekvivalentnetosissetuleku mediaanist. Suhtelise vaesuse määr on nende elanike osatähtsus, kelle ekvivalentnetosissetulek on allpool suhtelise vaesuse piiri.

et suhteline vaesus maakonnas suureneb – kui 2023. aastal vähenes suhteline vaesus võrreldes 2022. aastaga Eestis tervikuna (ja ka enamustes maakondades) 2,3%, siis Võru- ja Saaremaal ning Ida-Virumaal suhteline vaesus suurenes³³ (vastavalt 3,4%, 0,4% ja 3,6%). Suhtelise vaesuse suurenemise Ida-Virumaal tingis keskmise ekvivalentnetosissetuleku tagasihoidlik kasv: Ida-Virumaal kasvas see 48 eurot, samal ajal näiteks Raplamaal 247 eurot.

Suhtelise vaesuse suurenemise põhjuseks on kindlasti ka elanikkonna vanuseline koosseis, töötavate inimeste arv leibkondades, piirkonna palgatase, töötuse tase ja leibkonna tüüp. 2021. aasta rahvaloenduse andmetel elavad kõige väiksemad pered Ida-Virumaal (2,74 liiget, Eestis keskmiselt 2,94 liiget). Ida-Virumaa paistab silma ka sellega, et siin on suurim alaealist last kasvatavate üksikvanemate (valdavalt emad) (21,6%) ja üksi elavate inimeste (20,6%) osakaal³⁴. Ka üksi elavate pensionäride osakaal oli piirkonnas keskmisest kõrgem (tabel 1). Kui Eestis keskmiselt moodustasid üksi elavad pensionärid 29% kõikidest pensionäridest, siis Ida-Virumaal moodustasid nad keskmiselt 34% kõikidest pensionäridest. Arvestades naiste pikemat eluiga, moodustavad naised valdava osa üksi elavatest pensionäridest.

Tajutav ilmajäetus, mis viitab inimeste subjektiivsele tunnetusele materiaalsest puudusest, kasvas Eestis 2024. aastal 1,5 protsendipunkti võrra³⁵. Kuigi spetsiifilised andmed Ida-Virumaa kohta puuduvad, võib eeldada, et piirkonna kõrgem vaesuse määr kajastub ka suuremas ilmajäetuse tunnetuses. Ida-Virumaa elanike sissetulekud on madalamad kui Eestis keskmiselt, mis mõjutab otseselt nende vara ja elukvaliteeti. Madalamad sissetulekud piiravad võimalusi koguda sääste ja investeerida varasse ja suurendavad haavatavust majanduslike šokkide suhtes.

Kokkuvõtvalt

Ida-Virumaa elanike sissetulekud kuuluvad Eesti madalaimate hulka, mis mõjutab otseselt piirkonna majanduslikku toimetulekut ja sotsiaalset heaolu. 2024. aasta III kvartalis oli Ida-Virumaa keskmine brutokuupalk 1537 eurot, jäädes oluliselt alla Eesti keskmisele, mis oli 1959 eurot. Lisaks madalamale palgatasele on piirkonnas märgata struktuurset muutust leibkondade sissetuleku allikates: siirete ja pensionite osakaal sissetulekus on aasta-aastalt kasvanud, samas kui palgatulu osatähtsus on vähenenud.

Madalamad sissetulekud piiravad elanike võimalusi koguda sääste, investeerida kinnisvarasse või muusse varasse ning suurendavad nende haavatavust majanduslike šokkide ja ootamatute kulutuste suhtes. Sissetulekute madal tase kajastub ka vaesuse näitajates. 2023. aastal elas Ida-Virumaal suhtelises vaesuses 35% elanikest – see on Eesti kõrgeim näitaja. Kaheaastases võrdluses on suhteline vaesus piirkonnas kasvanud 3,6%, mis viitab süvenevale sotsiaalmajanduslikule ebavõrdsusele.

³³ Suhteline vaesus maakonniti: mida näitab statistika? Postitatud 28. november 2024, 11.15, juhtivanalüütik Epp Remmelg. <https://stat.ee/et/uudised/suhteline-vaesus-maakonniti-mida-naitab-statistika>

³⁴ Leibkonnad ja perekonnad. <https://rahvaloendus.ee/et/tulemused/leibkonnad-ja-perekonnad>

³⁵ Vaesuses elavate inimeste arv on aastaga vähenenud, tajutav ilmajäetus kasvanud. 6.11.2024. <https://www.stat.ee/et/uudised/vaesuses-elavate-inimeste-arv-aastaga-vahenenud-tajutav-ilmajaetus-kasvanud>

1.5. Sotsiaalne kaitse

Ida-Virumaa sotsiaalne kaitse ja elanike toetusvajadus on tihedalt seotud piirkonna sotsiaal-majanduslike näitajatega nagu rahvastiku vananemine, kõrge tööpuudus ja madal sissetulek.

Toimetulekutoetuse vajadus

Ida-Virumaa kohalikud omavalitsused jagasid 2024. aastal abi vajavatele leibkondadele toimetulekupiiri tagamiseks kokku 5,4 miljonit eurot, keskmiselt 341 eurot ühe taotluse kohta (tabel 3). Samal aastal rahuldati 15 835 toetuse taotlust. Eesti maakondade võrdluses oli 2023. aastal Ida-Virumaal jagatud toetus ja rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri rahuldamiseks Harjumaa järel suuruselt teine maakond. Samas toetuse suurus rahuldatud taotluse kohta oli võrreldes Eesti teiste maakondadega üks madalaimatest.

Tabel 3. Toimetulekutoetuse maksmine Ida-Virumaa kohalikes omavalitsustes ja Eestis, 2024

	Toetuse summa, eurot	Rahuldatud taotluste arv	Keskmine välja makstud toetus, eurot
Alutaguse vald	110 460	353	313
Jõhvi vald	774 659	2 078	373
Kohtla-Järve linn	1 564 875	4 512	347
Lüganuse vald	513 508	1 493	344
Narva linn	1 664 194	4 964	335
Narva-Jõesuu linn	163 195	507	322
Sillamäe linn	557 327	1 756	317
Toila vald	55 059	172	320
Ida-Virumaa	5 403 277	15 835	341
Eesti keskmine	38 698 441	93 677	413

Allikas: SKA.

Puudega inimesed

Sotsiaalse kaitse vaatest on oluline puudega inimeste arv ja osakaal maakonna rahvastikust. 2024. aasta lõpu seisuga elas Ida-Virumaal 15 574 puudega inimest, moodustades 11,8% maakonna rahvastikust ning 14,4% Eesti kõikidest puudega inimestest. 2024. aasta lõpul oli Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste lõikes puudega inimeste osakaal kõrgeim Lüganuse ja madalaim Toila vallas (vastavalt 13,2% ja 8,2%, tabel 4). Samal ajal moodustasid Eestis tervikuna puudega inimesed keskmiselt 8,0% elanikkonnast.

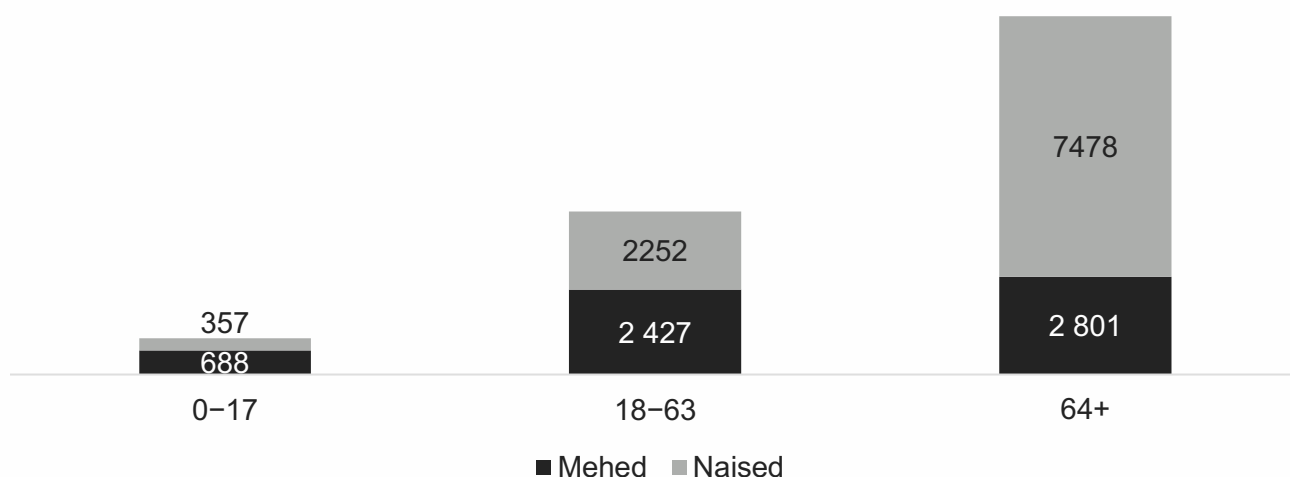
Tabel 4. Puudega inimeste vanuseline jaotus ja osakaal Ida-Virumaa kohalikes omavalitsustes seisuga detsember 2024, %

	Kuni 16-aastased	16-64,5-aastased	64,5- aastased ja vanemad	Kokku	Osakaal rahvastikust
Alutaguse vald	30	147	258	435	10,7%
Jõhvi vald	76	361	872	1 309	10,6%
Kohtla-Järve linn	274	1 463	2 552	4 289	12,8%
Lüganuse vald	57	352	640	1 049	12,9%
Narva linn	335	1 885	3 711	5 931	11,1%
Narva-Jõesuu linn	20	122	311	453	10,5%
Sillamäe linn	73	426	1 038	1 537	12,4%
Toila vald	26	108	210	344	8,0%
Kokku	891	4 864	9 592	1 5347	11,6%

Allikas: SKA.

2024. aasta septembris oli Ida-Virumaal kõige enam puudega inimesi 64-aastaste ja vanemate naiste seas (joonis 20).

Joonis 15. Ida-Virumaal puudega inimeste sooline ja vanuseline jaotus (seisuga 30.09.2024)

Allikas: SKA.

Kokkuvõtvalt

Eesti maakondade võrdluses oli 2023. aastal Ida-Virumaal jagatud toimetulekutoetus (5,4 miljonit eurot) ja rahuldatud taotluste arv (15 835 taotlust) toimetulekupiiri rahuldamiseks Harjumaa järel suuruselt teine maakond. Samas toetuse suurus rahuldatud taotluse kohta (341 eurot) oli võrreldes Eesti teiste maakondadega üks madalaimatest. 2025. aasta algusel elas Ida-Virumaal 15 574 puudega inimest, moodustades 11,8% maakonna rahvastikust ning 14,4% Eesti kõikidest puudega inimestest.

1.6. Tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeteenused ning turvalisus

Ida-Virumaa tervishoiu, sotsiaalhoolekande ja turvalisuse valdkonnad seisavad silmitsi mitmete väljakutsetega, mis on seotud piirkonna demograafiliste eripärade ja majandusliku olukorraga.

Tervishoiuteenused

Tervisekassa andmetel oli 2025. aasta algusel Ida-Virumaa perearstide keskmine nimistu suurus 1635 inimest, mis on veidi väiksem Eesti keskmisest (1724 inimest, tabel 5). Ühe nimistu kohta oli Ida-Virumaal keskmiselt perearste ja õdesid vähem kui Eestis keskmiselt. Kirde-Eesti elanikud hindavad Eesti keskmisest enam problemaatiliseks eriarstiabi kättesaadavust³⁶.

Tabel 5. Perearstide nimistud Ida-Virumaal ja Eestis seisuga 01.01.2025

	Perearstide arv	Odede arv	Nimistu suurus
Ida-Virumaa kokku	90	157	134 102
Ida-Virumaa keskmine*	1,10	1,91	1 635
Eesti keskmine*	1,35	2,16	1 724

*Keskmine on unikaalsete arstide/õdede arvu ja nimistute jagatis. Allikas: Tervisekassa.

2024. aastal hindasid Eestis tervikuna mehed oma tervist paremaks kui naised (vastavalt 58,0% ja 55,9% hindasid oma tervist heaks või väga heaks). Tähelepanuväärne on aga see, et Kirde-Eestis andsid oma tervisele hinnangu „väga hea“ või „hea“ ainult 36,5% naistest ja 55,4% meestest. Suurem osa (53,2%) Kirde-Eesti naistest hindas oma tervist „keskmiseks“.³⁷

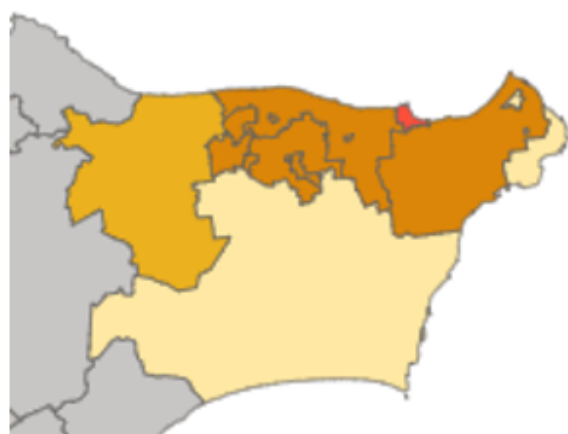
Sotsiaalhoolekanne

³⁶ Sotsiaalministeerium. (2021). Analüüs tervishoiusüsteemi rahastamise jätkusuutlikkuse ning ravikindlustamata isikutele tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamiseks.

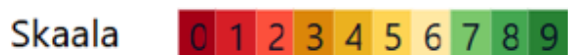
³⁷ TAI. Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas, tabel TKU04.

Rahvastiku vähenemine ja vananemine suurendavad survet sotsiaalteenustele. Täiskasvanute sotsiaalhoolekande teenusetase³⁸ oli Ida-Virumaa kohalikes omavalitsustes keskmine (joonis 21). Mõnevõrra oli see parem Alutaguse vallas ja Narva linnas ning vaid baastase oli täidetud Sillamäe linnas.

Joonis 16. Täiskasvanute sotsiaalhoolekande teenusetase Ida-Virumaal, 2023 ja muutus perioodil 2019–2023

Kohalik omavalitsus	2019	2020	2021	2022	2023
Alutaguse vald	3	6	6	6	6
Jõhvi vald	5	5	5	5	3
Kohtla-Järve linn	3	4	4	5	3
Lüganuse vald	5	3	5	4	4
Narva linn	3	3	5	6	6
Narva-Jõesuu linn	3	3	3	3	3
Sillamäe linn	3	2	2	2	2
Toila vald	2	5	5	3	3
Mediaan	3	4	5	5	3

Allikas: minuomavalitsus.ee, algallikas omavalitsuste küsitlus 2023. a kohta.

Turvalisus (sh perevägivald)

Ida-Virumaa turvalisuse ja perevägivald olukord on murettekitav. 2023. aastal registreeriti kõikidest kuritegudest Harjumaa järel (49%) enim just Ida-Virumaal (14%). Samal aastal registreeriti Ida-Virumaal 47 perevägivald juhtumit 10 000 elaniku kohta. See on Eestis olnud aastaid kõrgeim näitaja, mis ületab märkimisväärselt teisi maakondi. Kõikidest perevägivaldakuritegudest registreeriti 37% Tallinnas, 8% Narvas, 7% Tartus, 6% Kohtla-Järvel ja 3% Pärnus.³⁹ Ekspertid viitavad, et Ida-Virumaal võivad kultuurilised eripärad mõjutada perevägivald esinemissagedust, sest traditsioonilised arusaamad peresuhetest ja soorollidest võivad tõsta tolerantsuse vägivald suhtes ning raskendada ohvritel abi otsimist.⁴⁰

Perevägivald on valdavalt suunatud naiste vastu (joonis 22), seejuures on vägivald toimepanijad valdavalt mehed (2023. aastal 84% kõigist toimepanijatest) ja ohvrid naised (79% kõigist

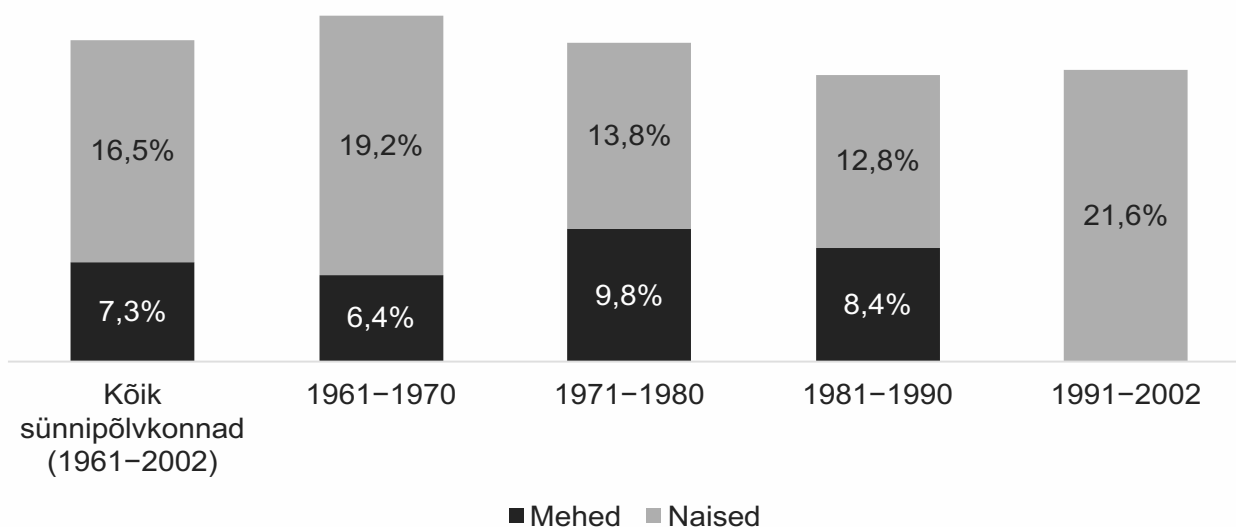
³⁸ Hinnati, kas sotsiaalhoolekande juhtimiseks on loodud strateegiline alus. Omavalitsused viisid läbi enesehindamise andmete kasutusest, eesmärkide seadmisest ja tegevuste planeerimisest, eesmärkide täitmisele mõõdikute seadmisest ja nende seirest, riiklike ja maakondlike eesmärkidega arvestamisest ning teiste omavalitsustega koostöös tegevuste läbiviimisest. Arengukava hindamise tulemuse osakaal moodustub 21 temaatilisest vastusest.

³⁹ Kuritegevus Eestis 2023. <https://www.justdigi.ee/kuritegevus2023/perevagivald-ja-ahistamine/>

⁴⁰ <https://aastaraamat.prokuratuur.ee/prokuratuuri-aastaraamat-2021/lahisuhtevagivallast-virumaal>

ohvritest).⁴¹ Lisaks on vähemalt 30% juhtudest seotud lastega, kes on kas otseselt ohvrid või pealtnägijad, mis rõhutab probleemi tõsidust ja vajadust kaitsta haavatavaid gruppe.⁴²

Joonis 17. On kogunud kehalist või vaimset vägivada praeguses kooselus põlvkonna järgi Ida-Virumaal, %

Allikas: Eesti pere- ja sündimusuuring 2021/2022. Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas (EPSU1105).

2021. aasta soolise võrdõiguslikkuse monitooringu kohaselt⁴³ esinevad eesti ja muust rahvusest elanike seas erinevused hoiakutes elukaaslase/abikaasa füüsilise korrale kutsumise ja laste füüsilise karistamise osas. 5% eesti rahvusest naistest ja meestest peavad naiste vastu suunatud vägivalda peres paratamatuks, samal seisukohal on aga 12% muust rahvusest naistest ja meestest. Meeste vastu suunatud füüsilist vägivalda peavad paratamatuks 4% eesti rahvusest naistest ning 14% muust rahvusest naistest. Laste füüsilist karistamist peavad aktsepteeritavaks enim muust rahvusest mehed (40%) ning veidi vähem eesti rahvusest mehed (33%). Eesti naised toetavad laste füüsilist karistamist keskmisest vähem, muust rahvusest naiste hoiakud on keskmisel tasemel.

Turvalisuse ja rahvatervise teenusetase⁴⁴ oli Ida-Virumaa enamikes kohalikes omavalitsustes keskmine (joonis 23). Mõnevõrra oli see parem Alutaguse ja Toila vallas, vaid baastase oli täidetud Narva-Jõesuu linnas.

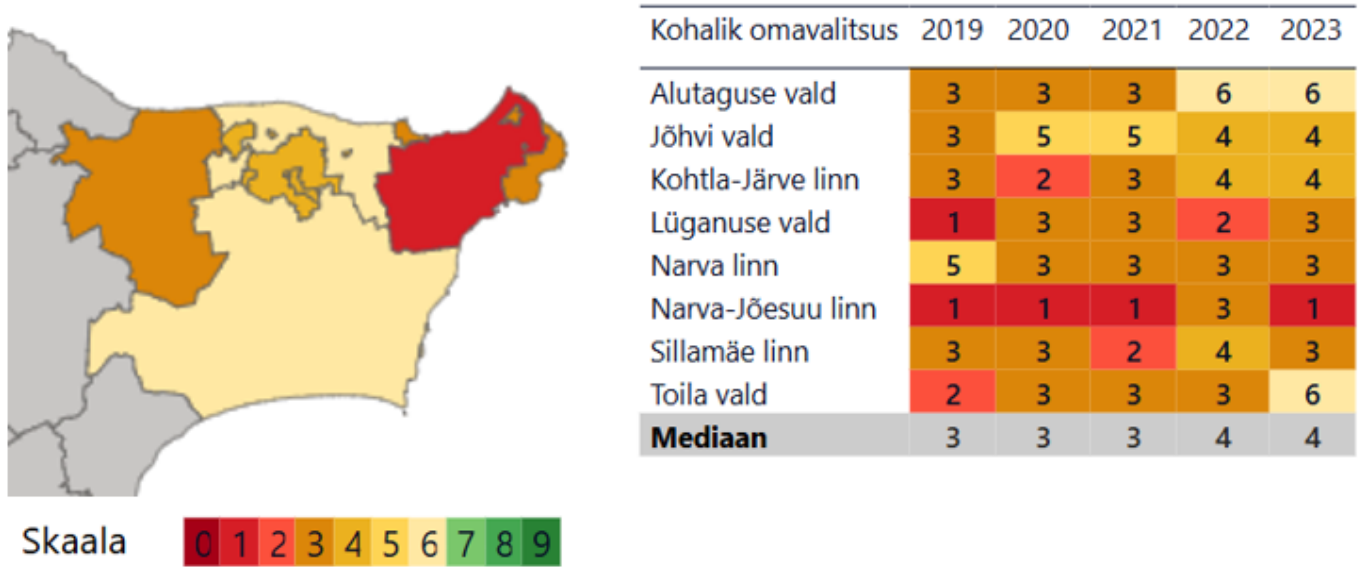
⁴¹ Eesti pere- ja sündimusuuring 2021/2022..

⁴² <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/>

⁴³ Kantar (2022). Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2021. Lõpparuanne. Uuring viidi läbi Sotsiaalministeeriumi tellimusel. Lk 122.

⁴⁴ Rahvastiku tervise ja turvalisuse edendamine on osapooli kaasav ja süsteemne. Baastasemel hinnatakse, kas on loodud tervise ja turvalisuse edendamise tööühm, mis tegutseb aktiivselt. Edasijõudnu tasemel hinnatakse, kas tööühmal on tegevuskava. Eeskujulikul tasemel hinnatakse, kas tegevuskava täitmist hinnatakse.

Joonis 18. Turvalisuse ja rahvatervise teenusetase Ida-Virumaal, 2023 ja muutus perioodil 2019–2023

Allikas: minuomavalitsus.ee, algallikas omavalitsuste küsitlus 2023. a kohta.

Kokkuvõttvalt

Ida-Virumaa perearstide keskmine nimistu suurus oli 1635 inimest, mis on veidi väiksem Eesti keskmisest. Samas nimistu kohta oli Ida-Virumaal keskmiselt perearste ja õdesid vähem kui Eestis keskmiselt. Ida-Virumaa turvalisuse ja perevägivald olukord on murettekitav. Ida-Virumaal oli 47 perevägivald juhtumit 10 000 elaniku kohta ja see on Eesti kõrgeim näitaja. Perevägivald on valdavalt suunatud naiste vastu ja pandud toime meeste poolt, kolmandikul juhtudest on vägivallaolukordadesse kaasatud ka lapsed. Täiskasvanute sotsiaalhoolekande, rahvatervise ja turvalisuse teenusetase oli Ida-Virumaa kohalikes omavalitsustes keskmine.

1.7. Hoiakud ja kogemused seoses soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavusega

Ida-Virumaa on Eesti piirkond, kus soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse teemad on eriti aktuaalsed. Piirkonna mitmekultuuriline rahvastik ja sotsiaalmajanduslikud eripärad mõjutavad oluliselt elanike hoiakuid ja kogemusi. Lisaks Ida-Virumaa spetsiifilistele sotsiaalmajanduslikele väljakutsetele, nagu riigi keskmisest kõrgem tööpuudus ja madalamad sissetulekud mõjutavad suhtumist soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse teemadesse ja seeläbi ka elanike võimaluste ja huvide realiseerimist tugevam toetus traditsioonilistele soorollidele.

Viimase soolise võrdõiguslikkuse monitooringu⁴⁵ kohaselt peavad Kirde-Eesti elanikud naiste ja meeste positsioone sagedamini võrdväärseteks (36%) kui muude piirkondade elanikud (nii oli see ka 2016. aastal) ning harvemini meeste positsiooni paremaks (42%). See võiks viidata üldisele soodsale suhtumisele võrdsusesse. Teisalt ilmnevad monitooringu andmetest mitmed erisused eesti ja muust⁴⁶ rahvusest elanike hoiakutes ja veendumustes⁴⁷.

Muust rahvusest vastajad pooldavad sagedamini konservatiivset peremudelit, kus mees töötab täiskohaga ja naine hoolitseb kodu eest – nii leidsid 51% muust rahvusest ning 25% eesti rahvusest elanikest. Meeste rolli pere peamise toitjana toetavad 28% eesti meestest, 22% eesti naistest ning vastavalt 49% muust rahvusest meestest ja 52% muust rahvusest naistest. Sarnaselt oli muust rahvusest vastajate seas oluliselt rohkem neid, kes leiavad, et kodutööd peaksid jääma peamiselt naiste kanda – nii arvab ligi kolmandik muust rahvusest naistest, kes tunnevad end ka igapäevastes hoolduskohustustes, nagu toiduvalmistamine, laste aitamine koolitöodes ja nendega mängimine, enam vastutavana. Meeste puhul rahvus hoiakutes olulist rolli ei mängi: kodutööde liigset koormust tunnetab 7% eesti meestest ja 8% muust rahvusest meestest.

Konservatiivsemate hoiakutega kaasneb sageli ka majanduslik sõltuvus. Muust rahvusest naiste seas on materiaalselt sõltuvaid isikuid veidi rohkem (27%) kui eesti naiste seas (21%). Seejuures on nad suurema tõenäosusega sõltuvad oma abikaasast või elukaaslasest (74%), mitte vanematest või muudest pereliikmetest.

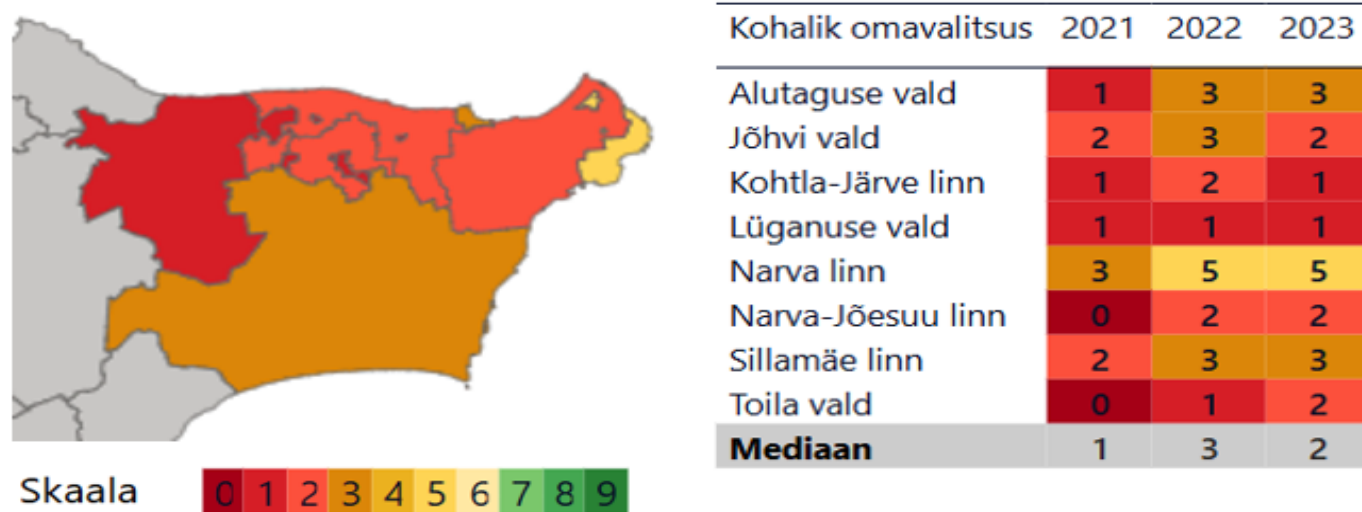
Kokkuvõttes võib öelda, et kuigi Kirde-Eestis tajutakse sugude positsioone ühiskonnas tihti võrdsena, viitavad rahvuspõhised hoiakud sellele, et sügavamal tasandil püsivad traditsioonilised arusaamad soorollidest ning võrdsusest, eriti pereelus ja ühiskondlikus osaluses.

⁴⁵ Kantar (2022). Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2021. Lõpparuanne. Uuring viidi läbi Sotsiaalministeeriumi tellimusel. Lk 24, 113.

⁴⁶ Monitooringus eristatakse vastajaid rahvuse põhiselt, so eesti rahvus ja teised Eestis elavad rahvuste esindajad koondatuna „muu rahvus“ kategooriasse. Suurema osa viimasest kategooriast moodustab vene rahvusest elanikkond.

⁴⁷ Rahvusepõhine andmete vaatlemine on Ida-Virumaa konteksti avamiseks asjakohane, kuna valdava osa maakonna elanikest moodustavad vene rahvusest või muudest rahvustest elanikud. Oluline on meeles pidada, et hoiakud (st kuidas võiks olla) ja reaalne eluolu (st kuidas päriselt on) võivad erineda, st hoiakud võivad olla näiteks traditsioonilist peremudelit toetavad, kuid reaalselt võib olla peredel vajadus elatuda naissoost abikaasa sissetulekust.

Joonis 19. Ligipääsetavuse teenusetase Ida-Virumaal, 2023 ja muutus perioodil 2021–2023

Allikas: minuomavalitsus.ee, algallikas omavalitsuste küsitlus 2023. a kohta.

Minuomavalitsus.ee andmetel oli ligipääsetavuse teenusetase⁴⁸ Ida-Virumaa enamikes kohalikes omavalitsustes pigem kesine (joonis 24). Olukord oli parem Narva linnas. Minimaalne baastase oli täidetud Kohtla-Järve linnas ja Lüganuse vallas.

Kokkuvõtvalt

Ida-Virumaa mitmekultuuriline ja sotsiaalmajanduslik taust mõjutab elanike hoiakuid soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse osas. Kuigi Kirde-Eestis peetakse meeste ja naiste positsioone ühiskonnas sagedamini võrdväärseteks, on inimeste hoiakutes tuvastatud rahvuspõhiseid erisusi, mille kohaselt muust rahvusest Eesti elanikud poodavad traditsioonilisemaid soorolle pereelus, võimusuhetes ja majanduslikes suhetes.

⁴⁸Hinnati, kas omavalitsus on ligipääsetavuse valdkonna läbi mõelnud ja loonud selle arendamiseks strateegilise aluse. Omavalitsused viisid läbi enesehindamise andmete kasutusest, eesmärkide seadmisest ja tegevuste planeerimisest, eesmärkide täitmisele mõõdikute seadmisest ja nende seirest, riiklike ja maakondlike eesmärkidega arvestamisest ning teiste omavalitsustega koostöös tegevuste läbiviimisest. Arengukava hindamise tulemuse osakaal moodustub 19 temaatilisest vastusest.

2. Intervjuu-uuring

Intervjuu-uuring annab võimaluse avardada ja seada konteksti eelanalüüsi käigus kogutud infot, saada teavet inimeste kogemuste, omavalitsuse väljakutsete ja plaanide kohta ning mõtestada soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse olukorda, väljavaateid ja väljakutseid Ida-Virumaal.

Intervjuu-uuringu eesmärk oli koguda olulist informatsiooni projekti järgnevate etappide tarvis, st:

- koolitustegevuste planeerimiseks, sh koolituse sisu, fookuse ja vormi täpsustamiseks;
- nõustamistegevuste vajaduste kaardistamiseks;
- tugisüsteemi loomiseks vajalike võimaluste, huvi ja ressursside kaardistamiseks.⁴⁹

Uuringu sihtrühma moodustasid Ida-Virumaa olukorra ja arenguga seotud eksperdid, KOV juhid ja töötajad ning kogukondade esindajad. Kogukondade esindajate seas olid ettevõtlus-, haridus- ja hoolekandesektori esindajad (vt Tabel 6, respondentide nimekiri on toodud Lisas 6).

Tabel 6 Intervjuude valim

	Sihtrühm	Intervjuu tüüp	Intervjuude arv
1.	KOV juhid	Personaalintervjuu	8
2.	KOV ametnikud	Fookusgruupiintervjuu	10 (osales kokku 38 inimest)
3.	Kogukondade esindajad	Personaalintervjuu	6
		Fookusgruupiintervjuu	3 (osales kokku 8 inimest)
4.	Ekspertid	Personaalintervjuu	3

Sõltuvalt sihtrühmast koostati kolm mõnevõrra sarnast poolstruktureeritud intervjuu kava (vt Lisa 7, 8 ja 9). Kokku tehti 17 personaalintervjuud ja 13 fookusgruupi intervjuud. Kokku osales intervjuudel 63 inimest. Intervjuud toimusid perioodil 05.02.–2.04.2025 virtuaalselt (MS Teams'i keskkonnas). Personaalintervjuud kestsid kuni ühe tunni ja fookusgruupiintervjuud kuni kaks tundi. Intervjuud salvestati ja neist tehti kokkuvõtte. Intervjuude kokkuvõtete analüüsimisel kasutati kvalitatiivse kontentanalüüsi meetodilt.

2.1. Haavatavad elanikkonnarühmad

Ekspertide, omavalitsuste juhtide ja ametnike ning Ida-Virumaa kogukondade esindajate hinnangul mõjutavad Ida-Virumaal erinevate rahvastikurühmade olukorda ja võimalusi ennekõike inimeste sotsiaalmajanduslik staatus, tervislik seisund ning keeleoskus. Kehvemas olukorras

⁴⁹ Aruandes on intervjuu-uuringu tulemused välja toodud vaid osaliselt: väga spetsiifiliselt projekti järgmiste etappide planeerimiseks vajalik info Ida-Virumaa KOVide lähiaastate suurematest projektidest, välja kujunenud koostöövõrgustikest jmt ei ole aruandes kajastatud.

olevad rühmad vajavad süsteemselt enam tuge, ent nii teadlikkus kui valmisolek nendega strateegiliselt tegeleda varieeruvad omavalitsuste lõikes märkimisväärselt.

Kõige keerulisemas olukorras on vanemaealised ja puudega inimesed (eelkõige peeti silmas liikumis- või meelevõimega inimesi) kellele valmistavad raskusi nii teenuste (nt ühistransport, pangaautomaadid jmt iseteenindusvõimalused) kui ka avaliku ruumi ja hoonete füüsiline ligipääsetavus. Eakate jaoks on murekohaks ka digiteenuste kasutamine, kuna nende digipädevus on madalam ning sageli puudub tugi keskkondades orienteerumiseks.

Kitsaskohti süvendab see, et eakate ja puuetega inimeste sissetulekud (pension, toetused) on väiksemad. See tähendab, et toimetulek on keerulisem, vajalike tugiteenuste eest ei ole võimalik üldjuhul ise tasuda ning vajatakse rohkem ka omavalitsuse või riigi poolt pakutavaid (sotsiaal)toetusi. Nende saamine sõltub aga sellest, kas toetuse vajajal on ligipääs vajalikule teabele (sh nii keele- kui digikeskkondade kasutamise oskus) või toele selle teabe hankimisel ja toetuste taotlemisel.

Ida-Virumaa eakate ja puuetega inimeste sotsiaalne kaasatus ja aktiivsus on madal. Intervjueeritud töid mitmel puhul välja, et neile rühmadele pakutakse omavalitsustes mitmeid teenuseid või tugirühmi, kuid sihtrühma osalusaktiivsus on madal. Üheks vähese kaasumise põhjuseks võib intervjueeritute hinnangul olla puudulik info liikumine teenuste ja ürituste korraldajate ning sihtrühma vahel.

Töötajate seas on keerulisemas olukorras eelkõige üle 50-aastased inimesed, kelle ümberõppe võimalused ja huvi on madalad. See suurendab riski tööturult kõrvale jääda ning vähendab nende iseseisvat toimetulekut.

Tegemist on süveneva probleemiga. Ida-Virumaal vananeb elanikkond kiiremini kui mujal Eestis ning puuetega inimeste osakaal on siin keskmisest kõrgem. Samas on nii eakate kui ka erivajadustega inimeste kaasatus igapäevaellu madal. Kuigi omavalitsused pakuvad teenuseid ja tugigruppe, jääb nende kasutamine tagasihoidlikuks.

Keeleoskuse piiratus on Ida-Virumaal üks olulisemaid tegureid, mis mõjutab inimeste ligipääsu teenustele ja tööturule. Kehvemas olukorras on eelkõige need elanikud, kelle eesti keele oskus on vähene, näiteks vene rahvusest vanemaealised inimesed ja uussisserändajad, kuid mõnes piirkonnas võib takistuseks olla ka vähene vene keele oskus. Kuigi enamik omavalitsusi on info ligipääsetavuse parandamiseks pingutanud (kodulehed on üldjuhul kakskeelsed ning elanikke abistatakse dokumentide täitmisel) jäävad paljud inimesed siiski infosulgu. Seda eelkõige seetõttu, et info on esitatud liigselt ametlikus või keerulises keeles ning see ei jõua arusaadaval kujul kõigi sihtrühmadeni.

Probleem avaldub eriti nende inimeste puhul, kes tarbivad peamiselt venekeelset meediat ning kelle kokkupuude eesti keelega on vähene. Samuti piirab keelebarjäär inimese teadlikkust oma õigustest ja võimalustest ning võib takistada ligipääsu avalikele teenustele.

Ida-Virumaa on keeleliselt mitmekesine piirkond, kus leidub nii valdavalt vene- kui eesti keelekeskkonnaga omavalitsusi. Piirkondades, kus domineerib vene keel (nt Narva, Sillamäe, Narva-Jõesuu), on eestikeelse teenuse kättesaadavus sageli piiratud. Seevastu valdavalt

eestikeelses keskkonnas (nt Alutaguse, Toila) ei pruugi vene keelt kõnelevad inimesed saada piisavat tuge ja infot oma emakeeles. Seega ei ole keeleline ligipääs tagatud ühtlaselt kogu maakonnas ning sõltub suuresti kohalikust keelekeskkonnast ja valdkondlikust praktikast.

Vene keelt emakeelena kõnelevate täiskasvanute töövõimalused on Ida-Virumaal piiratud: vähene eesti keele oskus vähendab nende konkurentsivõimet tööturul, piirab ametialast arengut ning hoiab sissetulekud madalal tasemel.

Keelebarjäär mõjutab oluliselt ka noori. Paljudel puudub haridustee jätkamiseks vajalik eesti keele oskus ning see takistab karjäärivalikuid. Haridusvaldkonnas on märgata selget keelelist ja kultuurilist segregatsiooni – eesti- ja vene emakeelega noored puutuvad omavahel vähe kokku ning koolikeskkond ei toeta nende lõimumist. Sageli minnakse haridusasutustes lihtsama vastupanu teed, pakkudes huviharidust vene keeles ning keskendudes peamiselt vene keelt rääkivatele õpilastele, mis omakorda süvendab lõhet ja takistab keelekeskkonna mitmekesisustumist.

Ida-Virumaal täheldatakse soolist ebavõrdsust. Piirkonnas püsivad tugevad traditsioonilised rolliootused, mille kohaselt on mees pere ülalpidaja ja naine peaks jääma koju. See hoiak mõjutab eriti vene emakeelega naisi, kes isegi kõrghariduse olemasolul sageli tööturule ei sisene. Naiste võimalused on Ida-Virumaal üldiselt kitsamad kui meestel, mis intervjueritute hinnangul avaldub ka väiksemas tööturuaktiivsuses ja väheses otsustusprotsessides osalemises.

Piirkonnas aktuaalne lähisuhtevägivalla probleem, mille ohvriteks on peamiselt naised ja lapsed. Elanike ja ametnike teadmised lähisuhtevägivallaga seonduva osas on madalad ning puudub ka kergelt kättesaadav info, mistõttu jäävad ohvrid sageli abita.

Teisalt tõstatati murekohana ka see, et energiatööstuse struktuurimuutuste tõttu tööta jäänu keskealised ja vanemad vene emakeelega mehed on tööturul ja ühiskonnas kehvast positsioonist – nende töö leidmise võimalused on väiksemad, lõhe kogukonnas levinud rolliootuste ja tegelikkuse vahel suur ning risk heituda märkimisväärne.

Oluline riskirühm on madala haridustaseme või terviseprobleemidega tööealine elanikkond. Nii madal haridustase kui tervisemured mis piiravad ligipääsu tööturule. Toetuste madal tase ja ümberõppe vähene kättesaadavus või huvi selle vastu suurendavad ohtu sotsiaalseks eraldatuseks. Kuigi mõned omavalitsused panustavad aktiivselt ligipääsetavuse parandamisse (nt avalike hoonete kohandamised), jääb sageli puudu mehhanismidest, mis toetaksid inimese toimetulekut ka pikemas perspektiivis.

Noored on samuti mõnevõrra kehvemas olukorras, eelkõige seetõttu, et neil puuduvad piisavad vaba aja veetmise ja arenguvõimalused. Noored, kelle eesti keele oskus on hea ning kes on omandanud kõrghariduse, ei leia sageli piirkonnast sobivaid töövõimalusi ja kolivad mujale. Samal ajal on madalama haridustasemega noortel keeruline tööturule siseneda või seal püsida. Sotsiaal- ja erivajadustega noorte võimalused on samuti piiratud, kuna Ida-Virumaal pakutakse vastavaid teenuseid väiksemas mahus kui suuremates keskustes. Probleemiks on ka haridusasutustes tugispetsialistide nappus, eriti Jõhvis, mis piirab hariduslike erivajadustega laste ja noorte toetamise võimalusi.

Vähekindlustatud lastega peredel on raskusi laste hariduse ja huvihariduse tagamisel, samuti vajalike sotsiaalteenuste ja tugispetsialistide kasutamisel. Vanemate hoolduskoormus suurendab tööturul eemale jäämise riski.

Ekspertintervjuudes tõstatati täiendavalt KOVide sotsiaaltöö kvaliteedi ja juhtimise probleem. Nähti, et sotsiaalvaldkonda käsitletakse kitsalt toetuste maksmise kaudu, mitte inimese vajadustest lähtuvalt. Mitmel pool puuduvad sotsiaaltöötajatel vajalikud teadmised, töövahendid ja juhid ei soodusta koostööd teiste asutustega (nt Töötukassaga). Eristusid ka piirkonnad: näiteks Toila ja Alutaguse paistsid silma aktiivsema ja inimkesksema lähenemisega, samas kui Narva ja Kohtla-Järve puhul tõsteti esile juhtimispädevuse puudujääke ja poliitilist stagnatsiooni.

Paremas olukorras on tööeline elanikkond, kel on stabiilne sissetulek ning hea eesti keele oskus, eriti kõrgharidusega inimeste puhul. Need, kes oskavad eesti keelt C1 tasemel, on töövõimaluste mõttes üldjuhul võrdses seisus eesti rahvusest inimestega.

Kokkuvõtvalt

Ida-Virumaa peamiseid haavatavaid elanikkonnarühmasid defineeritakse eelkõige vanuse (eakad, noored), puude olemasolu, (madala) haridustaseme ja (madala) keeleoskuse taseme alusel. Ligipääs teenustele, infole ja tööturule on piiratud neil, kelle eesti keele oskus või digipädevus on tagasihoidlikud. Keeruline on ka neil rühmadel, kes toetuvad toimetulekuks enam riigi või omavalitsuse poolt pakutavatele toetustele ja teenustele, mille kättesaadavust võivad keeleoskus ja digipädevus mõjutada. Samuti avaldub piirkonnas soopõhine ja keeleline ebavõrdsus, mis mõjutavad osalemist tööturul kui kogukonnas. Kohalike omavalitsuste lähenemine haavatavate rühmade toetamisele on ebaühtlane ning vajab süsteemsemat ja inimkesksemat suunda.

2.2. Sooline. Võrdsus, võrdsed võimalused ja ligipääsetavus Ida-Virumaal

Soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse edendamine Ida-Virumaal on ebaühtlane ja tugevalt kontekstitudlik. Intervjuude põhjal selgub, et kohalikes omavalitsustes pööratakse enim tähelepanu ligipääsetavuse edendamisele, eelkõige taristu- ja ehitusprojektidega seoses Soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamisse suhtutakse skeptilisemalt, tegevused on juhuslikumad ja vähem sihipärased. Ida-Virumaa omavalitsustes ei ole määratud ametikohti või vastutajaid, kelle ülesandeks on võrdsete võimaluste, soolise võrdsuse ja ligipääsetavuse edendamise ja lõimimise eest seista. Töö võrdsusvaldkonnas käib üldjuhul mõne teise tegevusega kaasneva teemana ning see tähendab, et **süsteemset ja strateegilist võrdsuse ja ligipääsetavuse edendamist ei toimu**.

Intervjueeritavad tõid välja, et kuigi **uute hoonete ja taristu planeerimisel arvestatakse ligipääsetavuse nõuetega**, on suur osa olemasolevast hoonefondist ja avalikust taristust vanem ning seda pole kohandatud tänapäevastele ligipääsetavuse nõuetele vastavaks. Esineb ka juhuseid, kus uued nõuded on üle võetud osaliselt – näiteks on hoone treppidele paigaldatud kaldtee, kuid hoone sees ei ole võimalik liikumise abivahenditega tegelikult liikuda. Intervjueeritute

hinnangul on ligipääsetavuse edendamist motiveerinud eelkõige selged regulatsioonides esitatud nõuded, mis „sunnivad“ hoonete ja taristu rajamisel selle aspektiga arvestama.

Kui hoonete ja taristu füüsilisele ligipääsetavusele on mõnevõrra tähelepanu pööratud, näiteks rajatud kaldteid, paigaldatud lifte jmt liikumiseks abivahendeid kasutavate inimeste jaoks hoonete ja taristu ligipääsetavust suurendavaid võimalusi, siis **vähem on mõeldud meelega ja vaimupuuetega inimeste jaoks vajaliku toe tagamisele, sh teenuste ja info ligipääsetavusele**. Probleeme nähakse teenuste disainis, mis ei lähtu universaalse ligipääsetavuse printsiibist ega erivajadustega kasutajate tegelikest vajadustest.

Teenuste üha kiirenevat iseteeninduskeskkonnadesse liikumist ning lihtsas keeles esitatud info vähesust nähakse puuetega inimeste kõrval murekohana ka vanemaealiste ning vähese eesti keele oskusega elanike seisukohalt – madal digipädevus ning keeleoskus pärsivad nende rühmade võimalusi vajaliku infoni jõuda ning teenuseid saada. Samuti mõistetakse, et kõrgete äärekividega tänavad ning kaldteede ja liftide puudumine piirab lisas liikumispuudega inimestele keskkondade ligipääsetavust ka vanemaealiste inimeste, lapsevankriga liikujate, väikeste laste ja näiteks jalgratturite jaoks. Teisisõnu mõistetakse, et **ligipääsetavad füüsilised ja virtuaalsed keskkonnad ning info ei ole vajalikud üksnes puudega inimestele, vaid toetavad ka teiste elanikkonnarühmade kaasatust ja sidusust**.

Nagu eelnevas alapeatükis kirjeldatud, **nähakse keeleoskuse puudumist Ida-Virumaal ühe keskse ebavõrdsust kujundava tegurina**. Kuigi KOV-id pakuvad kakskeelset teavet ning ametnikud abistavad inimesi individuaalselt, esineb keelebarjäärist tulenevaid muresid info kättesaadavusel, toetuste taotlemisel ning teenuste kasutamisel. KOV esindajad ja eksperdid rõhutasid, et tegemist ei ole pelgalt praktilise probleemiga, vaid strateegilise väljakutsega, mis mõjutab nii riigi julgeolekut kui ka kogukondade sotsiaalset sidusust. Inforuum, milles suur osa venekeelsest elanikkonnast toimib, on sageli paralleelne ja potentsiaalselt Eesti väärtusruumist erinev. Seetõttu nähakse vajadust läheneda keeleküsimumusele sihipäraselt, süsteemselt ja ka tulevikku vaatavalt.

Kui ligipääsetavuse kontseptsioon oli intervjuueeritavatele tuttav ja üldjoontes mõistetav ning võrdsete võimaluste olemust mõtestati akuutsete keelepõhiste ja vanemaealiste elanike murede kaudu, siis soolise võrdsuse valdkond on võõram. Kuigi eelkõige ekspertide ja kogukondade esindajate seas on inimesi, kes viitavad olulistele soolise võrdsusega seotud murekohtadele Ida-Virumaal – naiste madalam tööturuaktiivsus, traditsioonilised hoiakud soorollide kohta, perevägivald lai levimus – kumab valdavalt intervjuudest läbi tõsisasi, et **soolise ebavõrdsuse kontseptsiooni ja tagamaid ei tunta, levivad väärarvamused selle eesmärkide ja olemuse kohta ning teemat ei peeta oluliseks**. See aga tähendab, et soolise ebavõrdsusega seotud probleeme ei osata märgata, nende juurpõhjuste analüüsida ning soolise võrdsuse edendamisega ei tegeleta, mis omakorda võib viia probleemide süvenemiseni.

Intervjuudes toodi välja mitmeid takistusi võrdsusvaldkonna edendamisel Ida-Virumaal. Ühe **suurima murekohana viidati süsteemse rahastuse puudumisele valdkonna arendamiseks**. Võrdsust edendavad meetmed on tihti projektipõhised, neil puudub pikaajaline strateegiline raamistik ning nad pole jätkusuutlikud. Valdav osa tegevustest on seotud lõimumis-, noorsoo- või haridusprojektide raames tehtavate tegevustega. Loodud teadmised ja omandatud oskused jäävad ajutiseks ning on tugevalt seotud üksikute aktiivsete isikutega, kes olid projektidesse kaasatud ning omavalitsustes napib spetsialiste, kes nende teemadega sihipäraselt tegeleksid.

Intervjueeritud Ida-Virumaa KOVide juhid ja ametnikud hindasid oma teadmisi võrdsusvaldkonnas ebaühtlaselt. Kõige paremini tunti end füüsilise ligipääsetavuse teemal, kuna sellega puututakse igapäevatoos enim kokku ja olemas on konkreetsed nõuded ning juhised. Soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste osas hinnati teadmisi nõrgemaks, kuna need teemad ei kuulu KOVides enamasti prioriteetide hulka ning teadlikkus sõltub pigem varasemast töökogemusest muudes institutsioonides. Ka valdkondlikest koolitustest oli enam osaletud just ligipääsetavuse teemaga seonduvatel kursustel, võrdsete võimaluste ja soolise võrdsuse teemalisi koolitusi võetud ei ole. Siiski peetakse sisulisi, rakenduslikke ja juhtumipõhiseid koolitusi vajalikuks ning osalemisindu tõstaks see, kui koolitused oleksid tasuta, toimuksid Ida-Virumaal ning seotud omavalitsuse ülesannetega.

Eksperdid ja KOV esindajad rõhutasid **vajadust välise kompetentsi kaasamise, teaduspõhiste sekkumiste ning kokku lepitud kvaliteedinäitajate ja riiklike suuniste järele soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse edendamisel**. Ettepanekutena toodi välja näiteks võrdõiguslikkuse ja ligipääsetavuse auditite süsteemset rakendamist, valdkondliku nõustamise mehhanismide loomist ning professionaalsete koolituste pakkumist kohalike omavalitsuste juhtidele ja ametnikele. Tõdeti, et süsteemsete muudatuste eelduseks on ka täiendav inimressurss ning juhtimiskultuuri muutus, mis toetab kaasamist, interdistsiplinaarsust ja pikaajalist planeerimist.

Kokkuvõtteks

Soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse edendamine Ida-Virumaal on ebaühtlane ning sageli projektipõhine. Kõige enam tegeletakse hoonete ja taristu ligipääsetavuse tagamisega, mida toetavad riiklikud normid ja regulatsioonid. Laiem võrdsuse käsitlus piirdub valdavalt keele- ja vanuserühmade erisustega – tähelepanu on suunatud eakate madalale digipädevusele ning vähese eesti keele oskusega elanike piiratud ligipääsule teenustele ja teabele.

Soolise võrdsuse temaatika on võõram ja vähem teadvustatud. Intervjuudes ilmnes, et teadmised valdkonna sisust on sageli napid ning suhtumine teemasse on valdavalt skeptiline. Probleeme ei osata märgata ega seostada neid struktuurse ebavõrdsusega, mistõttu puudub ka sihipärane tegevus soolise võrdsuse edendamiseks.

Peamisteks takistusteks peetakse süsteemse rahastuse ja vastutajate puudumist ning tegevuste killustatust ja ajutisust. Intervjueeritavad rõhutasid vajadust riikliku toe, selgete kvaliteedinõuete, professionaalse nõustamise ning teadlikkust tõstvate tegevuste järele.

3. KOV töötajate küsitlusuuring

Eeluuringu raames korraldati Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste juhtide ja töötajate seas ankeetküsitlus. **Küsitluse eesmärk oli paremini mõista kohaliku elu korraldajate kogemusi ja vajadusi soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse edendamise alal.**

Küsitluses uuriti, millised on Ida-Viru omavalitsuste ametnike kokkupuude, teadmised ja hoiakud soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse valdkonnaga, milline on nende valmisolek ja motivatsioon võrdse kohtlemise edendamisega tegeleda ning kuidas tajutakse edendamise seotust oma igapäevatööga. Samuti uuriti, milline on omavalitsuse ametnike valmisolek soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse valdkonnas ennast täiendada ning millistes valdkondades tuntakse enim täienduskoolituste vajadust.

Küsitlus toimus perioodil 02.05.–14.05.2025.

3.1. Küsitlusuuringu meetoodika

Küsitlusankeedi koostamisel lähtuti kirjanduse ja statistika ülevaatest (vt ptk 1) ning ekspertide ning omavalitsuste ametnike intervjuu-uuringus (vt ptk 2) saadud infost. Selline ankeetküsitluse ajatamine võimaldas valideerida ja skaleerida eelanalüüsi eelnevatest etappidest saadud infot. Küsimustik koostati eestikeelsena.

Uuringu sihtrühma moodustasid Ida-Virumaa kaheksa omavalitsuse kõik ametnikud. Sihtrühma e-posti aadressid saadi Ida-Viru Omavalitsuse Liidu (IVOL) kontaktandmebaasist ning KOV-ide kodulehtedelt. Ankeetküsitluse läbiviimiseks kasutati veebiküsitluse platvormi Alchemer.

Küsitlus toimus perioodil 02.05.–14.05.2025. Esilagu saadeti kutse vaid IVOL-i kontaktandmebaasis olevatele e-posti aadressidele. Kuna vastamise aktiivsus jäi tagasihoidlikuks, laiendati sihtrühma ning kutse osaleda veebiküsitluses saadeti kõikidele Ida-Viru KOV ametnike e-posti aadressidele. Küsitluses osalemise meeldetuletus saadeti ametnikele 9. mail. Kuna vastamise määr jäi ikkagi tagasihoidlikuks, pikendati veebiküsitluse tähtaega 14. maini, saates sellekohase teavituse taas kord kõikide ametnike e-posti aadressidele.

Kokku saadeti välja kutse osaleda veebiküsitluses üldkogumile ehk 526 e-posti aadressile. Lisaks esmasele kutsele saadeti ka kolm kordusteadet ankeetküsitluse täitmiseks. Lõpetatud ankeete laekus küsitlusperioodi jooksul 72 (vastamismäär 13,7%, **Error! Reference source not found.**). Kõrgeim vastamise määr oli Lüganuse ning madalaim Alutaguse ja Jõhvi vallas. Osaliselt täidetud ankeete laekus 71, kuid analüüsi selguse ja terviklikkuse huvides kaasati andmeanalüüsi vaid lõpetatud ankeedid.

Tabel 7. Üldkogum ja vastamise määr, %

	Üldkogum*	Vastuste arv	Vastamise määr
Alutaguse	35	3	8,6%
Jõhvi	56	5	8,9%

Kohtla-Järve	100	19	19,0%
Lüganuse	35	9	25,7%
Narva	193	19	9,8%
Narva-Jõesuu	46	6	13,0%
Sillamäe	35	7	20,0%
Toila	20	4	20,0%
Muu**	6	-	0,0%
Kokku	526	72	13,7%

*E-posti aadresside arv, millele saadeti kutse palvega osaleda veebiküsitluses.

**E-posti aadressid, mis sisaldasid IVOL-i kontaktandmebaasis ning mille puhul ei olnud võimalik tuvastada KOV-i.

3.1.1. Vastajate profiil

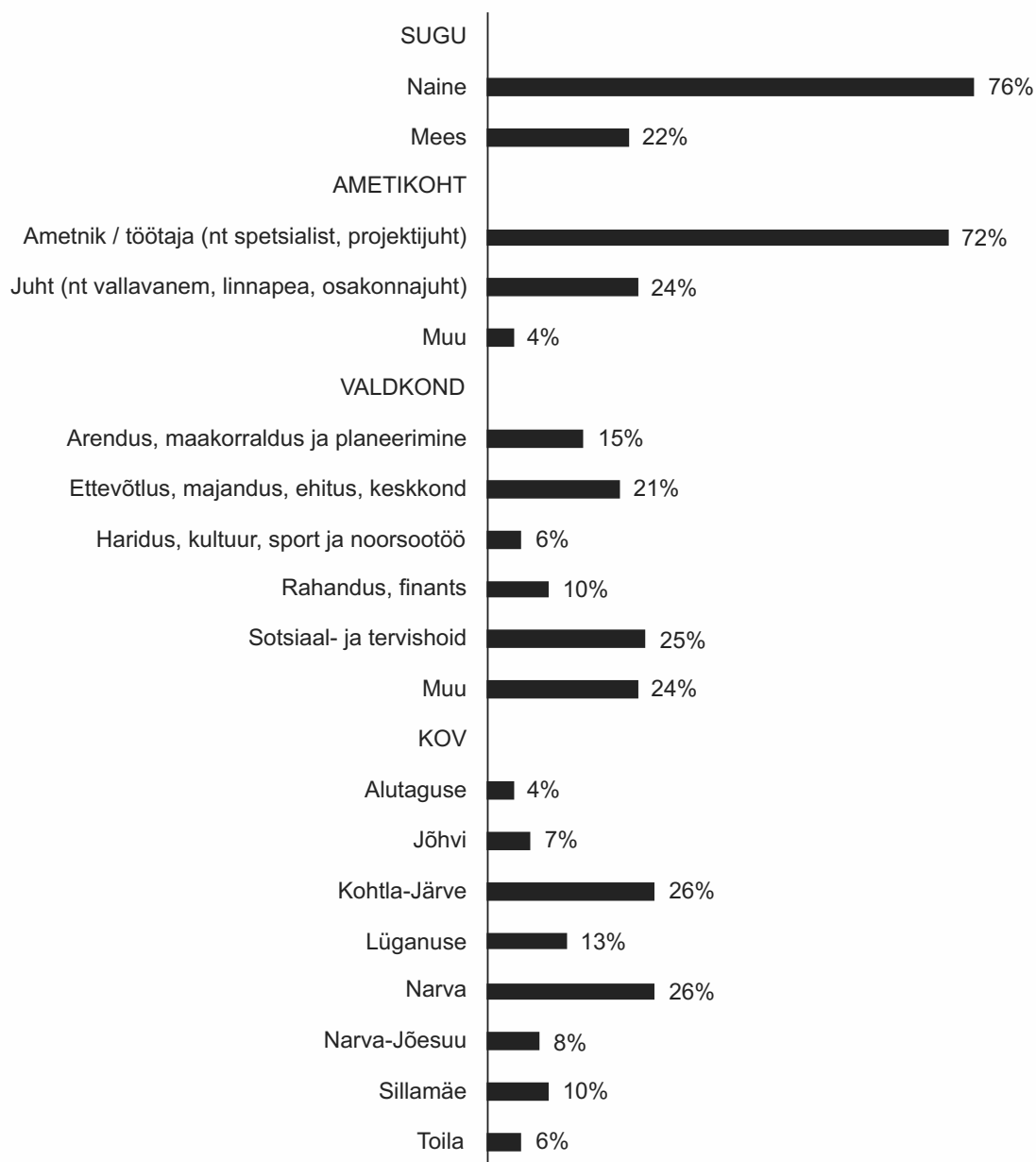
Eesti kohalike omavalitsuste töötajate hulgas on naise meestest märgatavalt enam – 2024. aastal olid kolmveerand kõigist KOV töötajaist naised⁵⁰. Ka küsitlusele vastanutest moodustasid 76% naised (

⁵⁰ Avaliku teenistuse Koondvaade 2024. Rahandusministeerium, <https://www.fin.ee/riigihaldus-ja-avalik-teenistus-kinnisvara/riigihaldus/avaliku-sektori-statistika>

). Suurim osa vastanutest olid ametnikud või töötajad (spetsialistid, projektijuhid vms, 72%). Juhtival positsioonil (vallavanemana, linnapeana, osakonnajuhiva) töötas 24% vastanutest. Muu ametikohana nimetati raamatupidamist ja sekretäritööd.

Kõige suurem osakaal vastanutest töötas sotsiaal- ja tervishoiu valdkonnas (25%), millele järgnes ettevõtluse, majanduse, ehituse ja keskkonna valdkond (21%). Ülejäänud valdkondade esindatus oli tagasihoidlikum. Muude valdkondade all nimetati kommunikatsiooni, õigust, sisekontrolli, korrakaitset, kantseleitööd ja infotehnoloogiat. Kuna suurtes omavalitsustes on töötajaid rohkem, oli ka vastanuid enam suuremate linnade esindajate seas - Kohtla-Järve (26%) ja Narva (26%).

Joonis 20. Vastajate profiil, (n=72)

3.2. Sooline võrdsus, võrdne kohtlemine ja ligipääsetavus kohalikes omavalistustes

Küsitluse esimeses osas keskenduti sellele, kuidas hinnatakse soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse olukorda vastajate kohalikes omavalitsustes. Vastajatelt paluti esmalt hinnata, kui võrd on erinevad ebavõrdsust või võimaluste puudumist väljendavad olukorrad nende omavalitsuses probleemiks. Seejärel uuriti, mil määral võetakse KOVi otsuste tegemisel ja teenuste kujundamisel arvesse tegureid, mis on seotud soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamise ning edendamisega.

Vastajate hinnangul on suuremad probleemid elanikkonna vananemine (86% vastanutest pidas seda suureks probleemiks) ja tööealiste elanike lahkumine piirkonnast (82%). Seega suureks probleemiks on nooremate tööealiste inimeste lahkumine piirkonnast, kes otsivad tööd ja paremaid võimalusi mujalt. Tööealiste elanike lahkumine piirkonnast on otseselt seotud kõrge töötuse määraga (69% vastanutest hindas suureks probleemiks) kui ka elanikkonna vananemisega. Kui tööealised inimesed lahkuvad, väheneb piirkonna majanduslik aktiivsus, innovatsioonivõimekus ja potentsiaal tulevikuks. Kõrge töötuse määr on tõsine sotsiaalmajanduslik probleem, mis mõjutab paljusid teisi valdkondi, nagu näiteks elanikkonna toimetulek, sotsiaalteenuste vajadus, piirkonna atraktiivsus vms.

Olulisteks probleemideks hinnati ka kõrget vaesuse määra (60%) ning kõrget üksi elavate pensionäride osakaalu (53%). Mõnevõrra väiksema probleemina nähti madalat tööhõive määra naiste seas (probleem 61% vastanute hinnangul) ja soolist palgalõhet (probleem 60% vastanute hinnangul). Teised esitatud võimalikud murekohad ei olnud vastajate hinnangul nii teravad, kuid probleemina on nad siiski olemas ning arvestades Ida-Virumaa sotsiaalmajanduslikku konteksti, on need olulised väljakutsed (

Joonis 21).

Lisaks oli küsitletatutel võimalus nimetada oma KOV-is täiendavaid soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste või ligipääsetavusega seotud murekohti. Nimetati järgmisi probleeme:

- Puudu on vaimse tervise teenused alaealistele (vaimse tervise õde, kliiniline psühholoog, psühhiaater).
- Puuduvad rehabilitatsiooniasutused sõltuvushäiretega inimestele.
- Eristamine rahvuse alusel.
- Suur osa elanikkonnast ei oska eesti keelt.
- Ühistranspordi puudumine õhtusel ajal, mistõttu maapiirkonnas elavatel inimestel ei ole võimalik maakonna keskses käia teatris, kontserdil vms üritustel.
- Suur ebavõrdsus riigi tasandil linnade vahel. Narvas on kõrged kommunaalkulud ja madalad palgad. Iga aastaga kommunaalkulud ja maksud tõusevad ning kohustuslike maksete maksmisest jääb inimestel väga vähe raha järele, millest ei piisa isegi toidu ostmiseks. Ka Tallinnas ja Tartus on kõrged kommunaalkulud, kuid inimeste elatustase on nendes KOV-ides kõrgem.

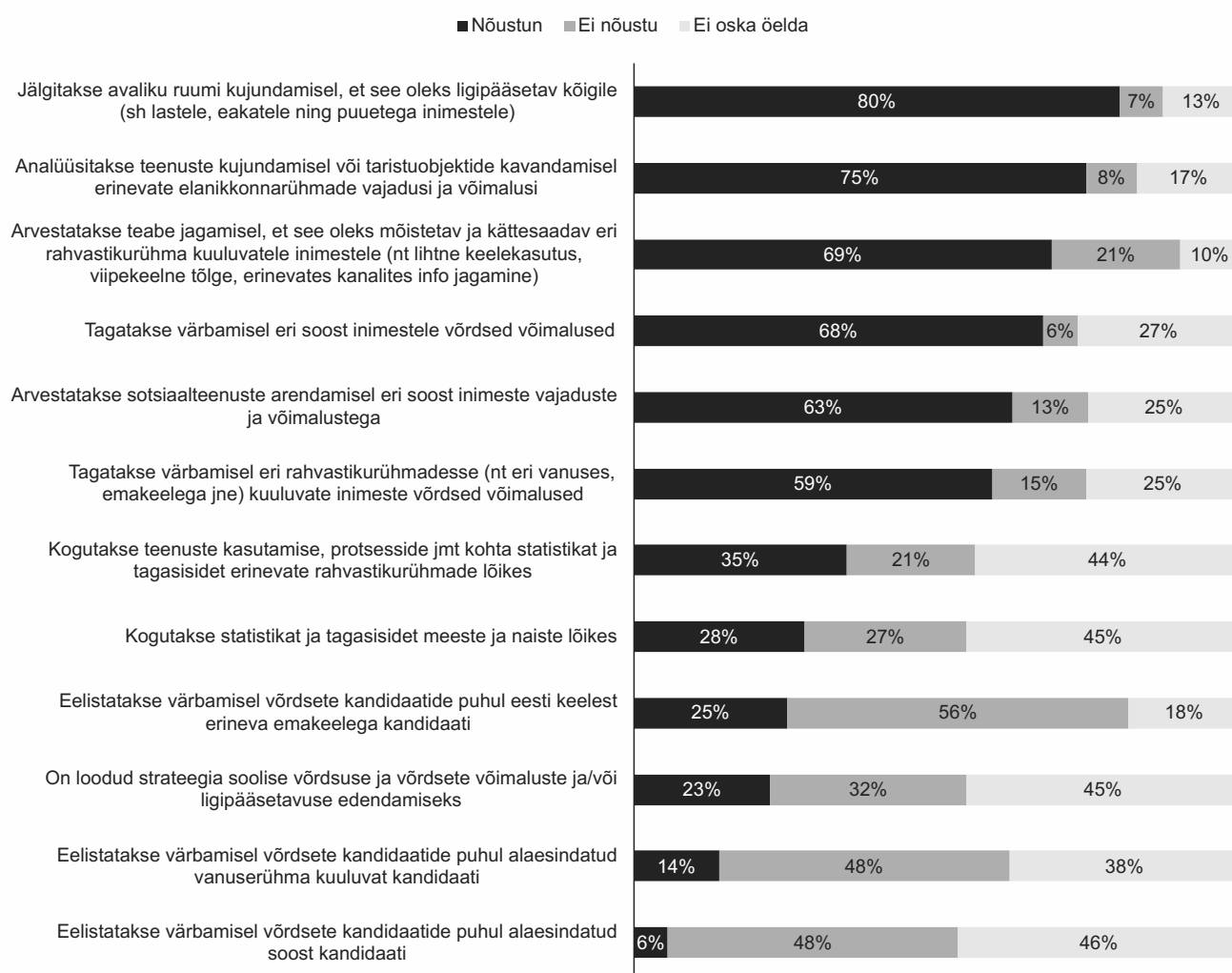

elanikkonnarühmade vajadustega teenuste ja taristu planeerimisel – 80% vastanuist nõustus, et KOVis jälgitakse avaliku ruumi kujundamisel, et see oleks ligipääsetav kõigile ning 75% leidis, et teenuste kujundamisel või taristuobjektide kavandamisel analüüsitakse, et tagatud oleks erinevate elanikkonnarühmade vajadused ja võimalused. Vastajate hinnangul arvestatakse erinevate inimeste vajaduste ja võimalustega ka teabe jagamisel (69%), tagatakse värbamisel võrdsed võimalused meestele ja naistele (68%) või erinevatesse rahvastikurühmadesse (nt erineva emakeelega, vanusega) kuuluvatele inimestele (59%) ning arvestatakse eri soost inimeste vajaduste ja võimalustega sotsiaalteenuste arendamisel (63%) (Kuigi vastajate hinnangul arvestatakse kohalikes omavalitsustes soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamise vajadusega kohaliku elu korraldamisel ja teenuste pakkumisel üldjoontes hästi, viitavad eelanalüüsi raames läbi viidud intervjuud sellele, et nende põhimõtete sisu ja tähendus ei ole sageli piisavalt mõistetud ega praktikas järjepidevalt rakendatud. Sellele, et tegevus ei ole läbiv ja sihitud, viitab ka see, et tagasisidet ja statistikat teenuste kasutamise, protsesside jmt kohta ei koguta soo või muude grupitunnuste lõikes ning KOVid ole vastajate teadmisel seadnud selgelt sõnastatud soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste või ligipääsetavuse edendamise ja tagamisega seotud strateegilisi eesmärke. Statistika ja tagasiside kogumine erinevate rahvastikurühmade lõikes on hädavajalik, et mõista inimeste vajadusi ja tagada teenuste võrdne kättesaadavus ja sobivus kõigile elanikele. See viitab puudulikule andmepõhisele ja süsteemsele lähenemisele võrdsete võimaluste tagamisel ja edendamisel.

Joonis 22).

Kuigi vastajate hinnangul arvestatakse kohalikes omavalitsustes soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamise vajadusega kohaliku elu korraldamisel ja teenuste pakkumisel üldjoontes hästi, viitavad eelanalüüsi raames läbi viidud intervjuud sellele, et nende põhimõtete sisu ja tähendus ei ole sageli piisavalt mõistetud ega praktikas järjepidevalt rakendatud. Sellele, et tegevus ei ole läbiv ja sihitud, viitab ka see, et tagasisidet ja statistikat teenuste kasutamise, protsesside jmt kohta ei koguta soo või muude grupitunnuste lõikes ning KOVid ole vastajate teadmisel seadnud selgelt sõnastatud soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste või ligipääsetavuse edendamise ja tagamisega seotud strateegilisi eesmärke. Statistika ja tagasiside kogumine erinevate rahvastikurühmade lõikes on hädavajalik, et mõista inimeste vajadusi ja tagada teenuste võrdne kättesaadavus ja sobivus kõigile elanikele. See viitab puudulikule andmepõhisele ja süsteemsele lähenemisele võrdsete võimaluste tagamisel ja edendamisel.

Joonis 22. Nõustumine omavalitsuse kohta käivate väidetega, % (n=72)

Kokkuvõtvalt

Omavalitsuse ametnike hinnangul esineb Ida-Virumaa KOVides mitmeid olulisi murekohti, mis seostuvad või tõstatavad vajaduse pöörata tähelepanu inimestele võrdsete võimaluste ning teenustele ja taristule ligipääsetavuse tagamisele. Kõige teravamateks probleemideks on elanikkonna vananemine, tööealiste elanike lahkumine piirkonnast ja kõrge töötuse määr. Need kolm probleemi on omavahel tihedalt seotud ja mõjutavad negatiivselt piirkonna arenguvõimalusi. Lisaks on olulised väljakutsed seotud vaesuse, üksi elavate pensionäride ning NEET-noorte suure osakaaluga. Tervishoiu- ja sotsiaalteenuste kättesaadavus vananevale elanikkonnale on samuti valdkonnad, mis vajavad tähelepanu.

Ida-Virumaa KOV-ides arvestatakse vastajate hinnangul avaliku ruumi ligipääsetavuse vajadustega ning erinevate elanikkonnarühmade vajadustega teenuste ja taristu planeerimisel. Samas puuduvad omavalitsustel selged strateegilised sihid võrdsete võimaluste valdkonnas ning ka andmeid omavalitsuste pakutavate teenuste kasutamise ja elanike vajaduste kohta ei koguta soo

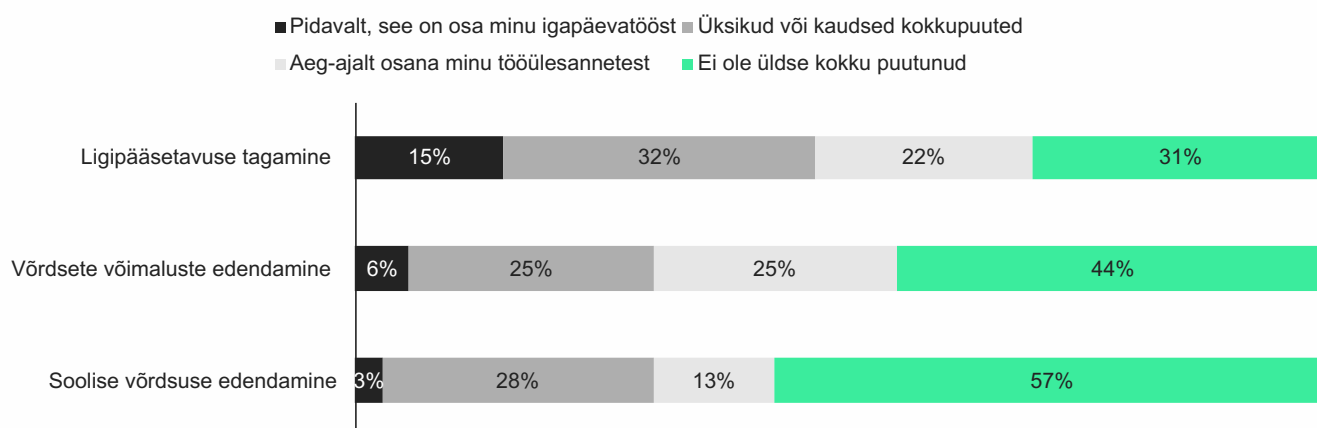
või muude elanikkonna karakteristikute lõikes. See aga viitab puuduvale andmepõhisele ja strateegilisele lähenemisele võrdsete võimaluste edendamisele ning võrdse kohtlemise tagamisele.

3.3. Soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavusega seotud kogemused ja hoiakud

3.3.1. Kokkupuude soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamise ning ligipääsetavuse tagamisega vastajate igapäevatoos

Küsitlusele vastanud Ida-Virumaa KOV-ide ametnikud puutuvad oma igapäevatoos kokku ennekõike ligipääsetavuse tagamisega. Võrdsete võimaluste ja soolise võrdsuse edendamise teemaga kokkupuude on pigem tagasihoidlik (Joonis 23).

Joonis 23. Kokkupuude võrdsete võimaluste tagamise ja edendamisega, % (n=72)

Igapäevaselt puutus ligipääsetavuse teemaga kokku 15%, võrdsete võimaluste edendamisega 6% ja soolise võrdsuse edendamisega 3% vastanutest. Aegajalt osana tööülesannetest puutus nende teemadega kokku vastavalt 22%, 25% ja 13% vastanuist. Kõige vähem on vastanutel kogemust soolise võrdsuse edendamisega – üldse ei olnud sellega kokku puutunud 57% kõigist vastanuist.

Vastajatel oli võimalik täpsustada, milliste soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste või ligipääsetavuse edendamise tegevustega nad oma töös kokku puutuvad. Ennekõike olid täpsustused seotud ligipääsetavuse tagamisega ja puudutasid avaliku ruumi ja taristuobjektide planeerimisel sihtrühma vajaduste uurimist ja nendega arvestamist ning puudega inimestele ligipääsetavuse tagamist. Välja toodi aga ka sündmuste korraldamisel erinevate huvigruppide ja inimeste osalemisvõimaluse ja ligipääsetavuse tagamine. Võrdsete võimaluste tagamisega on kokku puutunud ja (huvi)haridusteenuse pakkumisel erivajadustega ja eesti keelest erineva kodukeelega lastele osalemise võimaldamisel ning värbamisel.

Vastajate hulgas oli ka väga teadlikke ning valdkonnaga enam kokkupuudet omavaid omavalitsuse töötajaid, näiteks kirjeldas üks vastaja oma kogemust järgmiselt:

„Jälgin, et kehtestatud sisekorrad ja kontrollimehhanismid oleksid kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõtetega ega looks otseseid ega kaudseid takistusi ühelegi sihtrühmale. Soolise võrdsuse osas pööran tähelepanu sellele, kas tööjaotuses, töötasude ja karjäärivõimaluste osas on järgitud võrdset kohtlemist ning kas sisekorraeskirjad ja personalipoliitikad toetavad kaasavat ja õiglast töökeskkonda. Võrdsete võimaluste tagamine tähendab minu jaoks ka seda, et kontrollide ja hindamiste käigus kaardistan potentsiaalsed ohukohad, kus mõni töötajate rühm võib olla süsteemselt ebasoodsamas olukorras. Vajadusel teen ettepanekuid muudatusteks. Ligipääsetavuse osas arvestan, kas organisatsiooni protsessid ja teabe kättesaadavus on tagatud ka erivajadustega töötajatele – näiteks info esitamine erinevates formaatides või töökohtade kohandamine füüsiliselt ja digitaalselt.“

Senisest enam motiveeriks Ida-Virumaa KOV-ide ametnikke soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste või ligipääsetavusega seotud teemadega tegelema ennekõike selge seos igapäevaste tööülesannetega. Lisaks motiveeriks kodanike nõudlus või tagasiside ning paremad teadmised, mida on võimalik hankida koolitustelt või iseseisvalt erinevatest materjalidest (

Sellest, et tajutakse ebakindlust ligipääsetavuse, võrdsete võimaluste või soolise võrdsuse valdkonnas toimetamisel, annab tunnistust ka asjaolu, et orienteeruvalt viiendik kõigist vastanuist oleks enam motiveeritud, kui oleks võimalik kasutada välist tuge – olgu selleks piirkondlik temaatiline võrgustik, ekspertide tugi või konsultatsioonid.

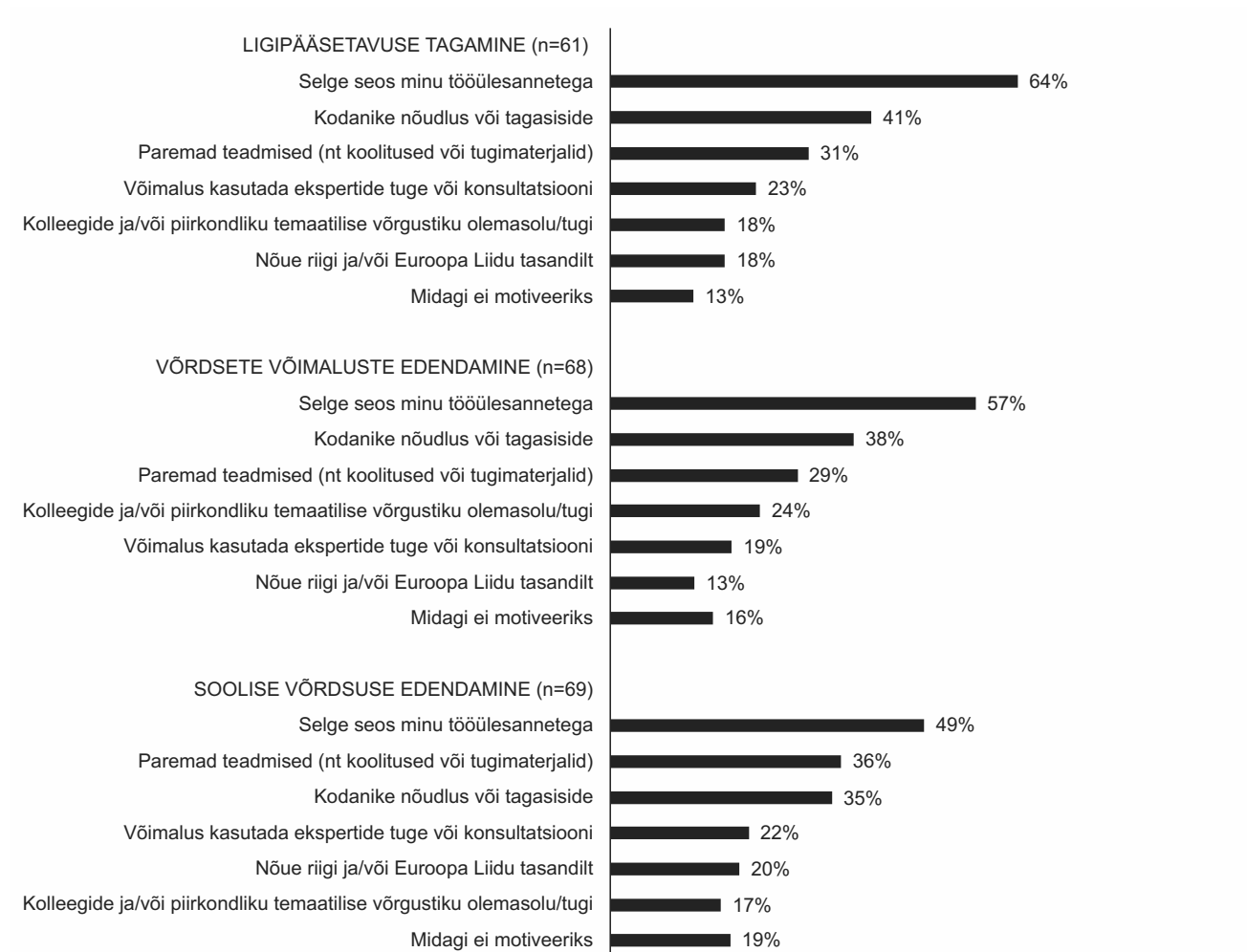
Asjaolu, et 13% vastajatest ei motiveeri mitte ükski teguritest ligipääsetavuse tagamisega, 16% võrdsete võimalustega ning 19% soolise võrdsuse edendamise tegelema viitab sellele, et teemasid ei peeta oluliseks või ei osata seostada KOV ülesannete ja vastutusega.

Joonis 24).

Sellest, et tajutakse ebakindlust ligipääsetavuse, võrdsete võimaluste või soolise võrdsuse valdkonnas toimetamisel, annab tunnistust ka asjaolu, et orienteeruvalt viiendik kõigist vastanuist oleks enam motiveeritud, kui oleks võimalik kasutada välist tuge – olgu selleks piirkondlik temaatiline võrgustik, ekspertide tugi või konsultatsioonid.

Asjaolu, et 13% vastajatest ei motiveeri mitte ükski teguritest ligipääsetavuse tagamisega, 16% võrdsete võimalustega ning 19% soolise võrdsuse edendamise tegelema viitab sellele, et teemasid ei peeta oluliseks või ei osata seostada KOV ülesannete ja vastutusega.

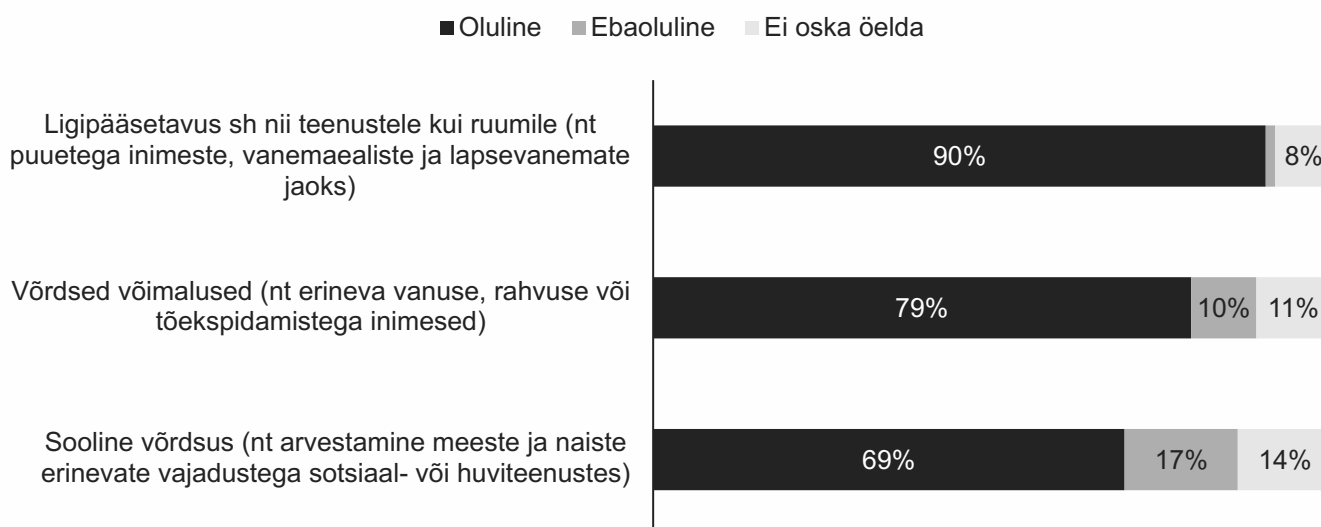
Joonis 24. Ligipääsetavuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse teemadega tegelemise motivaatorid, % (valida sai kuni kolm vastusevarianti)

3.3.2. KOV roll soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse edendamisel

Enim peavad vastanud oluliseks, et KOV arvestaks teenuste ja kohaliku elu korraldamisel sellega, et teenused ja ruum oleks erinevatele elanikkonnagruppidele ligipääsetavad – 90% vastanuist pidas seda pigem oluliseks või väga oluliseks. 79% pidasid oluliseks, et KOV korraldaks teenuseid ja kohalikku elu selliselt, et oleksid tagatud võrdsed võimalused ning 69% pidas oluliseks soolise võrdsuse tagamist (Joonis 25).

Joonis 25. Kui oluliseks peate, et KOV korraldaks teenuseid ja kohalikku elu selliselt, et oleks tagatud ..., % (n=72)

Vastustes peegeldub ka see, kui võrd mõistetakse nimetatud kontseptsioonide sisu. Ilmekaks näiteks on kommentaar, mis käsitleb soolise võrdsuse edendamist, kuid peegeldab selle kitsast ja ekslikku tõlgendust:

„Pole mõtet jõuga ja seadustega peale sundida naiste % nõukogudes ja komisjonides jms. Vastu tahtmist ei saa midagi teha. Minu kokkupuutepunktides võin väita, et naisi koheldakse suure lugupidamise ja austusega, mis kohati ületab meeste osutatavat samalaadset tähelepanu.“

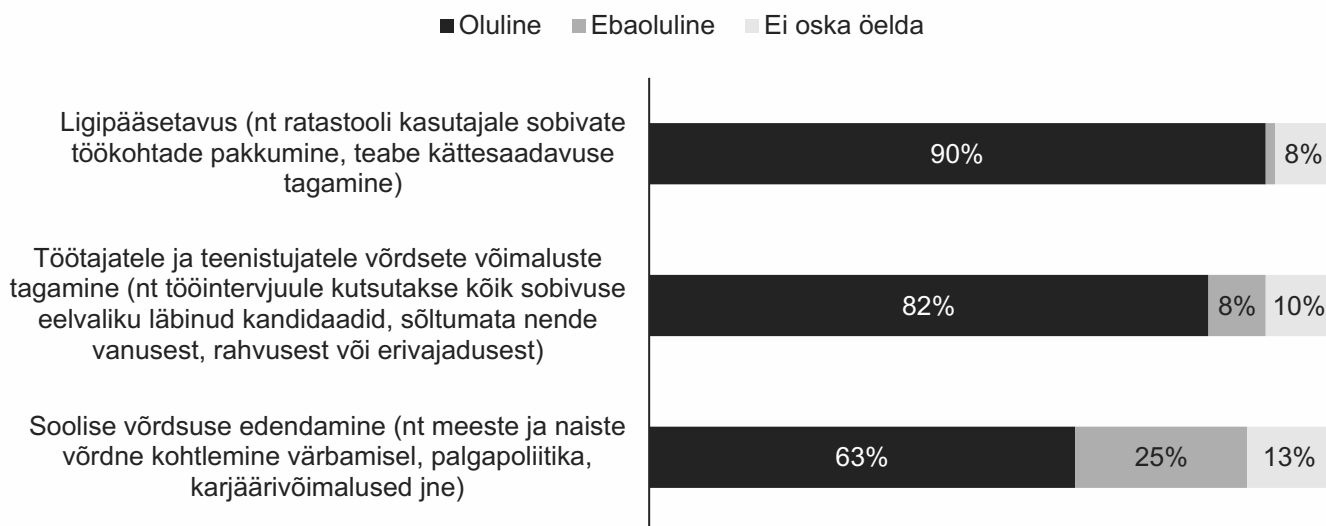
Lisaks sellele, milline peaks olema KOVi roll soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse edendamisel kohaliku elu korraldamisel, uurisime ka seda, kui oluliseks peetakse, et KOV tööandjana neid põhimõtteid oma töökorralduses järgiks. Valdava osa (90%) vastanute hinnangul oli oluline, et KOV kui tööandja tagaks oma organisatsioonis ligipääsetavuse (nt ratastooli kasutajatele sobivate töökohtade pakkumist, teabe kättesaadavuse tagamise jms). 82% vastanuist pidas oluliseks, et töötajatele ja teenistujatele oleksid tagatud võrdsed võimalused (nt tööintervjuule kutsutakse kõik sobivuse eelvaliku läbinud kandidaadid sõltumata nende vanusest, rahvusest või erivajadustest vms) ning 63% jaoks oli oluline, et KOV edendaks tööandjana soolist võrdsust (nt kohtleks mehi ja naisi värbamisel võrdselt) (Joonis 26).

Ka avatud vastustes puudutati töötajate võrdse kohtlemise olulisust:

„KOV-is on palgaerinevus mitte sooline vaid pigem osakonniti. Suured käärid on sotsiaali ja kõikide teiste osakondade vahel.“

„Sooviksin, et meie KOV nagu tööandja, kontrolliks, et võrdsetes töökohtades oli sama palk, aga mitte see, et eestlastel palk on suurem.“

Joonis 26. Oluline, et KOV tööandjana edendaks oma organisatsioonis ligipääsetavust, võrdseid võimalusi ja soolist võrdsust, % (n=72)

Kuigi veerand (25%) kõigist vastanuist pidas soolise võrdsuse tagamist ja edendamist KOVi kui tööandja tegevuses ebaoluliseks, oli ka neid, kes soolise võrdsuse olulisust eraldi rõhutada soovisid, näiteks:

„Pean soolist võrdõiguslikkust ja ligipääsetavust oluliseks ning soovin neid väärtusi ka edaspidi oma töös tugevdada.“

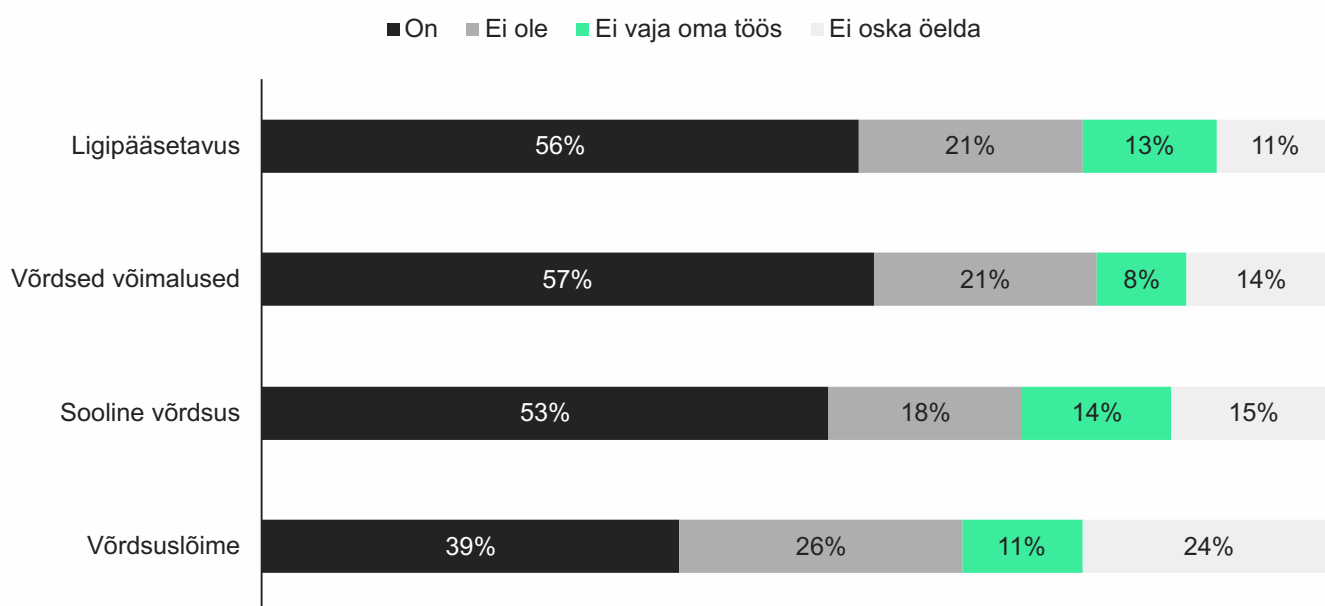
Kokkuvõtvalt

Ida-Virumaa omavalitsuste ametnikud puutuvad oma igapäevatöös ligipääsetavuse, soolise võrdsuse või võrdsete võimaluste edendamisega kokku pigem harva. Enim on kogemusi ligipääsetavuse valdkonnaga, millega on pidevalt või aegajalt tööülesannete täitmisel olnud kokkupuuteid pisut üle kolmandikul vastanuist, samas kui soolise võrdsuse temaga on kokkupuuteid vaid umbes viiendikul omavalitsuste töötajast. Sarnane trend joonistub välja ka selles, millisena nähakse omavalitsuse ülesandeid kohaliku elu korraldamisel ja tööandjana – ligipääsetavuse tagamist kõigile elanikele ja töötajatele peetakse üskmeelselt oluliseks, soolise võrdsuse tagamise ja edendamise osas ollakse aga kahtlevamal seisukohal. Antud vastustest peegeldub ka see, et soolise võrdsuse teema on inimestele võõram.

3.4. Teadmised soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse valdkonnas

Veidi enam kui pooled vastanutest hindasid oma oskusi ja teadmisi piisavaks, et oma töös ligipääsetavusega, võrdsete võimalustega ja soolise võrdsusega arvestada, võrdsusloime vallas ollakse oma oskuste ja teadmiste osas pisut ebakindlamad (39% hindas piisavaks). Ebapiisavaks hindas oma teadmisi võrdsusloime valdkonnas 26%, ligipääsetavuse ja võrdsete võimaluste valdkonnas 21% ja soolise võrdsuse valdkonnas 18% vastanutest. Keskmiselt kümnendik vastanuist hindas, et neil ei ole selliseid teadmisi oma töös vaja – teadmisi soolisest võrdsusest hindas mittevajalikuks 14%, ligipääsetavusest 13%, võrdsusloimest 11% ja võrdsetest võimalustest 8% vastajatest.

Joonis 27. Hinnang oma oskustele ja teadmistele, % (n=72)

Vastajad leidsid, et neil napib teadmisi selle kohta, milliseid samme peaks võrdsete võimaluste loomiseks astuma ning milline on selleks vajalik ressurss ja pingutus. Samuti tunnetati, et valdkonna paremaks tundma õppimiseks napib inglise keele oskust. Oskuste ja teadmiste parandamiseks oleks aga vaja valdkondlikke koolitusi ja praktikat omandatud oskuste ellurakendamisel.

Viimase viie aasta jooksul on oma teadmisi koolitustel, seminaridel või konverentsidel täiendanud ligipääsetavuse, soolise võrdsuse või võrdsete võimaluste teemal 28% vastanutest. Enese täiendamine on olnud seotud eelkõige Euroopa Liidu ja riiklike nõuetega, mis on lahutamatuks osaks erinevate toetusmeetmete kasutamisel või investeeringuobjektide kavandamisel. Ennekõike on oma teadmisi täiendatud ligipääsetavuse (eelkõige füüsilise ligipääsetavuse)

teemadel, aga ka lõimumise ja värbamise teemadel ning osaletud on PES Women⁵¹ loengutel ning ülikoolide soolise võrdsuse teemalistel ainekursustel.

Kokkuvõtvalt

Küsitlusele vastanud Ida-Virumaa KOV-ide ametnike oskused ja teadmised ligipääsetavuse, võrdsete võimaluste, soolise võrdsuse ja võrdsuslõime teemadel on erinevad, kuid 18–26% vastanutest hindas enda teadmisi neis valdkondades ebapiisavaks. Märkimisväärne osa vastajatest (8–14%) leidis, et nad ei vajagi neid teadmisi oma töös.

Viimase viie aasta jooksul oli 28% vastanutest oma teadmisi ligipääsetavuse, võrdsete võimaluste, soolise võrdsuse ja võrdsuslõime valdkondades täiendanud. Teadmiste täiendamine on peamiselt seotud EL ja riiklike nõuetega toetusmeetmete rakendamisel, keskendudes eelkõige füüsilisele ligipääsetavusele.

---

⁵¹ PES Women koduleht, [link](#)

4. Eelanalüüsi kokkuvõte

Eelanalüüsi eesmärgiks oli kaardistada Ida-Virumaa soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse valdkonna hetkeolukord, et mõista plaanitud mahuka koolitus- ja nõustamisprojekti sihtrühma võimalusi, vajadusi ja valmisolekut projekti tegevustes kaasa lüüa. Hetkeolukorra kaardistus aitab koolituspaketi loomisel ning nõustamis- ja võrgustikutöö kontseptsiooni määratlemisel arvestada Ida-Virumaa omavalitsuste peamiste soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavusega seotud murekohtade ja arendusvajadustega.

Eelanalüüsi käigus koguti olulist informatsiooni kõigi projekti järgnevate etappide tarvis, st:

- koolitustegevuste planeerimiseks, sh koolituse sisu, fookuse ja vormi täpsustamiseks;
- nõustamistegevuste vajaduste kaardistamiseks;
- tugisüsteemi loomiseks vajalike võimaluste, huvi ja ressursside kaardistamiseks.

Lisaks info kogumisele andis eelanalüüsi teostamine võimaluse ka sidusrühmade kaasamiseks ning projekti õnnestumise ja kestlikkuse tagamiseks vajaliku Ida-Virumaa kogukondade kaasamiseks.

Eelanalüüsi raames koondati Ida-Virumaad puudutav statistiline info, intervjueriti maakonnaga seotud eksperte, KOV juhte ja töötajaid ning kogukondade esindajaid ning korraldati ankeetküsitlus.

Ida-Virumaa on demograafiliselt kahanev maakond, kus rahvaarv ja rahvastiku struktuur on viimase kümnendi jooksul oluliselt muutunud. Kümne aastaga on maakonna elanike arv vähenenud pea kümnendiku võrra ning selle põhjuseks on nii Eesti keskmisest madalam sündimus, tööealise elanikkonna lahkumine piirkonnast kui ka rahvastiku vananemine.

Kuigi elanikkonna vananemine on iseloomulik kogu Eestile, toimub see Ida-Virumaal märgatavalt kiiremas tempos. Maakonna suurimaks rahvastikurühmaks on 60-74-aastased inimesed, kes moodustavad veerandi kõigist elanikest. Lapsi ja noori ehk kuni 19-aastaseid inimesi on Ida-Viru maakonna elanikest 18%. Eesti keskmised näitajad on vastupidised – lapsed ja noori on ligikaudu veerand ning 60-74-aastaseid inimesi alla viiendiku rahvastikust.

Ida-Virumaa eristub teistest Eesti piirkondadest märkimisväärselt rahvastiku etnilise koosseisu poolest ning tegemist on ainsa maakonnaga, kus eestlased moodustavad vähemuse. Piirkonna suurim rahvusrühm on venelased, kes moodustavad 73% maakonna elanikest. Kuna elanikkond on võrdlemisi homogeenne, on vene keelel piirkonna elus oluline roll, mis mõjutab nii haridussüsteemi, tööturгу kui elanike toimetulekut ja võimalusi.

Ida-Virumaa väljakutsed on väga tugevalt seotud rahvastiku vanuselise struktuuriga, elanike keeleoskuse tasemega ning piirkonna majandus- ja tööelu tugevalt mõjutava põlevkivitööstuse restruktureerimisega. Hapramas olukorras on vanemaealised elanikud, kelle sissetulekud on toimetulekuks napid ning vajadus toe ning teenuste järele suur. Haavatavad on ka need, kes ei kõnele eesti keelt emakeelena ning kelle eesti keele oskus pole piisav, et hariduses või tööturul toime tulla. Ka puudega inimeste osakaal Ida-Virumaa elanike hulgas on kõrgem, kui teistes maakondades ning siin elab ligi 15% kõigist Eesti puudega inimestest.

Ida-Viru maakonnas on palgatöötajate arv järjepidevalt kahanemas, tööealise elanikkonna hõivatus teistest Eesti piirkondadest madalam, registreeritud töötute arv kasvamas ning töötuse määr märgatavalt riigi keskmisest kõrgem. Piirkonna inimeste olukorda muudab veelgi hapramaks see, et maakonna elanike sissetulek on Eesti keskmisest märgatavalt madalam. Kolmandik piirkonna elanikest elab suhtelises vaesuses ning vajavad toimetulemiseks tuge. Palgatulu osakaal leibkondade sissetulekutes on aasta-aastalt langenud ning toetuste ja pensionite tõusnud.

Kuigi piirkonna sooline palgalõhe on Eesti keskmisest väiksem, on soolise võrdsusega seotud probleeme ka Ida-Virumaal. Näiteks on siin Eesti kõrgeim perevägivalla juhtumite arv 10 000 elaniku kohta. Perevägivald on valdavalt suunatud naiste vastu ja selle toimepanijad on mehed, kolmandikul juhtudest on vägivallaolukordadesse kaasatud ka lapsed.

Ida-Virumaa mitmekultuuriline ja sotsiaalmajanduslik taust mõjutab elanike hoiakuid soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse osas. Kuigi Kirde-Eestis peetakse meeste ja naiste positsioone ühiskonnas Eesti keskmisest sagedamini võrdväärseteks, on hoiakutes rahvuspõhised erisused – vene rahvusest Eesti elanikud poodavad traditsioonilisemaid soorolle pereelus, võimusuhetes ja majanduslikes suhetes.

Maakonna eluga kursis olevate ekspertide, kohalike omavalitsuste juhtide ja töötajate ning kogukondade esindajate hinnangutes peegeldub ülal kirjeldatud Ida-Virumaa olukord. Haavatavaid elanikkonnarühmasid defineeritakse eelkõige vanuse (eakad, noored), puude olemasolu, (madala) haridustaseme ja (madala) eesti keele oskuse taseme alusel. Laiem võrdsuse käsitlus piirdubki valdavalt keele- ja vanuserühmade erisustega – tähelepanu on suunatud eakate madalale digipädevusele ning vähese eesti keele oskusega elanike piiratud ligipääsule tööturule, teenustele ja teabele. Soolise ebavõrdsuse ilminguid osatakse vähem tähele panna või struktuurse murekohana näha.

Kuigi ligipääsetavuse, võrdsete võimaluste ja soolise võrdsuse edendamist peetakse omavalituse ülesandeks nii kohaliku elu korraldaja kui tööandja rollis, peetakse neist kolmest just ligipääsetavust kõige olulisemaks ning soolist võrdsust väärtustatakse kõige vähem. Ka oma igapäevatoos puutuvad KOV töötajad enda hinnangul kõige sagedamini kokku just ligipääsetavuse tagamisega seotud teemadega, võrdsete võimaluste ja soolise võrdsusega seostavad oma igapäevaseid tegemisi vähesed. See aga viitab sellele, et soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamine Ida-Virumaal on ebaühtlane ning sageli projektipõhine. Soolise võrdsuse temaatika on vööram ja vähem teadvustatud. Intervjuudes ilmnes, et teadmised valdkonna sisust on sageli napid ning suhtumine teemasse on valdavalt skeptiline. Probleeme ei osata märgata ega seostada neid struktuurse ebavõrdsusega, mistõttu puudub ka sihipärane tegevus soolise võrdsuse edendamiseks.

Hoolimata sellest, et soolise ebavõrdsuse ilminguid ei tunta ära või ei peeta märkimisväärseks, leidsid enam kui pooled küsitlusele vastanuist, et neil on piisavalt oskusi ja teadmisi ligipääsetavuse, võrdsete võimaluste ja soolise võrdsusega arvestamiseks oma töös. Senisest enam teemaga tegelema innustaks vastanuid see, kui nad mõistaksid võrdsusvaldkonna selget seost oma tööülesannetega või tunnetaksid kodanike „tellimust“. Taristu ja hoonete ligipääsetavusega tegelemist motiveerivad selgelt reglementeeritud nõuded ja normid.

Kokkuvõtvalt näitab eeluuring, et teadmised ligipääsetavuse, soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste valdkonnas on kohalikes omavalitsustes ebaühtlased ja osaliselt puudulikud. Kõige enam osatakse märgata ja oluliseks pidada hoonete ja taristu füüsilist ligipääsetavust, millele aitab kaasa ka riiklikest normidest tulenev kohustus arvestada ligipääsetavuse nõuetega uute ehitiste planeerimisel. Arvestades maakonna rahvastiku etnilist koosseisu, peetakse oluliseks ka infole ja teenustele ligipääsu keelelise mitmekesisuse vaates. Meele- ja vaimupuudega inimeste vajadusi ja olukorda ei osata alati märgata ega oluliseks pidada.

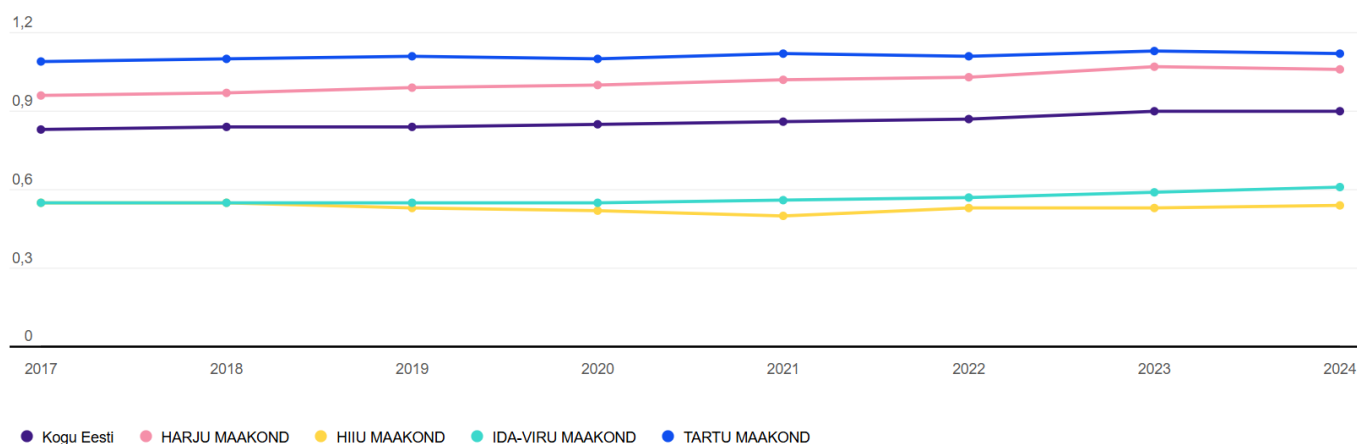
Võrdsete võimaluste tagamise vajadust mõistetakse peamiselt seotuna info, hariduse, ja teenuste kättesaadavusega ning tööturule ligipääsuga eelkõige keeleoskuse, vanuse ja puude vaates. Soolise võrdsuse teema on vähem tuttav ning selle käsitlemine piirdub vahel levinud väärarusaamaga, justkui oleks tegemist üksnes kvootide kehtestamise või ametikohtade jagamise küsimusega. Soolise ebavõrdsuse struktuurseid põhjuseid ning maakonna sotsiaalmajandusliku olukorra ja trendide võimalikku mõju meeste ja naiste olukorrale ei osata välja tuua.

Peamisteks takistusteks ligipääsetavuse, võrdsete võimaluste ja soolise võrdsuse edendamisel peetakse süsteemse rahastuse ja vastutajate puudumist ning tegevuste killustatust ja ajutisust. Intervjuudes rõhutati vajadust riikliku toe, selgete kvaliteedinõuete, professionaalse nõustamise ning teadlikkust tõstvate tegevuste järele.

5. Lisad

Lisa 1. Demograafiline tööturusurveindeks Eestis ja valitud maakondades, 2017–2024

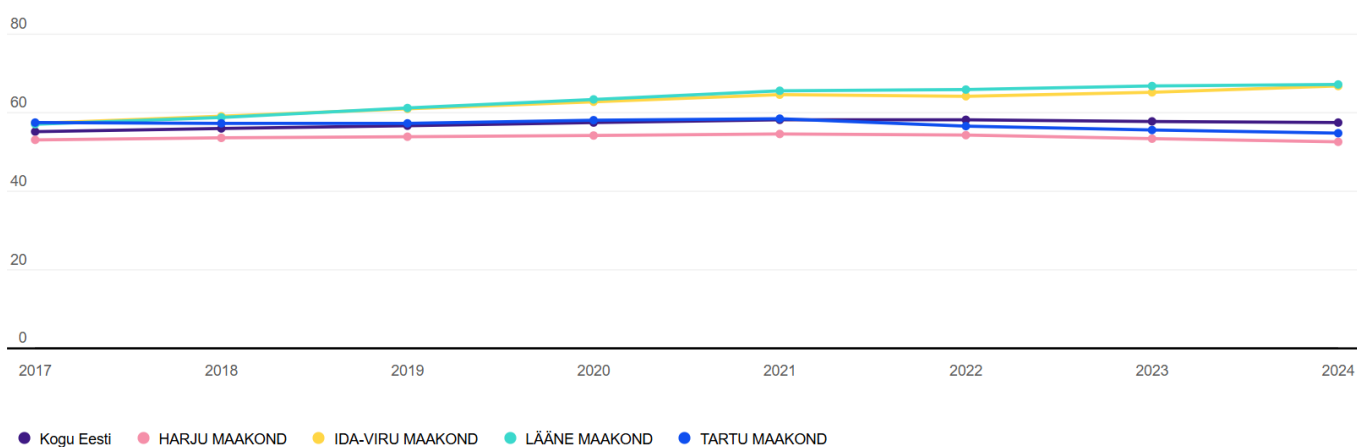
Joonis 28. Demograafiline tööturusurveindeks Eestis ja valitud maakondades, 2017–2024

Allikas: SA.

Lisa 2. Ülalpeetavate määr Eestis ja valitus maakondades, 2017–2024

Joonis 29. Ülalpeetavate määr Eestis ja valitus maakondades, 2017–2024

Allikas: SA.

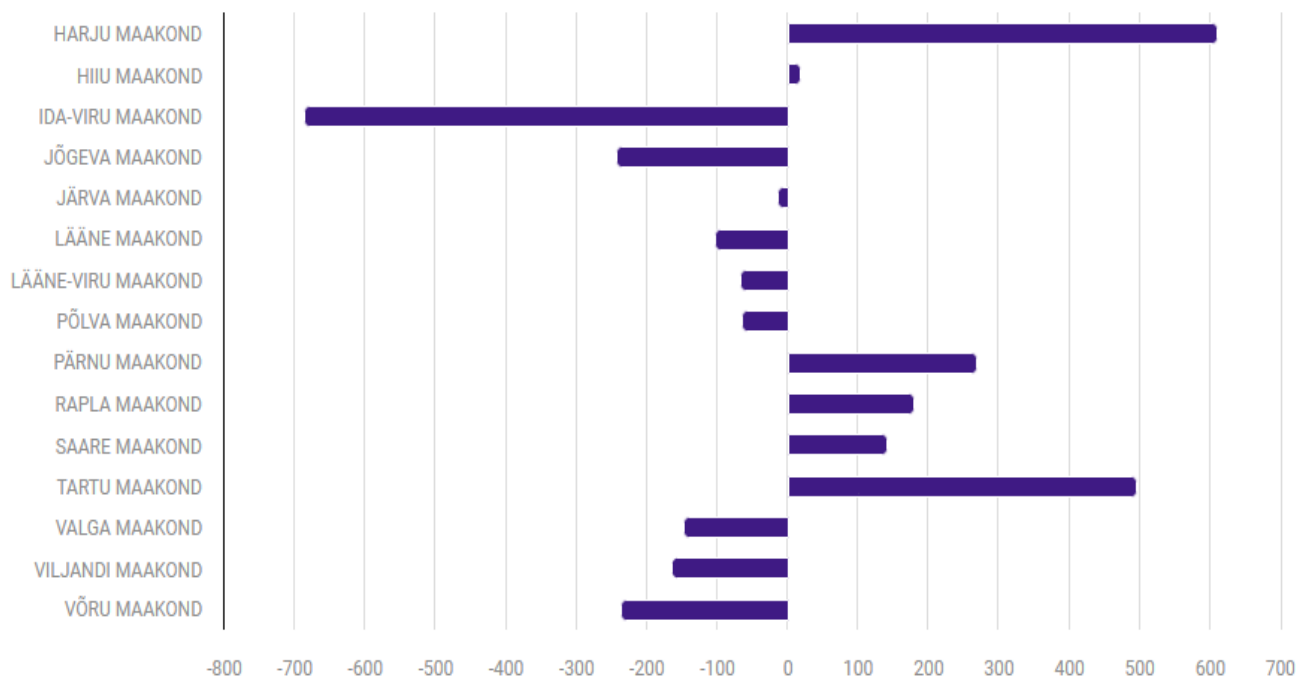
Lisa 3. Sisserändesaldo, 2023

Joonis 30. Sisserändesaldo, 2023

Sisserändesaldo maakonniti | 2023

Allikas: statistikaamet

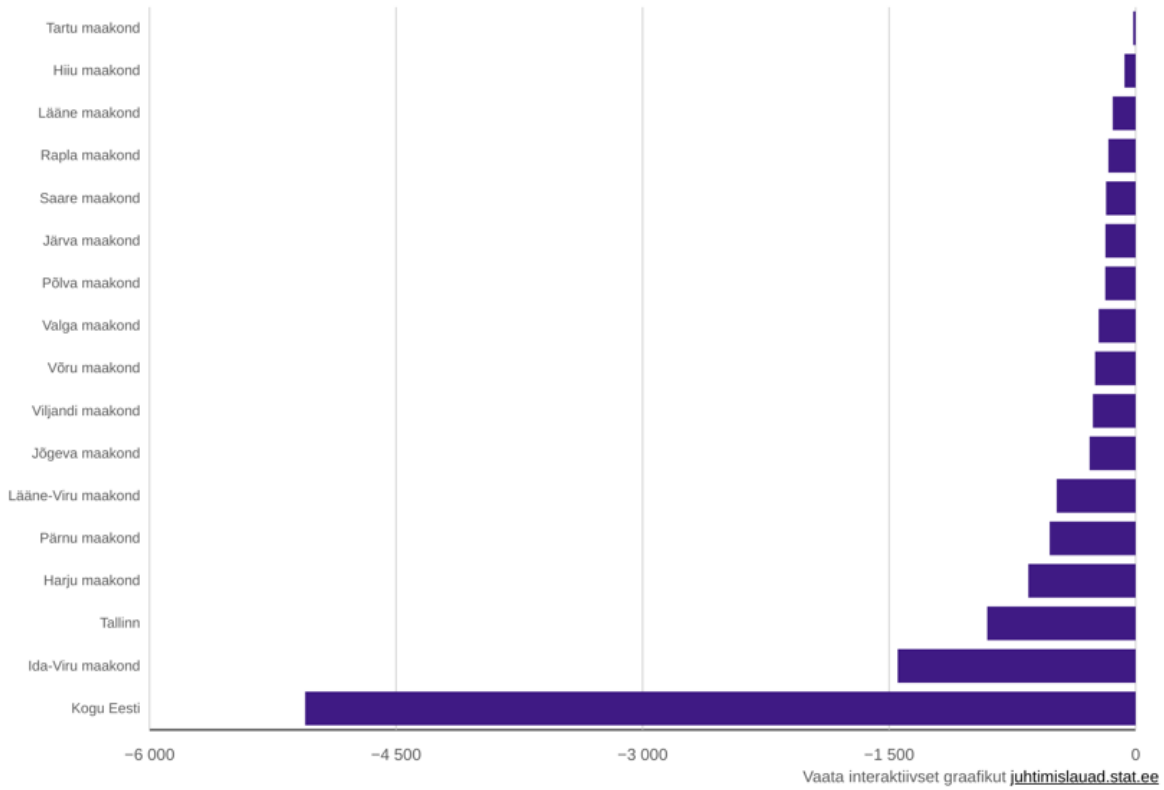
Allikas: SA.

Lisa 4. Loomulik iive, 2023

Joonis 31. Loomulik iive, 2023

Loomulik iive | 2023, Mehed ja naised

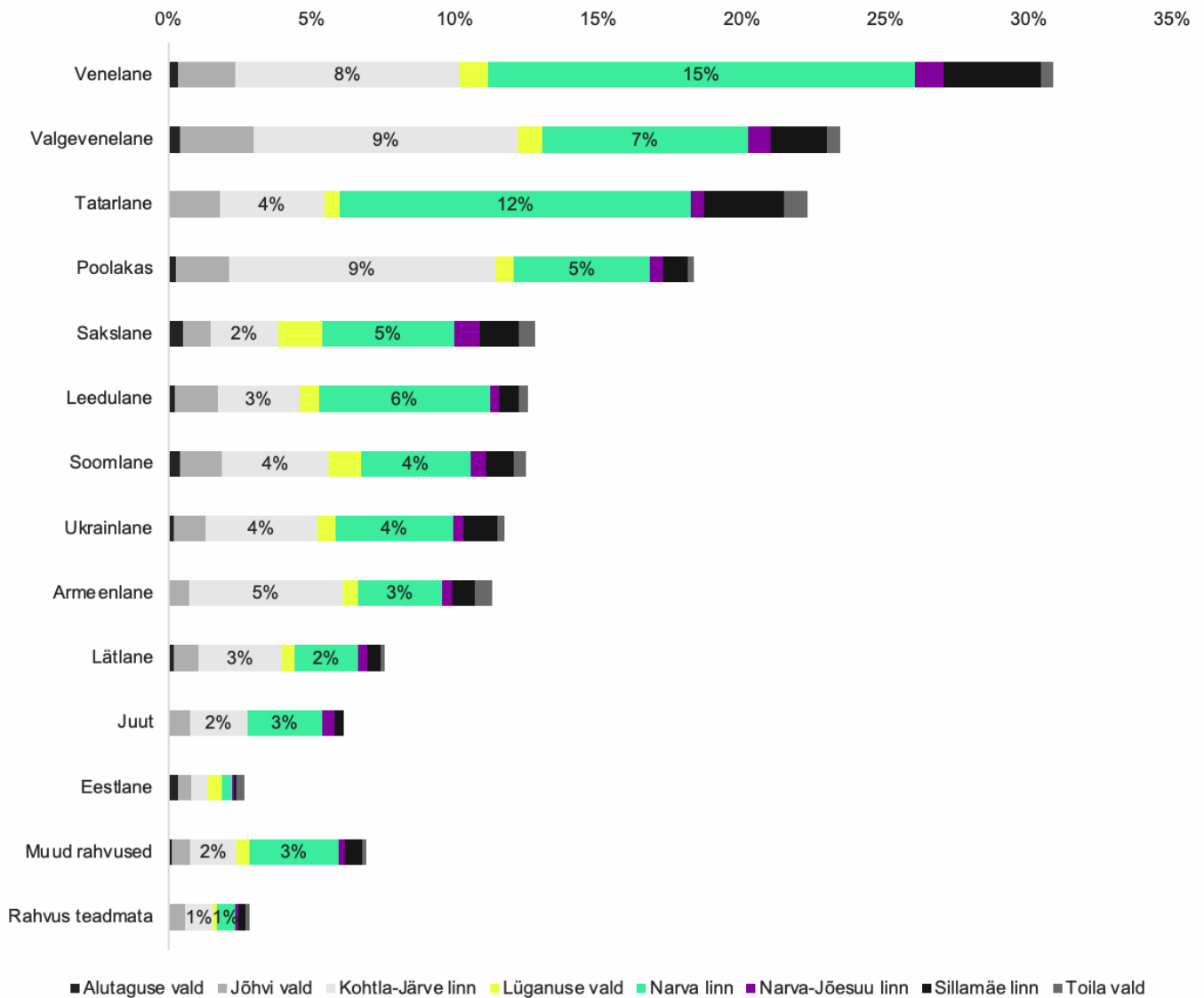
Allikas: statistikaamet

Allikas: SA.

Lisa 5. Erinevate rahvuste osakaal Eestis elavatest rahvustest Ida-Virumaal kohalike omavalitsuste lõikes (%), 31.12.2021

Joonis 32. Erinevate rahvuste osakaal Eestis elavatest rahvustest Ida-Virumaal kohalike omavalitsuste lõikes (%), 31.12.2021

Allikas: SA.

Lisa 6. Intervjuudel osalenute nimekiri

Personaalintervjuud KOV-ide juhtidega (5.–21.02.2025)		
1.	Kairi Hõbemer	Alutaguse VV abivallavanem
2.	Kristi Mürk	Narva LV sotsiaaliameti direktor
3.	Dmitri Dmitrijev	Lüganuse VV vallavanem
4.	Eve East	Toila VV vallavanem
5.	Henri Kaselo	Kohtla-Järve LV linnapea
6.	Maris Toomel	Jõhvi VV vallavanem
7.	Aare Objartel	Narva-Jõesuu LV volikogu esimees
8.	Tõnis Kalberg	Sillamäe LV linnapea
Fookusgrupi intervjuud KOV-ide ametnikega (20.02–2.04.2025)		
1.	Dmitri Vergun	Narva LV kultuuri- ja sporditeenistuse juhataja asetäitja kultuuri ja spordi alal
2.	Irina Tabakova	Narva LV haridusteenistuse juhataja asetäitja haridusalal
3.	Irina Panfilova	Narva LV haridusteenistuse peaspetsialist
4.	Jackline Holter	Narva LV arenduse- ja ökonomika ameti projektide teenistuse juhataja
5.	Kaie Enno	Narva LV arhitektuuri- ja linnaplaneerimise ameti direktor
6.	Natalja Šibalova	Narva LV linnamajandusameti direktor
7.	Olga Smirnova	Narva LV ettevõtluse- ja tarbijakaitse teenistuse juhataja
8.	Galina Siniorg	Narva LV kommunaal- ja ehitusosakonna keskkonna vanemspetsialist
9.	Anne Veevo	Narva LV arenduse ja ökonomika ameti direktor
10.	Lehti Targijainen	Alutaguse VV vallasekretär
11.	Kerli Dello	Alutaguse VV arendus- ja kommunikatsioonispetsialist

12.	Heidi Kruut	Alutaguse VV registri- ja personalitöötaja
13.	Nelli Kuldmaa	Alutaguse VV haridus- ja noorsootööspsialist
14.	Ingrid Spitz	Jõhvi VV abivallavanem (kultuur, sport, sotsiaal)
15.	Piia Lipp	Jõhvi VV vallasekretär
16.	Sirli Tammiste	Jõhvi VV sotsiaalteenistuse juht
17.	Anton Makarjev	Jõhvi VV majandus- ja arenguteenistuse projektijuht
18.	Aleksandr Keivabu	Kohtla-Järve LV arengu- ja majandusvaldkonna abilinnapea
19.	Riina Ivanova	Kohtla-Järve LV arenguvaldkonna juht
20.	Aivar Kamal	Kohtla-Järve LV finantsteenistuse juht
21.	Tiit Lillemets	Kohtla-Järve LV majandusvaldkonna juht
22.	Evelyn Danilov	Kohtla-Järve LV sotsiaalvaldkonna abilinnapea
23.	Kirke Kübarsepp	Kohtla-Järve LV sotsiaalteenistuse juhtivspetsialist
24.	Alevtina Jermakova	Kohtla-Järve LV haridus- ja kultuurivaldkonna abilinnapea
25.	Anu Kurm	Kohtla-Järve LV haridusvaldkonna juht
26.	Arvo Sirel	Sillamäe LV linnamajandusosakonna juhataja
27.	Allan Allet	Sillamäe LV arengunõunik
28.	Monika Tinno	Narva-Jõesuu LV linnasekretär
29.	Veronika Stepanova	Narva-Jõesuu LV sotsiaalosakonna juhataja
30.	Ketlin Mõru	Lüganuse VV sotsiaalnõunik
31.	Kristel Kütt	Lüganuse VV majanduse- ja keskkonnateenistuse juht
32.	Anu Horn	Lüganuse VV arengu- ja planeerimisteenistuse juht
33.	Kristiine Meister	Lüganuse VV arendusspetsialist
34.	Tiina Urban	Lüganuse VV vallasekretär
35.	Marul Paist	Lüganuse VV ehitusspetsialist

36.	Jana Kangur	Toila VV vallasekretär
37.	Hannes Lumiste	Toila VV abivallavanem
38.	Mehis Luus	Toila VV arendusnõunik
Personaal- ja fookusgrupiintervjuud kogukonna esindajatega (14.–20.03.2025)		
1.	Kaarel Pürg	Ida-Virumaa Pensionäride Ühendus
2.	Sofja Homjakova	SA Narva Linna Arendus
3.	Anna-Olga Luga	Narvas keelekohvikute korraldaja
4.	Mare Roosileht	TalTech Virumaa Kolledži direktor
5.	Virve Linder	HARNO
6.	Katrin Puusepp	Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus
7.	Kerda Eiert	Ida-Viru Ettevõtluskeskus SA
8.	Pille Sööt	Ida-Viru Ettevõtluskeskus SA
9.	Anna Farafonova	Integratsiooni SA (Eesti keele maja)
10.	Merle Harjo	Tervisekeskus Corrigo
11.	Üllar Lanno	Narva Haigla
12.	Erik Gamzejev	OÜ Põhjaranniku Kirjastus
13.	Martin Otti	Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus
14.	Monika Feofanova	Hoolekandeteenused
Personaalintervjuud ekspertidega (21.–27.2025)		
1.	Ivan Sergejev	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
2.	Meelis Kuusk	Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit
3.	Anneki Teelahk	Töötukassa Ida-Virumaa osakonnajuhataja

Lisa 7. Intervjuukava: KOV juhid ja spetsialistid

*Civitta Eesti ja Eesti Puuetega Inimeste Koda on Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu tellimusel ellu viimas projekti, mille eesmärgiks on toetada kohaliku tasandi otsustes ja tegevustes **soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse edendamist**.*

*Projekti raames pakutakse Ida-Viru omavalitsuste juhtidele ja spetsialistidele koolituste ja nõustamistegevuste abil **oskuseid, teadmisi, töövahendeid ja tuge võrdsuse lõimimiseks omavalitsuste töös**. Lisaks luuakse Ida-Viru omavalitsusi ja kogukondi koondav koostöövõrgustik, mille eesmärk on kogemuste jagamine ja üksteiselt õppimine võrdsuse lõimimiseks ja edendamiseks omavalitsuse töös ja pakutavates teenustes.*

Intervjuu eesmärk on kaardistada hetkeolukorda Ida-Virumaal ja osapoolte ootusi võimalike muudatuste osas.

SISSEJUHATUS

1. Milliseks hindate oma teadmisi soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse valdkonnas?

Mõistete tutvustus:

- **Sooline võrdus** on põhimõte, mille järgi peavad naistel ja meestel olema võrdsed õigused, kohustused, vastutus ja võimalused kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Soolised erinevused ei tohi viia ebavõrdsuseni naiste ja meeste sotsiaalses positsioonis või kohtlemises. Soolise võrdõiguslikkuse (võrdsuse) mõiste vastandiks on sooline ebavõrdsus, mitte sooline erinevus.
- **Võrdse kohtlemise** põhimõte on kantud ideest, et kõik inimesed on oma õigustelt võrdsed. Õigus seaduse võrdsele kaitsele kuulub inimese põhiõiguste hulka ning see on kirjas ka Eesti Vabariigi põhiseaduses. Võrdse kohtlemise nõue on loodud selleks, et lõpetada ajalooliselt tõrjutud elanikkonnagruppide õiguste piiramine ning tagada kõigile sõltumata nende identiteedist või päritolust võrdsed õigused ja võimalused.
- **Ligipääsetavus** tähendab kogu elanikkonna kaasatust elu- ja infokeskkonda, mis tähendab, et kõikidele inimestele, olenemata nende vanusest või tervislikust seisundist, on tagatud võrdsed võimalused ühiskonnaelust osa võtta. Ligipääsetavuse rakkerühma lõppraportis käsitletakse ligipääsetavust kui laiatarbekaupade, keskkondade, hoonete, teenuste ja info disaini, mille tulemus on ilma kohandusteta kasutatav ja ligipääsetav nii paljudele inimestele kui võimalik ja mõistlik.

KOV HETKEOLUKORD JA PLAANID

2. Milline on teie hinnangul teie omavalitsuses erinevate rahvastikurühmade olukord ja võimalused? (nt eri eas, soost või rahvusest inimesed, erineva tervisliku või majandusliku olukorraga inimesed)

- 2.1. Kas mõni grupp on teistega võrreldes kehvemas või paremas olukorras? (nt teenustele ligipääsu, võimaluste, õiguste osas, mõni rühm vajab rohkem tuge) Millised rahvastikurühmad ja mille osas?
- 2.2. Milliseid probleeme ja arendamisvajadusi näete?
3. Kuidas on teie omavalitsuses otsuste tegemisel ja teenuste pakkumisel arvestatud võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamisega?
  - 3.1. Kas tegemist on olnud toimivate lahendustega? Millised need toimivad lahendused olid?
  - 3.2. Milliseid väljakutseid tajusite?
  - 3.3. Kui ei ole arvestatud, siis miks? (nt puudub vajadus, puuduvad teadmised, puuduvad rahalised võimalused, ei pea teemat oluliseks jmt)
4. Millised on teie hinnangul suurimad takistused, mis takistavad soolise võrdsuse ja ligipääsetavuse saavutamist teie omavalitsuses?
5. Millised oleksid teie arvates vajalikud sammud või algatused, et võrdsete võimaluste tagamist parendada?
6. Kuidas on teie hinnangul on kohaliku omavalitsuse tasandil vajalik tegeleda soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse edendamisega?
7. Kas teie hinnangul on soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ning ligipääsetavuse edendamise olukord ja tingimused sarnased kogu Ida-Virumaal? Millised on erinevused omavalitsuste või piirkondade vahel?

NÕUSTAMINE

8. Millised on teie omavalitsuste arendusplaanid (suuremad projektid, teenuste ja taristu arendamine, strateegiate loomine jmt) järgmiseks pooleteiseks aastaks (perioodiks 2025 II poolaasta – 2027)?
9. Kas teie hinnangul mõni neist plaanitud projektidest või tegevustest võiks saada kasu soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse valdkonna ekspertnõustamisest?

KOOLITUSTE KORRALDAMINE

10. Kas olete osalenud mõnel koolitusel soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise või ligipääsetavuse teemadel?
  - 10.1. Mis teemasid koolitus(t)el kaeti?
  - 10.2. Kas olite koolitusega rahul, mis oli hästi, mis jäi puudu?
  - 10.3. Kas ja kuidas olete koolitusel omandatut rakendanud?

- 10.4. Kui ei ole osalenud → kas pole olnud võimalust/pakkumist või pole olnud huvi teema vastu?
11. Milliseid soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse valdkonnas seotud teemasid oskate välja tuua, kus tunnete, et vajaksite uusi teadmisi või tuge?
12. Mis on teie jaoks peamised tegurid, mis motiveerivad koolitustel osalema?
13. Millised tegurid võivad teid takistada koolitusel osalemast (nt ajapuudus, asukoht, sisu, muu)?

VÕRGUSTIKU ARENDAMINE

14. Millised osapooled saavad panustada Ida-Virumaal võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse edendamisesse?
15. Millised on teie omavalitsuste peamised kogukondlikud koostööpartnerid ja sidusrühmad?
16. Kas ja millised on Ida-Virumaal täna hästi toimivad koostöövõrgustikud?
- 16.1. Miks te arvate, et need koostöövõrgustikud toimivad hästi?
- 16.2. Milliseid väljakutseid olete näinud erinevate tugisüsteemide ja võrgustike käivitamisel ja töös hoidmisel?
17. Kas näete Ida-Virumaal vajadust luua tugisüsteem edendamaks soolist võrdsust, võrdseid võimalusi ning ligipääsetavust?
- 17.1. Kui jah, siis
- 17.1.1. Millised on teie ootused sellisele võrgustikule?
- 17.1.2. Kuidas oleksite valmis ise sellesse võrgustikku panustama?
- 17.1.3. Kas see võrgustik võiks toimida koos mõne olemasoleva võrgustikuga, millisega?
- 17.2. Kui ei, siis miks?
18. Millega saab teie omavalitsus võrgustiku tööd toetada? (nt võimaldades töötajal oma tööülesannete raames võrgustikutöös osaleda, pakkudes omavalitsuse ruume või muid vahendeid võrgustikule kasutamiseks, toetades võrgustikutööd rahaliselt, pakkuda tuge ja teadmisi).

Lisa 8. Intervjuukava: kogukonnad

*Civitta Eesti ja Eesti Puuetega Inimeste Koda on Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu tellimisel ellu viimas projekti, mille eesmärgiks on toetada kohaliku tasandi otsustes ja tegevustes **soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse edendamist**.*

*Projekti raames pakutakse Ida-Viru omavalitsuste juhtidele ja spetsialistidele koolituste ja nõustamistegevuste abil **oskuseid, teadmisi, töövahendeid ja tuge võrdsuse lõimimiseks omavalitsuste töös**. Lisaks luuakse Ida-Viru omavalitsusi ja kogukondi koondav koostöövõrgustik, mille eesmärk on kogemuste jagamine ja üksteiselt õppimine võrdsuse lõimimiseks ja edendamiseks omavalitsuse töös ja pakutavates teenustes.*

Intervjuu eesmärk on kaardistada hetkeolukorda Ida-Virumaal ja osapoolte ootusi võimalike muutatuste osas.

Mõistete tutvustus:

- **Sooline võrdus** on põhimõte, mille järgi peavad naistel ja meestel olema võrdsed õigused, kohustused, vastutus ja võimalused kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Soolised erinevused ei tohi viia ebavõrdsuseni naiste ja meeste sotsiaalses positsioonis või kohtlemises. Soolise võrdõiguslikkuse (võrdsuse) mõiste vastandiks on sooline ebavõrdsus, mitte sooline erinevus.
- **Võrdse kohtlemise** põhimõte on kantud ideest, et kõik inimesed on oma õigustelt võrdsed. Õigus seaduse võrdsele kaitsele kuulub inimese põhiõiguste hulka ning see on kirjas ka Eesti Vabariigi põhiseaduses. Võrdse kohtlemise nõue on loodud selleks, et lõpetada ajalooliselt tõrjutud elanikkonnagruppide õiguste piiramine ning tagada kõigile sõltumata nende identiteedist või päritolust võrdsed õigused ja võimalused.
- **Ligipääsetavus** tähendab kogu elanikkonna kaasatust elu- ja infokeskkonda, mis tähendab, et kõikidele inimestele, olenemata nende vanusest või tervislikust seisundist, on tagatud võrdsed võimalused ühiskonnaelust osa võtta. Ligipääsetavuse rakkerühma lõppraportis käsitletakse ligipääsetavust kui laiatarbekaupade, keskkondade, hoonete, teenuste ja info disaini, mille tulemus on ilma kohandusteta kasutatav ja ligipääsetav nii paljudele inimestele kui võimalik ja mõistlik.

IDA-VIRUMAA OLUKORD

1. Milline on teie hinnangul erinevate rahvastikurühmade olukord ja võimalused Ida-Virumaal? (nt eri eas, soost või rahvusest inimesed, erineva tervisliku või majandusliku olukorraga inimesed)
  - 1.1. Kas mõni grupp on teistega võrreldes kehvas või paremas olukorras? (nt teenustele ligipääsu, võimaluste, õiguste osas, mõni rühm vajab rohkem tuge vmt). Millised rahvastikurühmad ja mille osas?
  - 1.2. Kas näete mingeid probleeme, arendamisvajadusi? Milliseid?

2. Millised on teie hinnangul peamised soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavusega seotud probleemid Ida-Virumaal?
  - 2.1. Milliseid probleeme on püütud lahendada?
  - 2.2. Kas mõnele probleemile ei ole leitud toimivaid lahendusi? Millistele? Mille taha see on jäänud?
3. Kuidas on teie hinnangul arvestatakse Ida-Virumaal otsuste tegemisel ja teenuste pakkumisel võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamisega?
  - 3.1. Kas tegemist on olnud toimivate lahendustega? Millised need toimivad lahendused olid?
  - 3.2. Milliseid väljakutseid tajute võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamisel?
  - 3.3. Kui ei arvestata, siis miks? (nt puudub vajadus, puuduvad teadmised, puuduvad rahalised võimalused, ei pea teemat oluliseks jmt)
4. Millised on teie hinnangul suurimad takistused, mis takistavad soolise võrdsuse ja ligipääsetavuse edendamist Ida-Virumaal?
5. Millised oleksid teie arvates vajalikud sammud või algatused, et võrdsete võimaluste tagamist parendada?
6. Kas teie hinnangul on soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ning ligipääsetavuse edendamise olukord ja tingimused sarnased kogu Ida-Virumaal või esineb omavalitsuste lõikes olulisi erinevuseid? Millised on peamised erinevused?
7. Kuidas on teie hinnangul Ida-Virumaal vajalik soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse edendamisega?

VÕRGUSTIKU ARENDAMINE

8. Millised osapooled saavad panustada Ida-Virumaal võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse edendamisesse?
9. Millised on teie organisatsiooni peamised partnerid Ida-Virumaa kogukondade, omavalitsuste, ettevõtjate ja teiste osapoolte hulgas?
10. Millised on Ida-Virumaal täna hästi toimivad koostöövõrgustikud?
  - 10.1. Miks te arvate, et need koostöövõrgustikud toimivad hästi?
  - 10.2. Milliseid väljakutseid olete näinud erinevate tugisüsteemide ja võrgustike käivitamisel ja töös hoidmisel?

- 11.** Millist vajadust näete Ida-Virumaal soolist võrdsust, võrdseid võimalusi ning ligipääsetavust edendava tugisüsteemi rajamiseks?
- 11.1. Millised on teie ootused sellisele võrgustikule?
- 11.2. Kuidas oleksite valmis ise sellesse võrgustikku panustama?
- 11.3. Kas see võrgustik võiks toimida koos mõne olemasoleva võrgustikuga, millisega?
- 11.4. Kui ei näe vajadust, siis miks?
- 12.** Millega saab teie organisatsioon võrgustiku tööd toetada? (nt võimaldades töötajal oma tööülesannete raames võrgustikutöös osaleda, pakkudes ruume või muid vahendeid võrgustikule kasutamiseks, toetades võrgustikutööd rahaliselt, pakkuda tuge ja teadmisi).

Lisa 9. Intervjuukava: eksperdid

*Civitta Eesti ja Eesti Puuetega Inimeste Koda on Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu tellimusel ellu viimas projekti, mille eesmärgiks on toetada kohaliku tasandi otsustes ja tegevustes **soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse edendamist**.*

*Projekti raames pakutakse Ida-Viru omavalitsuste juhtidele ja spetsialistidele koolituste ja nõustamistegevuste abil **oskuseid, teadmisi, töövahendeid ja tuge võrdsuse loomimiseks omavalitsuste töös**. Lisaks luuakse Ida-Viru omavalitsusi ja kogukondi koondav koostöövõrgustik, mille eesmärk on kogemuste jagamine ja üksteiselt õppimine võrdsuse loomimiseks ja edendamiseks omavalitsuse töös ja pakutavates teenustes.*

Intervjuu eesmärk on kaardistada hetkeolukorda Ida-Virumaal ja osapoolte ootusi võimalike muutuste osas.

Mõistete tutvustus:

- **Sooline võrdus** on põhimõte, mille järgi peavad naistel ja meestel olema võrdsed õigused, kohustused, vastutus ja võimalused kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Soolised erinevused ei tohi viia ebavõrdsuseni naiste ja meeste sotsiaalses positsioonis või kohtlemises. Soolise võrdõiguslikkuse (võrdsuse) mõiste vastandiks on sooline ebavõrdsus, mitte sooline erinevus.
- **Võrdse kohtlemise** põhimõte on kantud ideest, et kõik inimesed on oma õigustelt võrdsed. Õigus seaduse võrdsele kaitsele kuulub inimese põhiõiguste hulka ning see on kirjas ka Eesti Vabariigi põhiseaduses. Võrdse kohtlemise nõue on loodud selleks, et lõpetada ajalooliselt tõrjutud elanikkonnagruppide õiguste piiramine ning tagada kõigile sõltumata nende identiteedist või päritolust võrdsed õigused ja võimalused.
- **Ligipääsetavus** tähendab kogu elanikkonna kaasatust elu- ja infokeskkonda, mis tähendab, et kõikidele inimestele, olenemata nende vanusest või tervislikust seisundist, on tagatud võrdsed võimalused ühiskonnaelust osa võtta. Ligipääsetavuse rakkerühma lõppraportis käsitletakse ligipääsetavust kui laiatarbekaupade, keskkondade, hoonete, teenuste ja info disaini, mille tulemus on ilma kohandusteta kasutatav ja ligipääsetav nii paljudele inimestele kui võimalik ja mõistlik.

IDA-VIRUMAA OLUKORD

1. Milline on teie hinnangul erinevate rahvastikurühmade olukord ja võimalused Ida-Virumaal? (nt eri vanuses, soost või rahvusest inimesed, erineva tervisliku või majandusliku olukorraga inimesed)

1.1. Kas mõni grupp on teistega võrreldes kehvemas või paremas olukorras? (nt teenustele ligipääsu, võimaluste, õiguste osas, mõni rühm vajab rohkem tuge vmt). Millised rahvastikurühmad ja mille osas?

1.2. Milliseid probleeme ning arendamisvajadusi näete?

2. Millised on teie hinnangul peamised soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavusega seotud probleemid Ida-Virumaal?
  - 2.1. Milliseid probleeme ning kuidas on püütud lahendada?
  - 2.2. Kas mõnele probleemile ei ole leitud toimivaid lahendusi?
    - 2.2.1. Millistele?
    - 2.2.2. Mille taha see on jäänud?
    - 2.2.3. Kuidas oleks võimalik probleemide lahendamisele tõhusamalt läheneda?
3. Kuidas on teie hinnangul Ida-Virumaal otsuste tegemisel ja teenuste pakkumisel arvestatud võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamisega?
  - 3.1. Kas tegemist on olnud toimivate lahendustega? Millised need toimivad lahendused olid?
  - 3.2. Milliseid väljakutseid tajute võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamisel?
  - 3.3. Kui ei ole arvestatud, siis miks? (nt puudub vajadus, puuduvad teadmised, puuduvad rahalised võimalused, ei pea teemat oluliseks jmt)
4. Millised on teie hinnangul suurimad takistused soolise võrdsuse ja ligipääsetavuse edendamisel Ida-Virumaal?
5. Millised oleksid teie arvates vajalikud sammud või algatused, et võrdsete võimaluste tagamist parendada?
6. Kas teie hinnangul on soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ning ligipääsetavuse edendamise olukord ja tingimused sarnased kogu Ida-Virumaal või esineb omavalitsuste lõikes olulisi erinevuseid? Millised on peamised erinevused?
7. Kuidas on teie hinnangul Ida-Virumaal vajalik ja oluline tegeleda soolise võrdsuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse edendamisega?

VÕRGUSTIKU ARENDAMINE

8. Millised osapooled saavad panustada Ida-Virumaal võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse edendamisesse?
9. Kas ja millised on Ida-Virumaal täna hästi toimivad koostöövõrgustikud?
  - 9.1. Miks te arvate, et need koostöövõrgustikud toimivad hästi?
  - 9.2. Milliseid väljakutseid olete näinud erinevate tugisüsteemide ja võrgustike käivitamisel ja töös hoidmisel?

Lisa 10. Küsitlusankeet

Ida-Virumaa
Omavalitsuste Liit

SOTSIAALMINISTEERIUM

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

Hea vastaja

Civitta Eesti viib Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu tellimusel ellu projekti „**Soolist võrdõiguslikkust ja võrdsete võimaluste edendamist toetava koolitus-, nõustamis- ja tugisüsteemi loomine ja rakendamine Ida-Virumaal**“. Projekti eesmärk on toetada soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamist Ida-Virumaal, pakkudes kohalikele omavalitsustele tuge kõigile elanikele sobilike, vajalike ja ligipääsetavate teenuste ja elukeskkonna kujundamisel. Projekti fookuses on sooline võrdsus, võrdsed võimalused ja ligipääsetavus. Projekti tegevusi viiakse ellu ÕÜF meetme „Ühiskondlikku muutust toetavate sotsiaal- ja tervishoiuteenuste arendamine Ida-Virumaal“ raames.

Küsitluse eesmärk on koguda sisendit Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste töötajatelt, et **paremini mõista teie kogemusi ja vajadusi soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamise alal**. Küsitluse tulemusi kasutatakse selleks, et kujundada projekti raames pakutavate tegevuste – näiteks koolituste, nõustamiste, koostöövõrgustiku loomise jms – sisu ja vorm viisil, mis vastaks Ida-Virumaa kohalike omavalitsuste tegelikele ootustele ja vajadustele. Projekti tegevusi viiakse ellu kuni 2027. aasta oktoobrini.

Oleme tänulikud, et leiate võimaluse uuringus osalemiseks ja jagate meiega oma arvamust! Küsitlusele vastamine võtab aega umbes 15 minutit. Palume teil vastata hiljemalt 9. mail 2025. a.

Küsitlus on anonüümne, st teie vastuseid ei seostata teie isikuga ning tulemusi analüüsitakse ja esitatakse üksnes üldistatud kujul.

Küsimuste korral võtke palun ühendust alloleval kontaktil.

Lugupidamisega

Helen Biin

Civitta Eesti AS noorempartner

e-post: helen.biin@civitta.com

Põhimõisted

Sooline võrdsus (ka sooline võrdõiguslikkus) tähendab, et kõigil inimestel olenemata nende soost on võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Inimese sugu ei tohi piirata tema valikuid ega kaasatust. Sooline võrdsus on põhiõigus.

Võrdsed võimalused on inimese grupikuuluvusega (nt rahvuse, rassi, emakeele, usulise kuuluvuse, seksuaalse sättumuse vmt) seotud ning neist tulenevatest ühiskondlikest hoiakutest ja eelarvamustest tingitud takistuste puudumine vähemusrühma kuuluvatele isikutele teistega võrdselt oma õiguste teostamiseks, eneseteostuseks ja osalemiseks kõigis ühiskonnaelu valdkondades.

Võrdne kohtlemine tähendab, et kõik inimesed on oma õigustelt võrdsed ning kedagi ei tohi ebavõrdselt kohelda mingi tunnuse või grupikuuluvuse (nt sugu, rass, rahvus, vanus, puue, seksuaalne sättumus, nahavärv, usutunnistus või veendumus) alusel. Kõigil inimestel on võrdsed õigused ja kaitse seaduse ees.

Ligipääsetavus tähendab, et kõigil inimestel sõltumata vanusest, tervisest või erivajadusest on võrdsed võimalused olla kaasatud elu- ja infokeskkond, st kasutada füüsilist keskkonda, transporti, teenuseid ja kommunikatsioonitehnoloogiat, ning osaleda ühiskonnaelus.

Võrdsuslõime tähendab, et poliitikate ja tegevuste kavandamisel ning hindamisel tuleb alati arvestada soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamise põhimõtet. Võrdsuslõime on oluline neis valdkondades ja selliste tegevuste puhul, mille peamine eesmärk ei ole soolise võrdsuse või võrdsete võimaluste edendamine, näiteks ettevõtlikkuse edendamine, põllumajanduse arendamine, digitaalse kirjaoskuse suurendamine vmt.

Programmeerijale: * tähistab kohustuslikku küsimust, st vastavad kõik.

Taustainfo

1. ***Millises omavalitsuses Te töötate?** (drop-down, üks vastusevariant)
  - a) Alutaguse
  - b) Jõhvi
  - c) Kohtla-Järve
  - d) Lüganuse
  - e) Narva
  - f) Narva-Jõesuu
  - g) Sillamäe
  - h) Toila

2. ***Milline on Teie ametikoht omavalitsuses?** (üks vastusevariant + avatud vastus)
  - a) Juht (nt vallavanem, linnapea, osakonnajuht)
  - b) Ametnik/töötaja (nt spetsialist, projektijuht)
  - c) Muu (palun täpsustage)

3. ***Millises valdkonnas Te töötate?** (üks vastusevariant + avatud vastus)
  - a) Sotsiaal- ja tervishoid
  - b) Haridus, kultuur, sport ja noorsootöö
  - c) Ettevõtlus, majandus, ehitus, keskkond
  - d) Arendus, maakorraldus ja planeerimine
  - e) Rahandus, finants
  - f) Muu (palun täpsustage)

4. ***Mis on Teie sugu?** (üks vastusevariant)
  - a) Naine
  - b) Mees
  - c) Ei soovi avaldada

Ida-Virumaa hetkeolukord

5. *Palun hinnake mil määral on järgnev Teie omavalitsuses probleemiks. Märkige igal real

Minu omavalitsuses on probleemiks...

	Ei ole probleem	Väike probleem	Ei väike ega suur probleem	Suur probleem	Ei oska öelda
...elanikkonna vananemine	1	2	3	4	0
...tööealiste elanike lahkumine piirkonnast	1	2	3	4	0
...avalikud hooned ei ole liikumisraskustega või abivahendeid kasutavatele inimestele ligipääsetavad	1	2	3	4	0
...tervishoiuteenuste kättesaadavus vanemaealistele ja puuetega inimestele	1	2	3	4	0
...sotsiaalteenuste kättesaadavus vanemaealistele ja puuetega inimestele	1	2	3	4	0
...tervishoiuteenuste kättesaadavus hariduslike erivajadustega noortele	1	2	3	4	0
...sotsiaalteenuste kättesaadavus hariduslike erivajadustega noortele	1	2	3	4	0
...info ligipääsetavus (nt vanemaealistele, puudega inimestele sobivas vormis ja kanalis info edastamine)	1	2	3	4	0
...vähenenud töövõimega inimeste suur osakaal	1	2	3	4	0
...kõrge töötuse määr	1	2	3	4	0
...madal tööhõive määr naiste seas	1	2	3	4	0
...sooline palgalõhe (naiste ja meeste keskmiste palkade erinevus)	1	2	3	4	0
...NEET-noorte suur osakaal	1	2	3	4	0
...kõrge üksi elavate pensionäride osakaal	1	2	3	4	0
...kõrge vaesuse määr	1	2	3	4	0
...pervägivallajuhtumite suur esinemissagedus	1	2	3	4	0

6. Kas Teie omavalitsuses on veel mõni eelnevas loetelus nimetatata soolist ebavõrdsust või võrdsete võimaluste puudumist väljendav probleem? Palun kirjeldage (Avatud vastus)

7. *Palun hinnake, mil määral nõustute järgnevat väidetega? Märkige igal real

Minu omavalitsuses...

	Üldse ei nõustu	Pigem ei nõustu	Pigem nõustun	Nõustun täielikult	Ei oska öelda
...arvestatakse sotsiaalteenuste arendamisel eri soost inimeste vajaduste ja võimalustega	1	2	3	4	0
...kogutakse statistikat ja tagasisidet meeste ja naiste lõikes	1	2	3	4	0
...tagatakse värbamisel eri soost inimestele võrdsed võimalused	1	2	3	4	0
...tagatakse värbamisel eri rahvastikurühmadesse (nt eri vanuses, emakeelega jne) kuuluvate inimeste võrdsed võimalused	1	2	3	4	0
...eelistatakse värbamisel võrdsete kandidaatide puhul alaesindatud soost kandidaati	1	2	3	4	0
...eelistatakse värbamisel võrdsete kandidaatide puhul alaesindatud vanuserühma kuuluvat kandidaati	1	2	3	4	0
...eelistatakse värbamisel võrdsete kandidaatide puhul eesti keelest erineva emakeelega kandidaati					
...analüüsitakse teenuste kujundamisel või taristuobjektide kavandamisel erinevate elanikkonnarühmade vajadusi ja võimalusi	1	2	3	4	0
... kogutakse teenuste kasutamise, protsesside jmt kohta statistikat ja tagasisidet erinevate rahvastikurühmade lõikes	1	2	3	4	0
...jälgitakse avaliku ruumi kujundamisel, et see oleks ligipääsetav kõigile (sh lastele, eakatele ning puuetega inimestele)	1	2	3	4	0
...arvestatakse teabe jagamisel, et see oleks mõistetav ja kättesaadav eri rahvastikurühma kuuluvatele inimestele (nt lihtne keelekasutus, viipekeelne tõlge, erinevates kanalites info jagamine)	1	2	3	4	0
...on loodud strateegia soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste ja/või ligipääsetavuse edendamiseks	1	2	3	4	0

Kogemused ja hoiakud

8. *Palun hinnake, mil määral Te olete oma töös kokku puutunud järgmiste valdkondadega?

	Ei ole üldse kokku puutunud	Üksikud või kaudsed kokkupuuted	Aeg-ajalt osana minu tööülesannetest	Pidevalt, see on osa minu igapäevatööst
Soolise võrdsuse edendamine Näiteks: <ul style="list-style-type: none"> - arvestate sotsiaalteenuste arendamisel eri soost inimeste vajaduste ja võimalustega; - tagate värbamisel eri soost inimestele võrdsed võimalused ning rakendate sootundlikke värbamispraktikaid, nt eelistate võrdsete kandidaatide puhul alaesindatud soost kandidaati. 	1	2	3	4
Võrdsete võimaluste edendamine Näiteks: <ul style="list-style-type: none"> - analüüsivate teenuste kujundamisel või taristuobjektide kavandamisel erinevate elanikkonnarühmade (nt eri vanusest, soost ja eri emakeelega inimesed) olukorda ja vajadusi; - kogute meetmete ja protsesside kohta tagasisidet erinevate rahvastikurühmade lõikes. 	1	2	3	4
Ligipääsetavuse tagamine Näiteks: <ul style="list-style-type: none"> - avaliku ruumi kujundamisel jälgitakse, et see oleks ligipääsetav kõigile; - info jagamisel arvestatakse, et see oleks mõistetav erinevatele inimestele (nt lihtne keel, viipekeelne tõlge, erinevates kanalites teabe jagamine). 	1	2	3	4

9. Palun täpsustage, millise soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste ning ligipääsetavusega seotud tegevusega Te oma igapäevatöös kokku puutute. Palun kirjeldage (*Avatud vastus*)

10. Mis motiveeriks Teid enim nende teemadega rohkem tegelema? Palun valige kuni kolm varianti. Küsitakse neilt, kes valisid küs 8 variandid 1–3, ja vaid nende ridade (so SV, VK, LP) lõikes, kus need valikud tehti (multiple choice, 3 varianti)

- a) Selge seos minu tööülesannetega
- b) Paremad teadmised (nt koolitused või tugimaterjalid)
- c) Võimalus kasutada ekspertide tuge või konsultatsiooni
- d) Kolleegide ja/või piirkondliku temaatilise võrgustiku olemasolu/tugi
- e) Nõue riigi ja/või Euroopa Liidu tasandilt (nt eeltingimus rahastuse või muude ressursside saamiseks)
- f) Kodanike nõudlus või tagasiside
- g) Muu (palun täpsustage)
- h) Midagi ei motiveeriks

11. *Kui oluliseks peate, et kohalik omavalitsus korraldaks teenuseid ja kohalikku elu selliselt, et oleks tagatud ...

	Täiesti ebaoluline	Pigem ebaoluline	Pigem oluline	Väga oluline	Ei oska öelda
...sooline võrdsus (nt arvestamine meeste ja naiste erinevate vajadustega sotsiaal- või huviteenustes)	1	2	3	4	0
...võrdsed võimalused (nt erineva vanuse, rahvuse või töökehtdamistega inimesed)	1	2	3	4	0
...ligipääsetavus sh nii teenustele kui ruumile (nt puuetega inimeste, vanemaealiste ja lapsevanemate jaoks)	1	2	3	4	0

12.*Kui oluliseks peate, et kohalik omavalitsus tööandjana tegeleks järgmiste teemade edendamisega oma organisatsioonis?

	Täiesti ebaoluline	Pigem ebaoluline	Pigem oluline	Väga oluline	Ei oska öelda
Soolise võrdsuse edendamine (nt meeste ja naiste võrdne kohtlemine värbamisel, palgapoliitika, karjäärivõimalused jne)	1	2	3	4	0
Töötajatele ja teenistujatele võrdsete võimaluste tagamine (nt tööintervjuule kutsutakse kõik sobivuse eelvaliku läbinud kandidaadid, sõltumata nende vanusest, rahvusest või erivajadusest)	1	2	3	4	0
Ligipääsetavus (nt ratastooli kasutajale sobivate töökohtade pakkumine, teabe kättesaadavuse tagamine)	1	2	3	4	0

Koolitused ja nõustamine

13.*Palun hinnake, kas Teil on piisavalt oskuseid ja teadmisi, et oma töös soolise võrdsuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavusega arvestada?

	Jah, on	Pigem on	Pigem ei ole	Ei ole	Ei vaja oma töös	Ei oska öelda
Sooline võrdsus	1	2	3	4	99	0
Võrdsed võimalused	1	2	3	4	99	0
Ligipääsetavus	1	2	3	4	99	0
Võrdsuslõime	1	2	3	4	99	0

14.Palun kirjeldage vabas vormis, millistest teadmistest või oskustest tunnete oma igapäevatöös puudust. Vaba vastus, küsitakse ainult neilt ja nendelt, kes valisid (Pigem ei ole) 3 või (Ei ole) 4 eelmistes ning ainult nende n-ö ridade kohta.

- Sooline võrdsus _____
- Võrdsed võimalused _____
- Ligipääsetavus _____
- Võrdsuslõime _____

15.*Kas Te olete viimase 5 aasta jooksul täiendanud oma teadmisi ligipääsetavuse, soolise võrdsuse või võrdsete võimaluste teemal (näiteks osaledes koolitusel, seminaril või konverentsil)?

- a) Jah
- b) Ei
- c) Ei mäleta/ei oska öelda

16. Palun täpsustage, millistel teemal olete oma teadmisi täiendanud. Küsitakse vaid neilt, kes eelmisele küsimusele vastasid „jah“, vaba vastus

17.*Millised on järgneva 18 kuu jooksul suuremad või olulisemad tööülesanded, millega tegelete? (vaba vastus)

Koostöö teiste omavalitsuste ja organisatsioonidega

18. Millised on Teie peamised koostööpartnerid? Märkida igal real (aga pole kohustuslik küsimus)

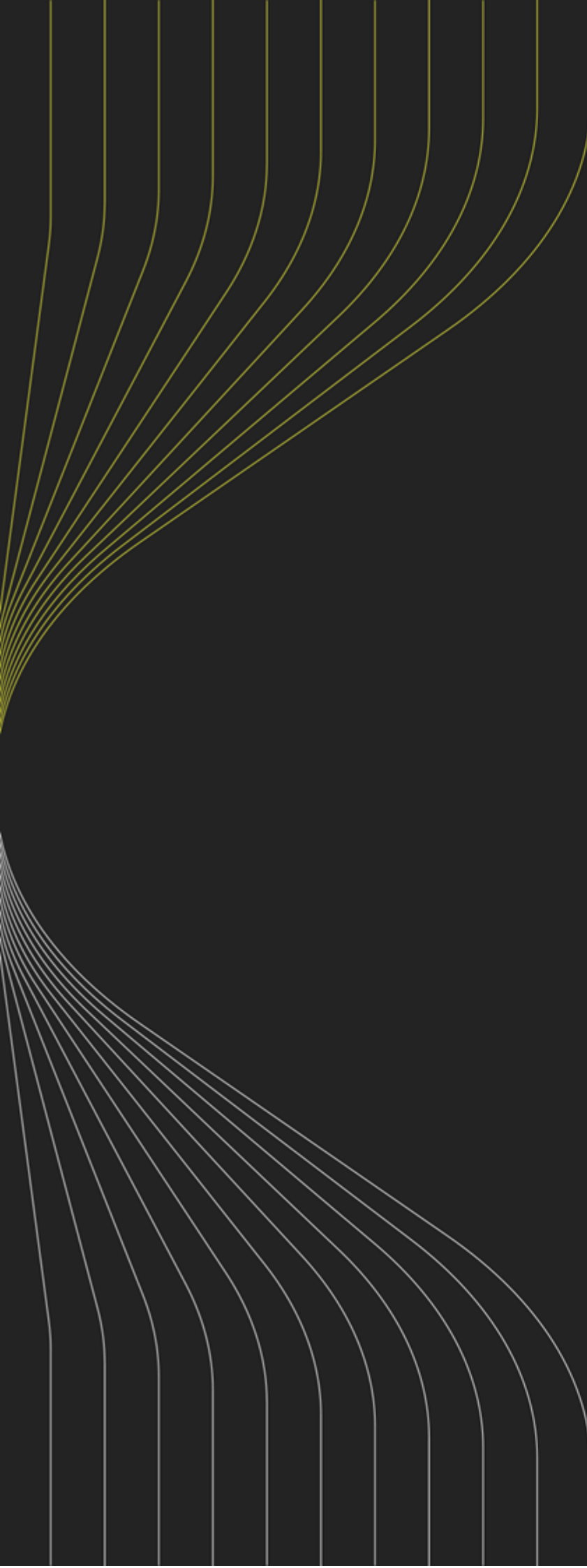
- a) Teised omavalitsused (vabas vormis täpsustus millised)
- b) Mittetulundus- ja kodanikuühendused (vabas vormis täpsustus millised)
- c) Ettevõtted (vabas vormis täpsustus millised)
- d) Muu (vabas vormis täpsustus millised)

19. Kas Te kuulute mõnda piirkondlikku koostöövõrgustikku? Millisesse?

Lõpetuseks

20. Kas soovite veel midagi lisada? (vaba vastus) (vabatahtlik)

Aitäh!

Question **the answer**